

Samuani 1909.
Din Ionatiu Casei se
AR. DENSUȘIANU

NEGRIADA

EPOPEIĂ NAȚIONALĂ
(în două-spre-dece cânturi)

PARTEA II.

BUCURESCI
TIPOGRAFIA CURȚII REGALE PROPR. F. GÖBL FII
12, PASSAGIULU ROMANU, 12.
1884

192628

1956

Biblioteca Centrală Universitară

București

Cofa

20410 Dublet

Inventar

142628

20410

Dublet

B.C.U. Bucuresti

C142628

CANTULU VII

CANTULU VII

CUPRINSULU

Dochia, luându forma lui Cicală, sfătuesce pe Negreni să-se întorne acasă. Poporul se turbură și se pregătesce de întorcere. Intervenirea nopții alină turburarea poporului. Nimfele, peste noapte, farmecă și îndulcescu isvórele Dâmboviței, ér' în ȃori de ȃi rescólă cerbi și capre, din cari poporul, ce suferidă de fóme, vénéză o multime. Visiunea lui Ilinu. La îndemnul lui Ilinu poporul s'apucă cu meșterulu Manole și zidesce o cetate. Frumusețele cetății. Séra Sorinu cântă profetindu sórtea lui Manole. Intr' aceea sosescce Negru cu Nuorașu și cu junimea din Valea sargentină. Negru trimite o sută bētráni la Danu să-i céră aședământu. Danu refusă. Negru, plecându cu óstea asupra lui Danu, ține depe o stâncă revistă asupra óstei. Catalogulu óstei.

Apropiarea ostiloru. Lupta. Armele lui Riscogelu. Carcanu este ucisu de Riscogelu. Lupta pe cadavrulu lui Carcanu. Florea lui Bouru tèresce cadavrulu, ér' Riscogelu continuă lupta. Lupta lui Vultanu cu Penteleu. Gemenu și Lauru înfrângu pe Olteni (Făgărășeni). Nuorașu le vine în ajutoriu și rănesce pe Gemenu. Miranu și Marmontă, recunoscându-se ca vechi fârtati, curmă lupta, se îmbrățișeză și schimbă armele.

Pecându acestea tôte se 'ntemplă 'n depărtare,
 Negrenii vėdėndu țera pornindu asupra loru,
 Vėdėnd că nici solia, nici domnu nu mai resare,
 La vechile cămine întórnă-și a' loru doru;
 Căci multe suntu în lume și dulci și răpitóre,
 Mărire și-avuția și-amoru d'unu chipu divinu,
 Dar' mai frumosu și dulce și mai iubitulu sub sóre
 Nimicu pămėntulu n'are ca vechiulu tėu căminu!

Vėdėndu atunci Dochia cum lumea se frēmėntă,
 In forma lui Cicală la față și la portu,
 In plaiu la ei descinde și-acestea le cuvėntă:
 «Uitați-vė la mine, așa că nu suntu mortu?
 Acelu turbatu bălauru fū numai făcătura...
 Când mē 'ncordai la luptă, mai ia-lu de unde nu-i!
 D'atunci mai fui p'acasă de-mi luai de 'mbucătura,
 Când colo p'alu-de Negru prin curte mi-lu vėđui,
 Și când đicu: «Bunu întorsulu, Măria-Ta!» elu du-te...
 Părea că sub călcăie i-ardeau cărbuni aprinși!

Și voi mai stați în cumpeni, cu mințile perdute,
Ca nisce luați din Iele séu fărmecați și prinși ?
Intâiu se șterse Negru simțindu că se 'năspresce,
Și ca să-lu caute, vorbă! periră mai vre-o trei.
Așa ne părăsiră cu toții iepuresce
Cei cari ne-au scosu din țeră și ne-au tērîtu cu ei.
Voi credeți c'oru să 'ntórne și-oru să vă ducă 'n țeră
Cu rîuri dulci de lapte și țermuri de pēsatu,
Unde nu lucră nime, nu sapă, nici nu ară,
Și fără grigi cu toții ducu traiu îndestulatu!
Séu nu ne-ajunge-acuma de când âmbłămu ca fiare,
Dar' mai flămênđi ca ele, prin codri rătęcindu ?
Bětrânii, copilașii, se stingu de leșinare,
Și toți de négra fóme abia mai stămu suflându !
Și nu vedeți voi colo mișcarea pe câmpia
Și flacăre pe dealuri pămêntulu rescolându ?
Alérgă și s'adună și 'n locu de ospetă
Ne-aștéptă cu ciomege perire-amenințându.
Deci blemu napoi cu toții, căci nu-i mai dulce 'n lume
Ca mórtea și viéța în vechiulu têu căminu !»
Așa grăi Dochía, și-unu sgomotu fără nume
Se 'ncinse prin mulțime, unu vaeru și-unu suspinu.
Femeile mai tare se vaeră, suspină,
Și tragu, întindu bărbații napoi a se 'ntorná.
Deșertu Ilinu bėtrânulu le 'mbună și le-alină,
Deșertu Troianu alérgă și strig' a s'aședá,
Mereu tumultulu cresce și dorulu de moșia

S'aprinde totu mai tare și 'ncinge totu mai mulți,
Și chiar bărbați se scólă și strigă cu tăriă :
«Să ne 'ntornămu mai bine, decâtu flămênđi, desculți,
S'ajungemu aici pradă la ferele codrene!»

Și mulți voescu să plece și mulți aru fi pornitu,
Dar' nóptea 'ntinde-a' sale aripi cu negre pene
Și cerulu și pămêntulu d'odată le-a 'nvêlitu.
S'alină, dar' în sufletu se gată de plecare,
Și tótă sânta nópte petrecu priveghitori,
Er' dorulu peste nópte s'aprinde totu mai tare
Și-o lume li se pare de séra până 'n ȃori.

A' crânguriloru ȃine într'astea se ridică
Și-adună mii de ierburi, de flori și răděcini,
Și sue 'n albe hore p'a munțiloru potică
L'a' Dâmboviței 'nalte și limpede fântâni.
Aici apoi s'aședă de farmecu sê-s' apuce...,
Și-a' Dâmboviței unde ca mierea le 'ndulcescu.
Pân' aȃi din apa-i dulce cin' bé nu se mai duce,
Atâtu a' sale unde pe toți i-adimenescu!
Se ȃice c'atunci nimfa cu numele Sulfină,
Cu scire séu nescire, a luatu și-a mestecatu
Prin ierburile sale și frunȃă de smindină,
Ce-o pascu oile 'n munte când mieii și-au lăsatu,
Și câtu ce-o pascu de dênșii nu-și mai aducu aminte
Și nu-i cunoscu sê-i védă nici chiar a doua ȃi;
Er' dēcă fama spune vr'unu adevêru séu minte,
Cu timpulu ce-află tóte și-acēsta se va scí!...

Er' când în ȃori de ȃiuă mulțimea se deșteptă,
A' crângurilor ȃine din creeri și-aninători
Rescolă cerbi și capre și către ei le 'ndrăptă,
Er' ei cu arce 'ntinse le-așteptă 'n țitori.
Și multu vênatu făcură, cătu mai la fiă-care
Sortindu-li-s'o fără în parte li s'a datu.
Se punu și frigu și taiă și-o dalbă ȃiuă mare
P'a' Dâmboviței maluri mereu s'au ospătat,
Și toți acum uitase de dorulu de moșă,
Părea că de plecare nici cugetu au avutu.
Mulțime, ușorința din ceru e dată ție,
Voi gemeni împreună pe lume v'ăți născutu!

Se stinge-a ȃilei lampă și s'era linu cobóre
Pe calea sa de stele din ceruri pe pămăntu,
Și scuturându din vėlu-i o bóre șoptitóre
Revărsă recorosă unu rooru viu d'argintu,
Și nóptea linu se 'ntinde și lumea cufundată
In somnu adâncu și dulce zăcea ca 'ntr'unu mormăntu :
Tăcuse frunȃa 'n codru de bóre legănată
Și paserile 'n frunȃe uitase d'alu loru cântu,
Și undele pe petri și-a' undeloru popóre
Și lucrători și câmpuri și turme și păstori
Zăceau uitate tóte viéța trecătóre
Și-și luau putere nouă l'a' ȃilei nouă ȃori.
Ilinu bėtrănu singuru veghiéză 'n rogăciune
Cu sufletu 'n tăcere nălțându-se la ceru,
Și-atuncea dintr'odată (o! mare de minune!)

Unu îngeru i s'arétă și-alu cerului misteru
Descopere ȃicându-i : «Nu te 'ndoí, Iline,
Căci cerulu ce-i ursesce și omulu va 'mpliní.
Nu te 'ngrigí de Negru, elu a plecatu și vine,
Și-a Daciei domniă de nou elu va urđí.»

Așa grăindu în ceruri se 'naltă și dispore,
Er' aerulu în urmă-i de rađe schînteia.
Uimitu Ilinu remâne privindu în nemișcare,
Și nu sciá de vede séu dór' numai visá.
Dar' n'a scăpatu mulțimei minunea din vedere,
Căci ȃorile voióse când cerulu deschideau,
Mulțimea se ridică și toți în o părere
D'a domnului venire vorbiau și se 'ntrebau.
Ilinu apoi mulțimei din graiu așa grăesce :
«Ađi în poterea noptii minuni s'au arétatu
Și-au spusu că domnulu Negru aicea se grăbesce,
Ca se 'mplinéscă tóte ce 'n ceruri i s'au datu.
Dar' pân' atunci aicea noi în a lui mărire
Și'n semnu d'a nóstră voiă, călcându p'acestu pămentu,
Sé punemu o cetate la toți de pomenire
Și domnului nostu Negru de mare monumentu.»

Așa grăi bėtránulu și l'ale lui cuvinte
Mulțimea de plăcere și voiă strălucindu
Părea că vėdu pe Negru venindu p'unu calu ferbinte,
Și codri d'a' loru graiuri sunau adăncu vuindu.
Er' noue mari măestri și cu Manole ȃece,
Ce noue ani de ȃile lucrat'a sub pămentu

La Marele-Măestru, și-acum pe toți întrece
Și numele-i în lume s'a dusu p'aripi de vântu,
Se sue și măsoră încungiurulu cetății
P'o stâncă ce se 'naltă p'alu Dâmboviței malu,
Lui Inimă-'nghietată i fură umbra vieții,
O 'ntindu în temelă și punu temeiu la valu.
Și prindu cu toți la lucru cu doru și mângăere;
Copaci unii restornă, alți stânci rostogolescu,
Scotu apă jos din vale, și toți după potere
Alérg', adună, 'ntornă și 'ngiuru furnicărescu.
Er' sus p'o 'naltă stâncă Sorinu bătrânulu cântă
Trăgându bătrâne cânturi din flueru-i de osu,
Și lucrulu totu mai tare la cântu-i se 'nferbântă,
Și lucră ți și nópte, și lucră toți voiosu.
Vedându, cetatea cresce și valea tótă ferbe:
Intogmai primăvéra voiósele furnici
Alérgă 'ncóce 'ncolo pe mii cărări prin ierbe,
Incarcă, tragu, se luptă, ori-cátu se paru de mici,
Cu sarcini multu mai grele, și fiă ți cu sóre
Séu ploia și furtună, din lucru nu s'oprescu,
Și trépédă ți-nópte cu ne mai stins' ardóre
Și rapede-și ridică cetatea și-o 'ntărescu.

Er' meșterulu Manole la mijlocu de cetate
In sala cea cu ceruri, ca sórele lucindu
Inalt'unu tronu de auru bătutu cu nestimate
Și-o sută trepte lucii d'argintu la elu suindu.
Pe tronu apoi însémnă, și fără s'e voiéscă,

Dar' însuflatu din ceruri, alu țerei viitoriu,
Incâtu se pare tronulu ursitu sê strălucescă
La celu mai mare 'n lume poporu și domnitoriu.
Și sala 'nfrumșetěză cu 'naltă măestriă,
Incâtu părea că tôte suntu viue și vorbescu,
Plăceri, schimbări, ce 'n vieță lăsate suntu sê fiă,
Și datine bătrâne din traiulu românescu.

Ici étă, pețitorii căutându o 'mpêrătésă,
Le-arét'o babă-clônță,.... și le mai scotu rîdîndu
A doua nouă spaimă,.... și 'n urm' abia le iésă
Cea dalbă de mirésă ca rosa rumenindu.
P'unu caru înaltu fecióra se sue rușinósă
Cu albi jugani în șese, în córne toți cu flori,
Er' fêtu-frumosu p'unu vênțesu cu fața luminósă
S'avêntă și schînteiă ca fulgerulu prin nuori.
L'altaru apoi se 'nchină și-a cerului potere
Eternu acum i légă d'aici pân' la mormêntu,
Și mergu la noua casă sorindu toți de plăcere
Sê 'ncép' aici alu vieței ursitu aședemêntu.
Din 'naltulu caru descarcă neóse grele valuri,
Vestmênte pentru sine și scumpii viitori.
La dalbele de mese se 'nșiră óspeți valuri
Și după mese hore de sprinteni săltători.
Dar' pintre tôte 'nflóre mirésa cosinzénă
Și pintre toți soresce voiosulu fêtu-frumosu.
Er' când Boianu în ceruri clipește pe sub génă
Incetu, încetu s'alină ospêțulu fremetosu,

Și cânteculu miresei începe să resune
In ușa bine 'nchisă voioșiloru ursiți,
Er' prin vecini atuncea și juni și dalbe june
Deștepte stau și-ascultă șoptindu: «Ce fericiți!»

Dar' étă d'altă parte selbatice popóre
Cu focu și feru s'aruncă p'alu țerei sântu pământu.
Cornarii ce stau pază pe vêrfuri veghietóre
Momâneloru dau flacări și bucineloru vântu,
Și ca unu omu s'ardică și-alérgă 'n acea parte
Bêtrâni, bărbați, juni, tineri, din munți și din câmpii,
Er' mamele doióse ascundu în munți departe
A țerei viitorime, plăpândii loru copii.
Și 'ntr'o câmpîă verde se 'ncinge-o négră luptă,
Și lungu ca marea 'n vânturi se 'mpingu și se respingu,
Și 'nvingerea se pare acum alésă, ruptă,
Acum din nou se 'ncléștă, se sfarimă, se stingu,
Căci mii îmi cadu barbarii și mii în locu s'aruncă,
Și lupta mai învinsă, mai cruntă s'a 'nnoitu ;
Și câtu pătrunđi în zare pe spăiméntósa luncă
Totu sânge și cadavre, și, (lucru negrăitu !)
Cadavrele turbarea nu-și stimpără nici mórte,
Căci unu cadavru cu-altulu se 'ncléștă și se ținu.
Dar' étă că s'alege a luptei crudă sórte :
Barbarii 'nfrânși cu spaimă spre-unu codru fuga ținu,
Și când s'afundă 'n codru, Românii-asupra darmă
Copacii, cari tăindu-i lăsase aținați,
Și totu ce mai scăpase în urm' ací se sfarmă,

Er' vingătorii d'arme se 'ntórnă 'nsărcinați!

Se liniștesce țera, și étă șese pluguri

P'unu câmpu întinsu și verde glii negre restornându,

Er' șese boi se 'ncórdă în aurite juguri;

Din rostu privesce domnulu la față luminându.

D'odat' înse vecinulu aprinsu asupra-i vine

Amenințându, căci agrulu tăindu i l'a 'ngustatu,

Și fiă-care strigă, că dreptu i se cuvine.

Din vorbă 'n vorbă 'n urmă la 'ncaeru mi s'au luatu.

Plugarii lasă plugulu pe domnulu să-lu ajute,

Dar' étă d'altă parte bētrâni judecători

Cu plete lungi neóse resaru pe nesciute;

S'alină, ér' bētrâni ascult' a' loru plânsori

Și caută și cércă, cum, cine se 'mpresórá?

Alți doi-spre-đece calcă și-arétă din bētrâni,

Pe pâne și pe sare, pe sânta cruce jórá,

Și plugu-apoi bētrâni iau domnulu din mâni

Și 'ntorcu pământulu érá de unde-lu apucase,

Er' plugulu și cu boii le dau la celu ce-a 'nvinsu:

S'apuce unulu sufletu și dreptulu să nu-și lase,

Er' celu-alaltu să simță, că legea nu s'a stinsu.

Dincolea șapte fete cu flori încununate,

Voióse păpărude, alérgă prin cătunu,

Și cântă, saru și jócă, căprióre resfătate,

Er' juni cu cofe-a mână la pândă mi se punu.

Mai face-unu câmpu măestrulu cu spice revērsate,

Și 'n câmpu doue postate de juni secerători,

O sută 'n fiă-care, flăcăi și cu surate,
Și toți s'au prinsu sê védă, carii esu învingători.
D'o parte-apoi și d'alta lăutarulu cântă cântulu,
Er' ei prin câmpulu d'auru ca foculu fâșăescu,
Mănunchii 'n a loru urmă acoperu totu pământulu,
Copiii totu adună, bătrânii totu snopescu.
Er' sub stejaru d'o parte în umbră la recóre
Gustarea 'n ierbă verde așteptă fumegându,
Și sus prin crengi (vedere de lucru sporitóre!)
Mari plosce folticóse se 'nșiră spênðurându.

Mai d'altă parte face măestrulu făr' părechia
De boi o mare turmă în munte pășunându ;
Frumoși și mari sunt boii, o singură părechia
Cātu o moșia trage, așa stau strălucindu !
In urma loru boarii pe ghioge nodoróse,
Cu tēcă și cuțite și fluerulu la sinu,
Se razimă și căută cu fețele voióse,
Er' dece câni ca leii pe brânci îngiuru s'aținu.
D'odată înse strechia resfiră 'ntréga turmă
Și prin desișu și-adâncuri s'afundă spărioși,
Er' urșii grei și lupii i-adurmecă și 'n urmă
S'aruncă de prin sgaiuri turbați și fometoși,
Și sângele loru negru și iile loru grasé
Le vérsă 'n iérba verde și lacomi sorbu și 'nghitu ;
De câni ce 'ngiuru i latră nimica nu le pasă,
Deșertu păstorii strigă și-amenință cumplitu.
P'unu dealu sorosu măestrulu întinde-o verde viaă,

Și vița se 'nfășoră pe neteși pari d'argintu,
 Ca stufe vii de auru aua rugină
 Suride pe sub frunța mișcată linu de vântu.
 Și perseci deși în ramuri ici-colo se ridică
 Și pómele prin frunțe ca stelele lucescu,
 Și unele l'alu bórei ușoru înfioru pică
 Și (farmecu de vedere!) pământulu aurescu.
 Copii și dalbe fete cu corfele 'ncărcate
 Coboru voioși prin vițe rîdendu și descântându,
 Êr' alții după flueru în linuri ferecate
 Stropșescu, ér' alții hore în giurulu loru întindu ;
 De laturi stau și 'nchină din cupele mieróse
 Vecinii, cunoscuții, neavuți și trecători.
 Așa stă din vechimea lăudată și-omenósă :
 Culesulu îndulcesce drumeti și cerșitori.
 Mai colea juni și fete petrecu în ședětóre,
 Și ele tragu din caeru, din fuse sfârăescu,
 Și schimbă cu feciorii priviri schînteitóre,
 Feciorii cîntă, saltă și firele 'ncălescú.
 D'odată intră 'n casă voioși și iuți ca vîntulu
 Flăcăi înalți ca brașii cu fața de bujoru ;
 Frumósá scapă fusulu, feciorii perdu cuvîntulu,
 Căci nime nu-i cunósce, și vérsă 'ngiuru fioru.
 Ei tragu fetele 'n horă, batu ageru cu piciorulu.
 Descântă, mi s'avêntă, chîotescu, se 'nvêrtu ne' ani,
 Ca volbura, ca vîntulu, ca fulgerulu, ca dorulu,
 Dar' (fiorosu!) copita s'arétă prin călțuni,

Și coți de calu stufóse aparu pe sub sumane,
 Le 'nfoiă după sine, își iau mereu aventu,
 Le stringu, le stringu mai tare la sinu pe cosinziane,
 Și ele strigă, țipă, ei fugu p'aripi de ventu.

Mai face ér' măestrulu și turme d'oi neóse,
 Cum mieii d'a' loru mame cu-amaru se despărțescu,
 Și păcurari și stâne și largi pășuni floróse,
 Și câni mițoși cu lupii se sfășiă, s'oștescu.

Er' peste tóte 'ntinde cerésca vinețfă
 Și peste vinețfă cea Cale-a-lui-Traianu;
 Și Sórele și Luna, Găinușa aurfă,
 Lucéfêrulu și Carulu le-aprinde în noianu.

192628 Er' în intrare face doiósele ființe,
 Pe Dómna stându de mână cu dalbii gemenei
 Perduți în a furtună, și-ori-câte-anevoințe...
 Nimica nu s'aflase de mamă séu de ei.
 Și mama și-unișorii sta toți aprinși la față
 Pe celu mai scumpu în lume dorindu-lu și-așteptându,
 Și tot'a loru ființă ardea d'o viiă viéță
 Și se păreau d'odată și tristi și suridêndu.

Așa măestru 'ncheiă, și când a țilei zare
 Incetu, incetu se stinge, toți focurile-aprindu
 Și toți ingiuru de flacări s'aședă la gustare,
 Cetatea 'n alba zare mirând'o strălucindu.
 Er' Moșu-Sorinu, ce vede prin țile viitóre,
 A lui Manole sórte se puse-a mi-o cântă
 (Din ceru au cântăreții potere sciutóre,

Dar' lumea până-i vede nu-i scie ascultă !):

»Pe Argeşu în jos Negru pe şermuru verde trece
 Cu-o cétă după sine de noue meşteri mari
 Şi cu Manole dece, ce singuru mii întrece,
 Sciuţi în tótă lumea cu faimă de zidari.
 Şi mergu cu toţi pe cale să caute 'n verdea vale
 Unu locu de mănăstire, poménă 'n viitoriu.
 Şi cum mergeau cu toţii ei întêlnescu în cale
 Unu ciobănelu din flueru doinaşu fărmeacătoriu.
 Şi cum îlu vede Negru lu 'ntrébă şi-i grăesce:
 En spune-mi, ciobănele, din flueru bunu doinaşu,
 Ce-mi scii Argeşulu unde resare şi-asfinţesce,
 Nu mi-ai văđutu tu cumva prin crânguri câtu âmbლაში
 Unu zidu urđitu odată, dar' datu în părăsire,
 Intr'unu grindişu în vale la ploia şi la vântu,
 Şi eu, decă-mi vei spune, îti dau de mulţumire
 O tēcă cu cuţite şi flueru de argintu.
 Ba eu văđui în vale unu zidu în părăsire,
 Văđendu-lu câni turmei toţi latră a pustiu
 (Cu noi să fiă, Dómne, cerésca-ţi îngrijire !)
 Şi toţi s'adună 'ngiuru-i şi batu la elu morţiu.
 Şi câtu aude Domnulu pe vale 'njos elu trece,
 Inluminatu la faţă, cu noue meşteri mari
 Şi cu Manole dece, ce singuru mii întrece,
 Er' ajungându elu đice la calfe şi zidari:
 Acesta-i étă loculu de sântă mănăstire
 Şi dulce pomenire la toţi cei viitori,

Deci voi, zidari, vă puneți la lucru cu pornire
Și faceți să remână minuni la următori ;
Eu vă voi da și-avere v'oiu da și boerîă,
Ca și de voi să spună mulțimea pe pământu ;
De nu, de vii aicea vă punu în temelă,
Ca să vă plângă lumea de vii încă 'n mormentu.
Ei rapedu prindu la lucru întindu unii din sfóre,
Mësóră, țeruşeză, punu crucea dreptu altaru,
Și lucră decând luce și-apune sântulu sóre ;
Dar' totu ce ȓiua lucră se surpă nóptea ér',
Și-adoua ȓi se surpă și ȓiua-a treia érá,
Și-a patra ȓi asemeni și totu în secu lucră.
Și multu se miră Domnulu și-i iă 'n mustrare-amară
Și se 'ncruntă la dênșii și-amaru i-amenință,
De vii în temelă să-i pună toți să péră !
Ei tremurá lucrându-i, lucră toți tremurându,
ȓi lungă, grea de véră, din ȓori și până 'n séră,
Și de sudori de sânge sta séra șiroindu.
Manole când o séră din lucru contenesce
Cuprinsu de somnulu dulce unu visu elu îmi visá,
Și 'n nópte mi se scólă, la ceruri mulțumesce,
Și la zidari și calfe din graiu așa grăiá:
En ascultați ce visuri visai acéstă nópte !
Abia 'nchisesem ochii totu stându și cumpenindu,
Și ét' audu d'odată prin visu aceste șópte,
Din rostulu unui îngeru mi se păreau venindu :
Ori-cátu lucrați voi ȓiua, în nópte se dobórě,

Și-așa din nópte 'n nópte mereu s'a risipí
Pân' tiněrá și viiă întâia soțiórá,
Intâia soriórá în ziduri veți zidí,
Gustare când va-aduce la soțu-i séu la frate.
Deci sânta mănăstire de vremu s'o 'ntemeiămu
De nume și minune la timpuri depărtate,
Sě ne legămu cu toții și toți sě ne jurămu,
Și-a nóstră legătură ascunsă 'n noi sě móră:
Că mâne 'n đori de điuă la noi când va vení
Intâia soțiórá, întâia soriórá,
Și tiněrá și viiă în zidu o vomu zidí.
Așa grăi Manole și toți a' sale mâne,
La ceruri ridicându-și jurá și se legá,
Er' sórele ce-apare în đorile senine
Inluminându păměntulu, privindu-i gălbiniá.
Dar' ími jurá 'n cuvinte și cumpeniau în minte,
Cum jurăměntu sě calce cei noue meșteri mari,
Și trimiteau acasă p'ascunsu așa cuvinte:
«Sě nu le-aduceți astăđi bucate la zidari!»—
Er' când în câmpu plugarii merinđile și-așteptá,
P'unu gruiu se sue Manea, mai sue-unu delușoru
Și peste câmpu privirea de vulturu íși îndréptá,
Sě védă dec' apare venindu vr'unu călětoru.
Departe nălucesc prin ierburi o alběță,
Apare și dispare și-albindu se vede ér',
Totu caută celu Manole, și-mi arde și-mi-înghiață,
Înghiață și ér' arde și se frēměnt' amaru;

Când, vai! elu ce zăresce?... Pe chiar a lui soțfă...
Veniá, veniá pe câmpuri ca stéua strălucindu,
In drepta dalbă cană cu apă dela viiá,
Pe capu în albă corfă merindea aburindu.
Lui Manea când o vede se face nópte 'n lume,
Elu în genunchi s'aruncă și ȃice-așa gemându :
O! Dómne, scóte 'n cale-i unu crângu fără de nume,
Spinosu, adâncu, selbaticu, pămêntu 'nfiórându,
Pe scumpu-mi soțiórá din cale s'o 'nspăimênte
Și sê-se 'ntórcă éráși la dulcele căminu.
Grăi și-auȃi Domnulu doiósele-i cuvinte,
Și-unu negru crângu în cale-i se 'ntinde din seninu,
Și nu potea nici sóre, nici vêntulu sê-lu străbată,
Dar' Ana merge, merge rumpêndu și resfirându.
Er' Manea câtu o vede venindu ne'nspăimêntatá
De nou la ceru se rógă gemându și lăcrêmându :
O! Dómne, scóte 'n cale-i o féră fiórósá,
Sê 'ntórcă și s'alunge pe scumpă Ana mea!
Și étă-mi o lupoiă turbatá, sângerósá ;
Dar' Ana da din cale-i și câmpulu mi-lu tăiá.
A treia ór' Manole se rógă și se 'nchiná,
Și étă unu bălauru în cale-i se 'nălțá ;
Elu șueră și spumă și aeru 'nveniná,
Sub negrele-i vêrtégiuri pămêntulu se sbătea,
Dar' ea cotiá pe câmpuri, și étă că-mi ajunge ;
Amaru de dalba-i viétă!—Er' meșterii vêȃêndu
Se bucurá 'ntru sine că sórtea nu-i ajunge,

Și-mi iau pe Ana 'n brațe și sus pe zidu suindu :
Să nu te sparii, scumpă, căci facemu numai glumă!
O datină bătrână aici închipuimu,
Cum facu secerătorii când stogurile 'ngrumă,
In glum' aci te punemu și 'n glumă te zidimu.
Și Ana stă și rîde, ér' Manea nuoru se 'nchide.
Ei de ziditu s'apucă și visulu de 'mplinitu,
Și zidulu se totu sue, ér' Ana rîde, rîde,
Și zidulu totu o 'ncinge cu cercu-i împetritu
Acum la glesnișóre, la dalbe pulpișóre,
Și numai rîde Ana, doiosu numai ȕicea :
Manoli meu, Manoli, mă dóre, réu mă dóre,
Mă stringe și mă frînge. Er' elu tăcea... plîngea!
Mereu se sue zidulu mai sus de glesnișóre,
Mai sus de pulpișóre, și totu mereu suiă,
Pân' sus la costișóre și pân' la țitișóre,
Er' ea mereu cu lacrimi plîngea, mereu ȕicea :
Vai zidulu réu mă stringe și țitișóra-mi curge
Și copilașu-mi plînge, Manole scumpulu meu!
Er' meșterulu Manole, elu lacrimel-e-și scurge
Și înnecatu îmi ȕice : Vedé-l'a Domneȕeu!
Când ȕinele voru trece la elu mi s'oru abate
Și copilașulu nostru la sinu voru aplecă,
Și ploia va sê-lu scalde și vîntulu linu va bate
Și 'nfășitelulu nostru mereu va legănă.
Așa Manole ȕice și plânsulu ér' lu 'nnécă
Și sfășiatu la sufletu din locu se depărtă.

Er' noue meșteri éráși s'apucă sê-se 'ntrécă,
Și varu și cărămidă strigá, mereu zidiá.
Mereu se sue zidulu mai sus de costișóre,
Mai sus de țitișóre, și totu mereu suiá
Pân' sus la sálbișóre și pân' la buzișóre
Și până ochișorîi în plânsu i-acoperiá.
Amaru de dalba-i viéță ce 'n zidu acum se stinge!
Mai multu ea nu se vede, dar' s'audiá đicându :
Manoli meu, Manoli, ah ! zidulu rêu mă stringe,
Viéța mi se stinge!.. Și se 'nnecá gemêndu. —
Intr'astea Domnulu Negru pe Argeșu în jos vine
Cu dorulu sê-se 'nchine la noulu sântu altaru.
Elu vine și se miră, se miră și mai vine,
Și ér' se mai opresce, și ér' pășesce raru,
Nu scie de viséză séu calcă p'altă lume
Séu sórele din ceruri pe plaiu s'a abătutu,
Căci ce vedea cu ochii, elu nu-i scia da nume.
Dar' nu erá nici visuri, nici sórele-a căđutu,
Ci sânta mănăstire se 'nalță lucitóre
Cu ziduri poleite și coperișu d'argintu,
Cu turnuri resucite ca flórea după sóre,
Și pe păreți icóne, vii ingeri paru că suntu.
Și lungu privesce Negru și 'n sufletu mi se 'ntrece,
Și 'n urm' așa le đice : Voi noue meșteri mari
Și cu Manole đece, ce singuru miú întrece,
Sciúți în tótă lumea cu faimă de zidari,
Frumósă mănăstire la toți de pomenire,

Cum nu visam în visuri. aicea mi-ați ziditu!
Atunci din coperișuri Manole cu măhnire,
Oftându adâncu din sufletu, acestea le-a grăitu:
O! Dómnne, grea făptură și grea ferecatură,
La toți de 'nvățatură, și meșteri și zidari,
Căci numai noi scimnu, Dómnne, cum tóte se făcură,
Și eu cunoscú totu greulu din meșteri mici și mari
Ușoru acum scimnu face și-o nouă mănăstire,
Cum n'a fostu, nici să fiă la toți cei următori,
Măestră frumusetă, ceréscă strălucire,
Unu nume și minune la sânti și moritori.—
Er' Domnulu déc' aude lăudându-s'așa tare
La cugete se pune și multu se frēmêntă,
C'oru face-o mănăstire minune și mai mare,
Și-acéstă mănăstire cu toți o voru uită.
Și domnulu Negru lasă din coperișu să iee
Și scările să sfarme, ér' noue meșteri mari
Și cu Manole ȃce, acolo sus să piee
De vântu, de ploi, de fóme, și calfe și zidari.
Manole înse face cu mintea-i aflátóre,
Ca sus din coperișuri să pótă coborí,
Aripe sborátóre țesêndu șindili ușóre,
Și toți începu cu ele prin aeru a vêsli,
Dar' care unde cade mi se preface 'n stâncă.
Er' meșterulu Manole prin aeru când sborá
Unu gemetu surdu în ziduri mai auđiá elu încă,
Și amețitu elu cade și unde îmi cădea

Mi se făcea o cruce înaltă și uscată ;
 Fântână lin' alături resare din pământu,
 Amară și sărată cu apă lăcrămată,
 Și 'ncetinelu ea curge cu-unu gemetu de mormântu ».

Așa Sorinu le cântă, și cântulu când închee,
 Și Ana și Manole i ȃicu așa 'nchirându :
 »Ca cânteculu de dulce viețȃ ceru-ȃi dee,
 Și multu încă pe lume sȃ ne desfeȃi cântându ! »
 Căci n'atinse-a' loru sufletu a cântului dorere,
 Ci ei credeau că luase vr'unu cântecu din trecutu
 Și-lu închină pe nume, ca toȃi mai cu plăcere
 Sȃ stee și s'asculte. Așa sȃrtea a vrutu !

Sorinu abia 'nchiase și-a cântului potere
 Abia se liniștise sunându din stânci în stânci,
 Când ȃtă dintr'odată ca visu, ca o părere,
 Se vȃrsă-o dalbă zare prin văile adânci,
 Și zarea totu mai tare întuneculu lumină,
 Părea c'o ȃiuă nouă de nou se revȃrsă.
 Unu linu floru se simte și-o ropotire lină,
 Lumină, floru, ropotu, mereu-mereu crescea,
 Și ȃtă pintre piscuri unu sȃre nou apare,
 Nu-i sȃre, Negru vine în arme strălucindu,
 Cinci sute feȃi în urmă-i pe negri șoimi călare
 Coboru înjos prin stânce tunându și fulgerându.

Unu ȃeu de mi-ar' fi mintea și-o ȃină-a mea cântare
 Și n'așu potȃ 'n cuvinte nici măcar s'adumbrescu
 Adâncă bucuriă, înalta deșteptare

Și-alu sufletelor triste avântu domneșescu.
Precum colo când véra a ȃileloru arsură
Usucă frunȃa 'n codri și florile 'n câmpii,
Amutu a' frunȃei cânturi și-a boriloru murmură
Și sécă-a noptii rouă, ardu stelele 'n țării,
Și firea stórsă tótă se stinge, se topesce,
Unu nuoru înse se 'nalță și cerulu învélindu
Revérs' unu limpedu rooru și totul recoresce,
D'o-dat'atuncea lumea se pare re'nviindu,
Pămêntulu se 'nsmaragdă cu fragedă verdéță
Și cómele loru codri își scutură voiosu,
Er' văile se înflă și 'n calea loru măréță
Se paru că voru și munții sě-i rostogole 'njos :
Asemenea României l'a Domnului venire
S'aprinde d'o nouă viéță și cerulu vėdu deschisu,
Și strimță pare lumea la noua loru pornire.
Atâta póte-unu singuru când cerulu l'a trimisu !

Când în cetate Negru suindu-se ajunge
Și vede scumpa-i Dómnă cu dalbii gemenei,
In sinu inima-i cresce câtu peptulu nu-i ajunge ;
Părea-i că nu mai sue odată pân' la ei.
Er' când la ei ajunge aprinsu la sinu i stringe,
Cu focu elu i sărută pe ochii vii, aprinși,
Și-i stringe și-i sărută... dar' unu fiору ilu stringe...
Căci i vedea ca 'n viéță, dar' i simția ca stinși.
Și, vai, când se deștéptă din trista-i mângăere
(Acum părea că vede, acum par'că visá!),

Ce sufletu s'ă descriă nespusa lui dorere ?
Elu vede și nu crede și sta și totu priviá...
In ochi lacrima 'nghiață și lumea se 'nvêrtesce...
In urmă se deșteptă, că 'n lume nu mai suntu.
Ascunsu, amaru în sinu-i se sfarmă, se bocesce,
Și 'n urmă lacrimi vale se vérsă pe pămêntu.
Cu elu mulțimea tótă suspină și se frânge,
Și mamele doióse se plângu amaru bocindu,
Ca la mormêntu când gura-i pe mortu eternu și-o stringe;
Și codri sună 'n nópte suspinulu repetându.
Și tótă nóptea Negru dorerea-și priveghéză
Și priveghindu viséză și priveghiá visându ;
Elu nu putea s'ă véďă și nu voiá s'ă créďă,
Că scumpa-i și-unișorii s'aru fi perdutu perindu.

A' đilei đori într'astea în ceruri se deșteptă
Și depe-a lumei față tragu v'elu 'ntunecosu,
Er' Negru-și iá potere și-adâncă rugă 'ndréptă
La celu ce peste stele domnesce maestosu.
Afar' apoi elu iese, cobóre la mulțime
Și dintre toți alege o sută de b'etrâni,
Căci ei în totu d'a-una din cea mai grea vechime
Au fostu și ei suntu fruntea pân'astăđi la Români.
La domnulu Danu i m'ênă s'ă-i spună de venire
Și pentru toți s'ă céră pămêntu d'așeđemêntu,
Ca toți d'acum 'nainte s'ă lupte 'ntr'o unire,
S'ă stingă străinimea din vechiulu loru pămêntu,
S'ă 'nstavile potopulu codreneloru popóre,

Ce-amenință să cadă de nou p'aceste țeri,
 Moșia s'o ridice la vechia sa splendóre,
 Cătu lumea sě-se mire de nouele-i poteri.
 Uniți sě fimu cu toții, unu cugetu și-o potere
 La bine și dorere, cum cerulu ne va da.
 Cu dreptulu de frățfă venimu frumosu a-i cere ;
 Când nu va da de voiă, noi singuri ne vomu luá !

Așa le đice Negru ; bătrânii cu pornire,
 Neósele loru plete vėrsate lungi în vėntu,
 La Romula se 'ndrėptă și 'ncinsu d'a lui ostire
 Pe domnulu Danu ilu află ; la verdele pămėntu
 Cu fața toți se 'nchină. Moșu-Albu apoi, mintosulu,
 Urđindu din toți cuvėntulu din graiu așa grăiá :

« Cu graiulu și 'n poterea lui Negru luminosulu,
 Mărețe dómne Dane, venimu la fața ta
 Și-ți ceremu cu blăndețe sě-ți dai a ta 'nvoire
 Venindu sě luămu aicea pămėntu d'așeđemėntu.
 Sě ne luptămu d'acuma cu toți într'o unire,
 Sě stingemu străinimea din vechiulu nostu pămėntu,
 Sě 'nstavilimu potopulu codreneloru popóre,
 Ce-amenință să cadă de nou p'aceste țeri,
 Sě ridicămu moșia la vechia sa splendóre,
 Cătu lumea sě-se mire de nouele-i poteri.
 Uniți sě fimu cu toții, unu cugetu și-o potere
 La bine și dorere, cum cerulu ne va da.
 Cu dreptulu de frățfă venimu frumosu a-ți cere ;
 Când nu vei da de voiă, noi singuri ne vomu luá : »

Aşa grăi, ér' Domnulu cu fața 'ntunecată
 Le-arunc' aceste vorbe din ochi turbatu cruntându :
 «Acela ce nu scie în vatra lui lăsată
 Să móră, să trăescă, luptându și suferindu,
 Păcatu să mai trăescă să 'ngreune pămëntulu !
 Și de-i aduni din lume ți-aduni perirea 'n sinu.
 Vânturători de lume, întórcă-mi-vě vântulu
 De unde-aici v'aduse!... Nu m'așteptați să vinu !
 Er' marelui vostu Negru, ce la cerșitu vě mênă
 Cu-atâta vântu în sufletu, să-i spuneți întornându,
 C'atunci în a mea țeră va prinde rădăcină,
 Când astă vechiă lance de nou va fi 'nverđindu!»

Aşa grăi și lancea în gliă verde-o 'mplântă.
 Mănunchiulu, mare Dómne ! în gliă câtu s'a 'mprinsu
 Indată 'nmuguresce ; se miră, se 'nspăimântă,
 Se 'ncercă ér' a-lu smulge, dar' rădăcini a prinsu !
 Er' unulu din oștire vecinului i ځise :
 «Aşa va prinde Negru în țeră rădăcini !
 N'a fostu, cum vědu, să fiă numai deșerte ځise,
 Ce s'a șoptitu atâta prin țeră din bėtrâni!»

Bėtrânii ducu lui Negru cuvintele-aruncate,
 Er' Danu celu făr'-de-lege de spaimă frēmēntatu
 Intrégă sânta nópte cu cugete 'ncruntate
 Nutresce-și alu seu sufletu turbatu, nesăturatu.
 Er' când se vérsă 'n ceruri a ځilei albă zare
 Infrântu în alu seu sufletu, la fața oțėritu,
 Căci frângerea din sinu-iși-ascunde sub turbare,

In mijloculu oștirea acestea le-a grăitu :

«Ce, se lăsămu noi óre moșia strămoșescă,
Ce moși-strămoșii nostri atâta mari de ani
Cu sângele, cu viéța sciut'au se păzescă
Sfărmându cu mână tare noianulu de dușmani,
Noi s'o lăsămu acuma frumósă, liniștită,
Rupturilor acestoru, acestoru lepędați,
Cari și-au lăsatu moșia se fiă copleșită
D'atâta venitură, și-acuma leșinați
Ne cadu toți în cămine ca lupii 'n strunga plină!
Se póte d'alu-d'acestia se fiă frați cu noi?
De-i vomu lăsá se vină, au nu ne dămu din mână
Moșia ce-amu scăpat'o d'atâtea mari nevoi?
Și decă-și lasă țera, acele limbi barbare
Nu vinu totu mai aprópe d'acestu alu nostu pământu?
Deci, frați ei se ne fiă, dar' n'ar' fi faptă mare
Noi se-i respingemu érá l'alu loru așeđementu?
Căci cela ce nu póte a' sale se le țină,
Deunde-a luá poterea se iè ce nu-i alu séu?
De đece ori mai lesne se ține ce-ai a mână,
De câtu se 'ntorci perdutulu, se iai ce nu-i alu têu!
La luptă dar', la luptă, pe mórte, pe viéță,
Căci tót' a nóstră sórte aici acum s'a pusu,
Și-acum va se-s'alégă!... Acéstă diminéță
Séu e 'nceputulu vieții séu este-alu ei apusu!»
Așa grăi; mulțimea cu vuetu întăresce,
Er' négra Babă-Dochiă prin ómeni alergându

I jură și-i conjură și cruntu afurisesce
Cari n'aru sta până 'n urmă luptându și sângerându.

Bătrânii într'acestea lui Negru ducu solia ;
Elu auđindu, mulțimei așa i-a cuvântatu :
«Acelu ce-aceste plaiuri le ține d'a tăria,
Străinulu Danu, asupra cu óste s'a scolatu.
Deci armele s'alégă de-i dreptu să mai sterpéscă
Acéstă venitură pământulu strămoșescu,
Séu d'astăđi Românimea să 'ncepă să trăéscă
Cu vechia sa vieță, cu traiu-i românescu !»

Așa grăi, și codrii și munții 'n fundu vuiră
De fremetulu mulțimei cuvântulu întărindu,
Și 'ndată mii de spade ca fulgerulu luciră
Când cade fără scire prin aeru șerpundu.
Er' sus atuncea nuorii, minune nevisată,
De umbre radióse stelesce luminá ;
Crăciunu, bătrânulu preotu, cu drépta-i luminată
In mijlocu sta 'ntre umbre și bine-cuvântá,
Crăciunu, prea sântu părinte, ce trei vieți depline
L'a' Domnului altare în rugi a genunchiatu,
La fiii sei acuma din boltele senine
Cu umbrele străbune privesce mângăiatu.
Elu nu de multu trecuse la vieța fără mórte,
Și pân' a nu se duce plângea necontenitu,
Că nu-i e datu în lume s'ajungă 'nalta sórte,
Ce Domneđeu în ceruri lui Negru i-a ursitu.

Ei strălucindu în arme cu toți apoi plecară.

Er' Negru sus p' o stâncă suindu-se priviá
 Mulțimea ce pe vale se revărsá spre țerá,
 Și 'n trecerea măreță toți armele 'nchiná.
 A' codriloru frumóse, nemoritóre ține,
 Din piscurile 'nalte priviau la trecători,
 Și multe-atunci din ele țiceau tăcute 'n sine :
 «O! câtu amaru și mórte v'ăștéptá, dalbi feciori!»

Nemoritóre ține, voi singure din lume
 Poteți acum s' -mi spuneți d'acei străvechi eroi ;
 Vechimea stingătóre de fapte și de nume
 N'a mai lăsatu s'ajungá nici șópte pân' la noi.
 Numiți-mi a' loru nume, dați cântului pornire,
 S' -se reverse 'n lume și-a' numeloru splendori
 Și -alu armeloru resunetu ; s'asculte cu uimire
 Toți cei ce suntu acuma și toți cei viitori !

In frunte calcă Moții cu peptulu latu de tauru,
 Din munții plini de auru, cu v'êrfurile 'n nuori :
 Găina, care-ascunde măéstra Cloșcă-d' -auru
 Cu noue pui îngiuru-i ca stele lucitori,
 Corabia, Detunata și Roșia-aurósă ;
 Cari locuescu pe rîulu departe vuitoriu,
 Muncelula, Scărișóra cu pescerea gerósă,
 Locașulu lui Gerilă de néuă v'ersătoriu,
 Abrudulu, Ampoța, Câmpenii, Cărpinișulu,
 Și pintre munți departe Albaculu pădurosu,
 Din care rîulu d'auru începe coborișulu
 Pe plaiulu cu-aeru dulce d'alu floriloru mirosu :

Toți juni înalți ca brații cu plete lungi pe spate,
Cu arce grele 'n umeri, cuțite mari la brâu,
Și lănci ca luna-nouă, tăioase, lungi și late,
Ce 'n luptă lasă câmpuri și sângele përiu.
Și Riscogelu i duce, din toți cei ce venise
Celu mai frumosu și 'n lupte mai mare sfărmătoriu.
Albuna i-a lui mamă ce 'n codri se 'nsoțise
Cu Horea vânătoriulu, doiosulu cântătoriu.

Er' Nuorașu conduce pletósele lui cete,
Ce schînteia de arme și scăpërá de doru.
Troianu, ȃisu mână-lungă, căci lungile-i săgete
Coboru fără de scire și vulturulu din nuoru,
Conduce cei-ce lucră costișele soróse
Cu viță 'ncoronate din Tibrulu celu bëtřanu,
Din Alba mai bëtřănă, din Țelna cea vinóșă,
Din Cetea, din Mesentea, din Șardu, Tiușu, Ighinu,
Cei de sub Pétra-Caprei departe privitóre,
Sus depe-Ampoiulu limpedu și Mureșulu adâncu.
Pe cei din Câmpulu-pânei cu grâne gălbióre,
Pe cei de peste Mureșu din delurosulu crâncu,
In care sântulu sóre dulci struguri auresce
Și 'n frunđe ca rubinulu cireșele lucescu,
Pe cei unde Pianulu pe câmpuri șerpuesce,
Surianulu și Cindrelulu în nuori se 'nvělescu,
P'acestia-i pórtă 'n luptă Međinu din Orěștiă,
Și Vinereanulu Horga, Delianu dela Cigměu.
Cei doi acuma numai se 'ncércă 'n bərbăția,

Delianu bărbatu în flóre și vechiu în luptă smeu.

In umbra loru pășesce Mailatu cu-a sa mulțime,
Ce locuesce Oltulu și-alu Bârsei căpătăiu,
Cu plete lungi plăvie, în față cu asprime,
Și ghioge mari în umeri, și 'n óste-acum întăiu.

Porumbu a lui Mirilă din satu de la Cerbă,
Orleanu alu Păltinóiei din Țebea dela Crișu,
Er' de sub Pétra-albă Candinu a'lui Măriă
Și Firicelu celu tare de locu din Trăinișu,
Conducu Crișenii ageri cu lănci încângiuite
Din Pétra-grăitóre, din Drocea și Ciungani,
Vlădésa și Muncelulu cu văile 'ncălcite,
Věraticulu și Moma cu codri fără ani.

Pilanu bėtrănu de ȃile, dar' june de potere,
Și Partulu încă june, dar' albu ca și Pilanu,
Conducu Arieșenii ca cerbii la vedere,
Pe cei din giurulu Cheii și Pratulul-lui-Traianu.

Er' cei ce pascu și ară Cămpía cea grănósă,
Au căpitanu pe Grauru alu Manei dela Țagu,
Pe Trestianu alu Gaii din Téca cea tinósă.
Ei pórtă toți în umėru unu arcu și-unu greu băltagu.

Sorbanu apoi conduce mulțimea ce s'adapă
Din Someșele gemeni, ce curgu întortu și lungu.
Lăudatu din vechia Pată p'o vėnteșă sirépă,
Pe care când s'avėntă nici fulgere-o ajungu,
Depe la Clusiu și Gherla veniă cu-alese cete.
De supt Ineu și Țibleșu unu stolu de 'nalți feciori,

Ce când se cruntă 'n luptă mai multu nu voru să 'ncete.
 Er' spadele prin aeru paru fulgere prin nuori ;
 Geranulu dela Ilva străluce 'n a loru frunte,
 Arcașu fără de semenu, de urși învingătoriu,
 Și Pădureanu din Strâmba, născutu crescutu în munte
 In luptele cu fere, de mórte rîdătoriu.

Din plaiurile 'ntinse și pline de metale,
 Depe Lăpușu și Blosa : din Baba și Costeni,
 Din Strâmbulu, dela Larga, din Petricea, din Vale,
 Lăpușu și Dealu-mare, Frânceni și Boereni,
 Din Jugăstreni și Blosa, Negreni și din Lăschia,
 Din Măgură, din Trestia, Plopișu și Tăuresci,
 Deleni și Secătură, Prelucă, Vadu, Rochia,
 Din Cărbunari, Fânațe, Rușoru, și Românesci :
 Acestia vinu sub Hornea de locu din Dealu-mare.
 Er' Cota, plete negre, și-arét' ai lui copii
 Din Valea-semesnină, și mulți încă mai are
 Depe-Alunișu și Agrișu scăldate d'ape vii.
 Depe Selagiu și Crasna departe curgătoare
 Conducu ușóre cete Grăunte și Têmpeanu,
 In tómna vieții unulu, ér' altu 'n a ei flóre,
 De locu unulu din Cornea, ér' altulu din Boianu..

Dar' cine va să-și uite, Mariană tristă sórte.
 De gemenii tēi mândri, Cinelu și Viorelu ?
 Ei gemeni în viéță și gemeni și la mórte !
 O ! flori abia 'nflorite și rupte-așa crudelu !
 Ei trecu ca doi lucéferi, pe Vulturu și Erete,

Doi gemeni ai Murganei, ér' Vênteșu tatálu loru.
In urma loru s'avêntă nenumărate cete,
Flăcăi înalți ca brașii cu përu fluturătoru,
Din plaiurile vișei și văile grânósë,
Ce Têrnavele-adapă lenóse șerpuintu.
Bêtrâna Mariană, cu inimă doiósa,
Remasă vëduvită, amaru plângea cobindu.
Deșertu ea le spusese cu lacrimi și suspine,
Ce-o babă sciutóre pe stele i-a cëtitu,
Deșertu cercă sê-i țină cu vorbe lângă sine,
Și lacrimi și cuvinte în vëntu le-a risipitu!
Vêdëndu că nu se póte ca p'amëndoi sê-i țină,
Atunci doiósa mamă grăindu așa le-a đisu:
«Vedeți, o sórte albă și-o sórte négră 'n mână!
La celu ce-a trage négra i lasu drumulu deschisu,
Er' celu ce alb' a scóte, rêmâne-aici cu mine!»
Copíi se 'nvoiră. Cinelu négra trăgându
Incalecă pe Vulturu, ér' Viorelu rêmâne.
Dar' doru 'n sinu mai tare s'aprinde flăcărându,
Și când odată nóptea furtună grea se 'ncinge,
Incalecă p' Erete și-și face și elu vëntu,
Și-a doua nópte 'n ceruri când stelele își stinge
Descalecă la óste p'alu țerei nou pămëntu.
In urma loru apare Corbeanu a' lui Străluce,
Numitu și Frunte-lată, din Cutulu celu vinosu.
Elu pórt' o mică cétă cu praștii și măciuce
Din văile ce-adapă Secășulu secetosu.

Miranu de care lumea vorbiá ca d'o minune,
 Că doue capuri are, și-unu capu când l'a perdutu
 Pe celu-alaltu îlu scóte și 'n loculu lui îlu pune,
 Și mulți ȕiceau c'adese în tolbă-i l'au vėđutu,
 Conduce-a' sale cete cu scuturi mari, lunóse,
 Ce locuescu la Pórtă, pe Sadu și pe Cibinu,
 Și dealurile 'ntinse cu fețele soróse,
 Pe care tómnă ríde multu dulcele ciorchinu.

Așa veniau Negrenii; și marea cum s'aprinde
 În ȕori de diminéță când sórele ne'nvinsu
 Și valurile crețe și aerulu încinde,
 Cātu cerulu și pămêntulu se paru că s'au aprinsu :
 Așa din a mulțimeii sorósă mare d'arme
 Se 'nalță strălucirea prin aeru pân' la ceru.
 Cum vêntu 'ndésă nuorii și-i face sě-se sfarme,
 Er' văile se înflă și cu-unu avêntu de feru
 Ducu 'nalte stânci și arbori, cum duce frunđa vêntulu,
 Și din strimtori se vérsă pe verđile câmpii
 Vuindu cu 'nfiorare, cutremurându pămêntulu
 Și sguduindu eterulu și 'naltele tării :
 Așa din văi mulțimea se vérsă cu pornire
 Și supt picióre-i sună totu verdele pămêntu.
 Er' aerulu departe împinsu d'a loru venire
 Vuesce și se 'nvólbă ca 'nvolburatu de vêntu.

Er' domnulu Negru 'n mijlocu 'nălțându-se 'n mulțime
 Părea că-i dalbulu sóre în arme luminându.
 Atâta strălucire, potere și mărimé,

Versas' atuncea cerulu făptura-i minunându.

Oștirile s'apropiă d'o parte și d'alaltă
 Cutremurându pământulu, eteru 'nfiorându,
 Și-și întrevădu în zare (și 'n peptu inima saltă!)
 Mii spade fulgeróse, mii coifuri fluturându.
 Er' Danu vădându venirea și-a armelor lucire
 Inspăimântatu s'opresce și recele-i floru
 Abia l'ascunde 'n sinu-i su-a feței oțerire,
 Apoi așa grăesce din ochi fulgerătoru :

«Voi, luptători de viță, vedeți acéstă turmă
 Venindu furișu ca lupii la staululu îndesatu,
 Venirea se le fiă și 'ntâiu și cea din urmă ;
 Acum întâiu și 'n urmă în țeră mi-au călcatu
 Séu veți lăsá voi óre cea dulce de moșíă
 Cu sânge frământată de moși-strămoși oșteni
 Flămândiloru acestoru, și 'n négra străiniă
 Să ne plecămú noi capulu, noi domni și vechi moșneni !
 Copii de bărbățiă, acum ori nici odată
 Să le-arătămú că-i viiă vèrtutea din bētrâni,
 La luptă până 'ntr'unulu, la mórte ne'mpăcată,
 Să-i semēnámú pe câmpuri la vulturi și la câni!»

Așa grăi, și cerulu de buciume resună ;
 Pășescu mîncându pământulu, din ochi mi se 'ntêlnescu,
 S'atîță, se 'nferbêntă și furia-și adună,
 Invêrtegescu din spade, din arce zornăescu.

Nemoritóre Faimă, tu mare sciutóre,
 Ce-auđi în lume tóte, veđi tóte pe pământu,

Și totu știi ce se 'ntemplă și pe pământu și 'n sóre,
Tu care scoli vechimea din negrulu ei mormentu,
O! vină și-mi șoptesce să potu la lume spune
Și faptele mărețe și numele d'eroi,
Căci din acele timpuri străvechi și de minune
Nici îngânate șópte n'au mai ajunsu la noi.

Și Danu din arcu îmi prinde și rapedu îlu întinde
Și trage cu-o săgétă d'argintu resunătoriu,
Ea zingănindu se duce, ér' Riscogelu o prinde
In scutu-i ce se 'nalță departe lucitoriu,
Și fulgeră din arcu-i rotundu ca luna-nouă
Săgétă sborătóre de frasinu ferecatu;
Ea sfărăindu s'avântă tăindu eteru 'n doué
Și dreptu la Danu în frunte trăsnindu s'ar' fi 'mplântatu,
Dar' elu plecându-și capulu i lunecà prin pene
Și la Cadiru în tēmplă se 'nfipse șuerându;
Răcnindu ca leulu cade și nóptea p'a' lui gene
Cu sângele d'odată se vérsă 'nnegurându.
Auguru de mântuire! Săgéta și pământulu,
Iși stimpêrară setea cu sânge de căpcânu!
Și furia prin inimi luându atunci avēntulu,
Incórdă, tindu, așintă și tragu cu toți în plinu.
Unu nuoru de săgete totu cerulu învêlesce,
Totu aerulu resună d'unu șueru tăetoru,
S'apropiă, se 'ncléștă și arculu amușesce,
Și spada numai turbă și fulgeră d'omoru.
Precum secerătorii cu seceri mari, dințose,

Punându-se 'n postate se 'ntrecu în seceratu,
Și 'n urma loru mănunchii cu spicele-auróse,
Câtu scaperi, totu pământulu cădându l'au seménatu :
Asemenea 'ntre sine Negrenii și Dănenii
Luptându cu 'nversunare cădeau, se 'nțerínau.
Dar' Riscogelu cu Moșii, Troianu cu Mureșenii,
Tăiau nu cum se taiă, ca flacări se duceau !
Er' ne'mblânditul Carcanu se 'nvolburá 'n mulțime
Ca 'naltu vârtegiu pe mare mênatu de negru vênту.
Er' Riscogelu cu spada de șapte pάλmi lungime
Lásá 'n a' sale urme poénă pe pământu.
Carcanu, printre mulțime, vėdându, la elu s'avéntă
Cu spada-i arborósă prin aeru rotigindu.
«Pân' ađi, nefericite, strigându Carcanu cuvéntă,
Avuși acéstă lume s'o veđi încă trăindu !»
Și coifulu și-lu îndésă și-asuprá-i se câmpesce
Infiorându eterulu cu spada grea d'ómoru.
Se sgudue pământulu, îngiuru-i vijeescе,
Ca nuorulu greu și negru s'avéntă vuitóru.
De trei ori elu detună, de trei ori crunta-i spadă
Resare ca din stâncă din scutulu schînteiosu,
Și când credea sub spadă că Riscogelu se cadă,
Atunci se 'nalță 'n față-i mai cruntu, mai fiorosu,
Și spada sus prin aeru câtu fulgerulu de mare
Intortorându asuprá-i o 'niéptă detunându.
Carcanu, trecutu prin rele, în altă parte sare
Și 'ncungiurá perirea vulpesce cotigindu ;

Și mi-lu sfărmă, căci spada cădându adâncu se'implântă,
Dar' Riscogelu mai rapedu o smulge din pământu,
Decātu elu alba spadă prin aeru își avântă,
Er' Riscogelu i prinde lovirea sus în vântu,
Și totu mai greu asupra-i elu trăsnetele 'ndesă.
Atuncea Baba-Dochiă ce-aprópe dintre stânci
Priviá la négra luptă, ca pajură se lasă
Cu clonțu d'oțelu și aripi de feru și ghiare-adânci,
Și 'n ajutoriu alérgă și cu-aripa-i ne'nvinsă
Lovindu i scóte spada lui Riscogelu din mâni,
Și ér' aprinde 'n Carcanu poterea 'nfrântă, stinsă.
De nou și 'ncórdă brațulu și grósele lui vâni,
Și 'nversunatu din spadă în Riscogelu detună,
Și 'n creștetu ilu trăsnesce, câtu coifulu zurăindu
Resună 'ngiuru eterulu, dar' coifulu, viță bună,
Cātu colo gréua spadă o 'niéptă respingându ;
Căci coifulu, arculu, spada, de care strălucesce,
Suntu fapte de măestrulu ce lucră sub pământu.
Albuna dalbă nimfă, ce mamă-i se fălesce,
Vedându cum fétulu cresce și-și iă mereu avântu,
Cum, fragedu încă, luptă cu ferele codrene,
Cu feții mi se 'nvinge âmbându din crâncu în crâncu,
Se duce la măestrulu din antrele jiiene,
Vulcanulu unde fumă și clocote 'n adâncu,
Căci acolo resună măéstra-i făurică,
Și 'n blânde, dulci cuvinte i dice-așa grăindu :
'Nemoritoriu măestru, de dulcea mamă Diică

Tu-ți vei aduce-aminte și nici nu-i fi uitându
 Decând cu-o sântă ierbă și cu măestre șopte
 Inchis' adâncă-ți plagă și négră de veninu,
 Ce șerpele din Stirmini furându-se 'ntr'o nópte
 S'a coborîtu aicea și 'n somnu ți-a 'nfipt'o 'n sinu;
 Și fiei sale-Albuna, ce-acuma ți se 'nchină,
 O mică rogăciune tu n'o vei reieptá:
 Eu am unu fétu ce cresce l'a cerului lumină
 Cum cresce bradu 'n codru; pe sóre nu l'ași dá.
 Copilu, d'acum elu luptă cu-a' crânguriloru fere,
 Cu feții mise 'nvinge, și toți mă fericescu!
 Te rogu închiagă-i arme și 'nalt' a lui potere,
 Ca tót' a mea viéță și eu sě-ți mulțumescu!»
 «Bine-ai venit, Albună, la casa-mi fumegósă!
 Și cum sě nu-i facu arme la fétulu Riscogelu,
 Căci pân'acum veniră venire rușinósă
 Mulți feți cu arme rupte ȃicându că le-a ruptu elu!»
 Așa grăi măestrulu, și pe Suflanu ilu pune
 La foii mari și negri, ér' elu și Ródeferu
 Invêrtu în clește ferulu mai roșu ca viu cărbune
 Și-batu din mari baróse cătu saru schînteii în ceru,
 Și scutu 'ntâiu s'arétă cătu luna-nouă 'n zare,
 Și coifulu se ridică lucindu ca 'n ȃori Boianu,
 Er' spada, cá și stéua ce spăimêntându apare,
 Infioră chiar antrulu cumplitului Vulcanu.
 Și 'nsémn' apoi pe scutu-i și faștele trecute
 Și cele viitóre măestrulu sciutoriu,

Er' sórtea lui din urmă, în umbre-abia părute,
Învêluit' o face să nălucéscă 'n nuoru.

Aşa Carcanu cu spada-i elu nu potù pătrunde
Măestrulu coifu, ci coifulu departe-o a respinsu.
Dar' Riscogelu, barbarulu sub scutu pân' nu s'ascunde,
Rotesce 'n aeru spada şi ca unu leu atinsu
Asupră-i se răpede ; elu după scutu se trage,
Dar' Riscogelu atuncea aşa mi l'a trăsniu,
Cātu scutu 'n doue-lu sfăşiă şi 'n carne ferulu trage
Şi 'n doue taiă braţulu, şi totu n'a contenitu...
Mai sfarmă şi trei cóste, şi 'ndată pintre ele
Cruntate 'n negru sânge esu albele-i plomâni
Şi Carcanu diua mare nu vede decâtu stele,
Şi după stele nópte, şi trepêdându din mâni
Elu cade şi 'mpregiuru-i se sgudue pământulu,
Er' armele d'asupră-i resună uruindu.
Aşa stejaru 'n urmă luptându deşertu cu vântulu
Elu cade şi totu codrulu se sgudue vuindu.
Er' Riscogelu l'apucă de crésta 'naltă, désă,
Ce fâlfâiá pe coifu-i şi-lu trage după elu,
D'odată îns'asupră-i unu nuoru de lănci se 'ndésă,
Ca celu puţinu cadavru-i sê-lu n'aibă Riscogelu.
Dar' Riscogelu cu stânga têscesce-lu după sine,
Er' spada sus în drépta i fulgeră 'mpregiuru,
Şi cin' la elu s'apropiă pe locu-i şi remâne.
Er' când vêdù d'aprópe pe Florea lui Bouru
Din Ţelna cea vinósă, i dîse : « Měi fârtate,

En ține-acéstă fěră ce colea mi-o vênai!
Și scutură-mi-lu d'arme, căci veți că pe 'ndesate
Se 'mbiă toți acestia sê-i trecu p'alu morții plaiu!»

Așa grăi, și Florea l'apucă și-lu têresce,
Er' Riscogelu la spadă de nou i face vântu,
Și p'unde se 'nvêrtesce nu taiă, ci cosesce,
Și 'n aeru capuri sbóră, jos trunchiuri la pământu.
Cum graurii ce tómna înnegur'o câmpiă,
Când vêdu hoțișu ulfulu prin aeru săgetându,
D'odată se ridică și sbóră făr' sê sciă
Pe unde sê-se scape de spaimă cârăindu:
Asemenea Dănenii, când Riscogelu s'avântă,
Cutremurându pământulu fugindu se risipescu,
Și la Carcanu, la luptă, nu cugetă nici schîntă,
Ci ei de ei se vaită, câtu cerulu asurđescu.

Dar' Penteleu bêtrânulu cu Gemenu și cu Lauru
S'aruncă d'altă parte p'Oltenii, ghioge mari,
Și-așa bêtrânulu strigă cu graiu turbatu de tauru:
»Dar' cum și voi aicea, și voi mēi săricari?
Au nu-i destulu c'acele sărice lungi, mițose,
Din anu în anu le smulgeți dep'ale nôstre oi?
Séu dór' acum v'abate, ca oile neóse
Sê ducă ele lâna depe la noi la voi!
Au nu casa și mēsa, grânarulu și celarulu,
Nu le ținemu d'a gata, și voi când vreți vê luați?
Voiți ca 'n vatra nôstră sê ve 'nvêrțiți voi carulu?
O sê vê vêdu acuma de sciți sê și luptați!»

Aşa grăi bătrânulu ; ér' din mulţime-apare,
 Cu-o lungă grea măciucă prin aeru vânturându,
 Vultanulu, Frige-vacă numitu după 'ntemplare,
 Căci multu hoţise 'n codri la vaci şi boi frigându ;
 Şi răzimatu în ghiogă din graiu aşa grăesce :

«Iti mai aduci aminte, mēi nene Penteleu,
 De celu Vultanu, ciobanulu ? Elu încă mai trăesce,
 Şi de-ţi e doru de dēnsulu privesce, că suntu eu !
 Scii, dece ani d'arânduлу ţi-am păstoritu la turmă,
 Şi-avutulu tēu sub mână-mi crescându ţi-sa 'nđecitu,
 Dar' când sudórea-mi cruntă eu mi-am cerutu în urmă,
 O sută oi lânóse, m'aţi prinsu, m'aţi ghemuitu
 Şi m'aţi trimisu d'adura prin stirmine la vale.
 Dar' n'a peritu Vultanulu, şi laudu pe domneđeu,
 Că mi-a lungitu amarulu şi mi-te scóse 'n cale,
 Sē ne vedemu la feţe, mēi nene Penteleu!»

Aşa dicându elu ghioga de trei ori o rotesce
 Şi fulgeru o trimite lui Penteleu în peptu,
 Elu cade şi pe gură valu sângele-i ţişnesce,
 Şi-atunci Vultanu i strigă : «Poftimu la iadu d'a dreptu
 Dar' până negru-ţi sufletu acolo va s'ajungă
 Gemēndu, mergāndu a-lene cu oile-mi de gūtu,
 Celu trupu plinu de pēcate la vulturi n'a s'ajungă,
 Căci, uite, dela târlă aici te-au mirositu.»
 Er' Gemenu şi cu Lauru cosiau prin Oltenime
 Semnāndu-şi a loru cale cu sânge şi cu morţi,
 Şi mulţi ei aşternuse şi mai culcau mulţime,

Căci ambii deschisese de doue laturi porți.
Oltenii începuse luptându se 'napoeze ;
Mailatu, a loru potere, strigá și-amenință,
Dar' ne potându mulțimea pornită se 'nfrâneze,
Cu 'nfrânteles ei unde mereu înapoiá.
Er' Nuorașu vedându-i, strigându la ei s'aventă,
Amenință, croesce, i-opresce ér' în locu,
Și sufleteles stinse de nou mi le 'nferbentă ;
Și 'nfricoșatu atuncea se 'ncins' a' luptei focu.
Mailatu cu lunga-i ghiogă cu ținte ferecată
Din o 'nvêrtire-așterne pe Cârnu lu și Sâmbeanu,
Și cu-o rotire nouă, rotire 'nfricoșată,
Trăsni d'a dreptu în creștetu pe crâncenulu Mârzanu,
Căpcânu ce 'n locu de apă se adăpă cu sânge,
Și 'n mii de părți în aeru săriră negrii-i creri.
Er' Gubernatu pe Smârdulu din mijlocu ilu înfrânge
Si 'ntinsu în négra țernă se svêrcole 'n doreri.
Orlandea și cu Lancea și Manta Copăceanulu
Se 'nvêrtegiá 'n mulțime ca trei pare de focu,
Eră Boltanu și Monea și Ursulu Mărgineanulu
O cétă fiă-care țineau luptându în locu.
Dar' cine-i fētu-frumosulu cu plete lungi pe spate,
Ce ca unu fulgeru ghioga învêrte 'n drépta sa ?
O! dalbe Negoită, în ȕile depărtate
Nepoții tēi în flueru cea ghiogă voru schimbá !
Er' Nuorașu s'aruncă, ca vulturulu pe pradă,
Pe Gemenu ce 'nainte-i mulțime-mi alungá

Și dintre cei din urmă sub sângerósa-i spadă,
Ce fulgerá de mórte, mereu-mereu cădea.
Er' Gemenu din departe pe Nuorașu când vede
Ridic' o mare spadă și 'n aeru vêrtegindu
Din tót' a lui potere asupra-i o răpede ;
Sborându, Nuorașu în scutu-i o prinde zingânindu,
Și rapede rotind'o elu înapoi o 'niéptă,
In câtu părea că fulgeru din ceruri a căđutu.
Și Gemenu, câtu ai đice, în cale-i scutu 'ndréptă,
Dar' ea sborându pëtrunde prin pătuosulu scutu
Și 'n peptu la sub-chiotóre s'adapă 'nsetoșată
Și-aicea i s'opresce în vêrtegiusulu osu ;
Ne 'nspăimêntatu o smulge și sângele d'odată
Incepe-a curge vale pe latu-i sinu în jos.
Dar' Lauru ca năluca în ajutoriu alérgă,
Și mulți încă 'mpregiuru-i strigându și-amenințându.
Er' Nuorașu prin alții deschide cale largă,
Și turmă dinainte-i fugiau amaru strigându.

Er' d'altă parte luptă Miranu și cu Marmontă,
Doi luptători cum alții prin timpuri abia 'nfloru.
Cu Mórna unulu turbă, ér' altulu cu Sângiontă,
Spăimêntátóre spade, cum le điceau ai loru.
Dar' mai întâiu din arce avêntă din departe
Săgete 'naripate și pline de doreri,
Din scuturile grele resaru înse 'ntr'o parte
Și caută giuru în alții a' sângelui plăceri.
Dar' turburatu Marmontă ca 'naltu vêrtegiu s'avêntă,

Vêrtegiu cu fruntea 'n ceruri și cîda pe pămîntu,
Și crunta lui Sângiontă prin aeru-o 'nferbîntă,
Er' aerulu 'nainte-i părea mênatu de vîntu.

Miranu înse l'aștéptă rotindu din lunga-i Mórănă,
Dar' cunoscându prin aeru Sângionta fulgerându,
S'alină, și-alui spadă cu capu 'n jos o 'ntórănă,
Se razimă 'n mănunchiu-i și ȃdice-așa grăindu:

«Miranu și cu Marmontă, doi vechi fârtăți de cruce

Se pôte sê-se 'ncrunte cu chiar spadele loru ?

Îți vei aduce-aminte, fârtate, 'ți vei aduce,
Deși-i de multu d'atuncea și timpu-i uitătoru,

De când păstorii noștri în Cumpenele-nalte

La cea fîntână rece trei ȃdile s'au bătutu,

Căci turmele setöse întrase une 'ntr'alte

Și toți țineau fîntâna din vechiu a' loru avutu,

Și nu trecea vre-o véră sê nu se ie la luptă ;

Strămoșulu, spunea tata, c'așa s'a pomenitu.

Atunci ca sê ne-alegemu odată cêrta ruptă,

Noi amêndoi acolo la luptă ne-amu pornitu,

Ca cela ce va 'nvinge, fîntâna lui sê-i fiă.

Și de prin munți acolo păstorii s'au fostu strinsu

Sê védă crunta luptă, sê stee mărturiă,

Și trei ȃdile 'nchiate în parte ne-amu învinsu.

A patra ȃi, când éráși în alba diminéță

Noi stamu încinși la hartă din spade menințându,

D'asupra de fîntână înalță-s' o albéță

În haine de lumină și lungu la noi privindu :

Ajunge! ea ne strigă cu-o voce argintósă,
De nu, fântâna tótă într'unu minutu o stingu.
Nu-i anu sã nu se 'ncrunte vultórea-i recorósă,
Nu-i ñi sã nu resune de certe linu-mi crângu!
Aşa grăi, şi spada căđù-ne jos din mânã,
Er' eu îti ñişi atuncea: Fârtãti sã ne legãmu,
Şi amêndoi ca unulu s'avemu acea fântânã!
Şi 'n semnu de fârtãţιά noi spadele schimbãmu!»

Aşa grăi. Marmontã din somnu părù că sare
Şi spada-i arborósã o lasã la pãmêntu
Şi pe Miranu îlu stringe în lungã 'mbrãţişare
Şi 'ndoioşatu i ñice acestu alesu cuvêntu:
«Ai împãrţitu cu mine, fârtate-a ta fântânã,
Er' eu împartu cu tine d'acum alu meu cãmínu!»
Şi 'n semnu de legãturã se strinserã de mânã
Şi scutul aruncãndu-şi se strinserã la sinu.

CANTULU VIII

CANTULU VIII

CUPRINSULU

Nóptea pune capetu luptei. Danu ține consiliu de resboiu în care se acceptă părerea lui Limbă-dulce, se nu reîncepă lupta până nu voru sosi cu ostile loru Para, Dulceanu, Sangaru și Saronu. Acestia sosescu în faptulu ȃilei. Lupta reîncepe. Riscogelu pune Dănenii pe fugă, este înse rănitu de Saronu. Lupta în giurulu lui Riscogelu. Negru și Nuorașu vėđėndu strimțórea intră în luptă. Dochia, care priviá din Buceci la luptă, chiamă pe una dintre Iele, și o trimite se-i spınă lui Danu, se nu se lase în luptă, că va perı, őr pe Sarmunte-lu rógă se iee arculu lui Sarmandu și cu singura săgėtă ce-a mai rėmasu, se rėpună pe Negru. Sarmunte cobóre cu arculu și rănesce pe Negru, care se retrage din luptă. Nóptea intrerumpe lupta. Moșu-Albu se

furișeză în ôstea lui Danu și ascultă planulu ce se urdește în consiliulu adunatu la elu. Moșu-Alinu vindecă rana lui Negru și a lui Riscogelu. Moșu-Albu reîntorcându-se descopere planurile lui Danu. Negru trimite soli să cêră ajutoriu dela Bărladu, Codreni și Vrancea. Danu trimite după ajutoriu la Unguri și la Căpcâni, și, ca să amâne lupta până la venirea ajutóreloru, trimite solii la Negru să cêră încetare de arme, ca să îmmormênteze mortii. Negru se învoesce. Negru plécă după ajutoriu la Romanu la Severinu. Preotulu Ilinu dispune îmmormêntarea morșiloru. Mórtea Dalbei și a lui Cinelu. Danu așitatu de Dochia atacă nóptea pe Negreni, dar' este înfrânsu, și Dochia, ca să scape pe Danu urmăritu de Riscogelu, scóte înaintea lui Riscogelu umbra lui Danu făcută din negură și-lu înșelă cu ea până-lu ducè și-lu înfundă în o pescere labirintică. Intr'astea Danu se retrage cu ôstea în castre. Danu cêrcă să surprindă prin tradare pe Negreni, dar' este înșelatu și respinsu cu mari perderi. Aventurile lui Riscogelu în pescere.

Intr'astea sântulu sóre pe după munți se 'nclină
 Și séra peste câmpuri se vérsă linu din văi,
 Și vuetulu s'aședă și lupta 'ncetu s'alina.
 Er' Danu așa grăesce vorbindu-le l'ai sêi :

«Semănători de mórte, cetași și capi de ôste,
 Acestea 'n alu meu sufletu cernêndu eu le-am alesu:
 Să facemu că ne-amu trage cu toții l'ale nóste
 In tarea-ne cetate, dar' când va fi mai desu

Alu nopței întunerecu și lumea 'n somnu încinsă
 Prin încungiuru asupra d'odată se cădemu.
 Necunoscuți cu locul, puterea loru înfrânsă,
 Cum vântulu sparge frunța, curându i resfirămu,
 Și risipiți odată, călcați din urmă 'n urmă,
 Când mai poté-voru óre de nou a s'adună ?
 Așa 'ntr'o nópte numai noi ștergemu a loru urmă,
 Și 'n fii de fii risipa de spaim' a remânea !»

Grăi și toți în giuru-i uniți într'o părere
 Priviau la Limbă-dulce tăcuți ca unu mormentu,
 Căci elu erá 'ntru tóte a sfatului putere,
 Multu ascuțitu la minte, măestru la cuventu ;
 Amblase multu și multe văduse și-auđise
 Și multe petrecuse în traiu-i delungatu,
 Și resărindu în țeră de Danu elu se lipise
 Și-mi ajunsese 'n tóte și mâna și-a' lui sfatu.
 Elu ridicându-și graiulu atunci așa grăesce :

«Nemoritóre Dómne, celu ce domnesce 'n ceru
 Nu dá la toți de tóte, cum sufletulu doresce
 Și cum fără de cumpētu de tóte toți i ceru.
 Le dá la unii-avere, ér' altora mărire,
 Pe unii-i strălucesce cu minte, daru cerescu,
 Pe alții cu-a frumseței ușór' adimenire,
 Dar' nici la unulu tóte ; la toți multe lipsescu !
 Așa și ție, Dómne, ți-a datu mărire cerulu,
 Dar' nu ți-a datu d'odată și cugetu luminosu,
 Ca să pătrunđi în tóte și ființa și-adevărulu,

Și sufletulu ce 'n ómeni lucréză 'ntunecosu.
Tu nu cunosci dușmanulu, ce ca și lupu 'n stână
S'a furișatu în țeră tiptilu pe nesimțitu.
Ori-cātu e de selbaticu și tare leu 'n vênă,
Și-ori câtu de crudu să fiă, setosu și flămênđitu,
Elu vrêndu-nevrêndu se trage când câni-lu împresóră
Și pëcurarii strigă și-lu batu cu-aprinși teciuni;
Ce-odată Ardeleanulu în minte-și înfășóră
Și 'n sufletu își aprinde, o Dunăre s'o puni,
Și nu mai póte stinge, nici mórtea chiar nu stinge!
Er' de se stinge 'n tată, în fii și strănepoți
Se 'nflacără mai tare, se 'ntinde și se 'ncinge,
Și din puțini în urmă cuprinde-apoi pe toți.
Și de-au căđutu acuma pe dulcea-ne moșfă,
Ei nu vinu într'o dóră, așa numai visându,
Din moșii verđi la dênșii s'a totu vorbitu să viă,
Și-i veđi acum ca lupii asupra-ne căđêndu!
Și cređi, acuma nóptea să mi-i alungi din țeră?
Au dóră lupii nóptea se spariă, se prindu?
Când câni batu mai tare, păstorii-alérgă, sbéră,
Au nu pe d' altă parte ei stâna mi-o cuprindu?
Nu veđi, că điuva mare și chiar la noi acasă,
Noi nu-i potemu, nu 'nfrânge, dar' nici din locu mișcă,
Și-apoi acuma nóptea mai bine-o să ne iésă?
Noi singuri fără minte, noi mórtea ne-amu căută!
Ei n'au nimicu să pérđă, au totulu să căștigue,
Er' noi nimicu n'ajungemu, avemu să perdemu totu.

Noi vomu abate răulu luptându cu mare grige,
Cu-unu orbu încumetu însă perimu cu tin' cu totu!
Deci, luminate Dane, ori-cātu m'am fertu în mine,
Unu sfatu mai bunu c'acesta eu n'am potutu să vëdu:
În astă nópte-ai cea să ne 'ntărimu mai bine
Cu șanțuri și cu valuri d'unu nesuitu răpeđu,
Și lupta să n'o 'ncepemu pân' încă nu s'adună
Și cele-lalte cete cu Para și Dulceanu,
Și cu Sangaru și Saronu, și toți apoi într'ună
Cu-o singură lovire să stingemu pe dușmanu.»

Elu ڢise, la cuvinte-i cu toți se luminară.
Er' Danu așa-i vorbesce: «De trei ori fericitu,
Mintóse Limbă-dulce, și fericită țeră,
Când cerulu cu-așa minte unu sufletu i-a ursitu!»

Er' dup' acestea capii prin cete se resfiră,
Și după ce cu toții își stimpër' a' loru doru
De sete și gustare, la lucru mi se 'nșiră
Și până 'n ڢori ridică valu 'naltu apërătoru.

Er' când Boianu în ceruri cu ڢorile se 'ngână
S'audu în depărtare mii bucline sunându;
Veniau Sangaru și Saronu, părea că vëntu-i mënă,
Veniá Dulceanu și Para pămëntulu tremurându.
Și când s'arëtă 'n ceruri re'ntornătoriulu sóre
Abia se 'nălță 'n caru-i prin nuorii pulberoși,
Și rađe-le-i de auru departe lucitóre
Se străcurau prin cëtă ca șerpi uriași și roși.
Alu bucineloru sunetu ațită lupta 'n vine,

Și toți, d'oparte și-alta cu sufletulu aprinsu
Erumpu, și fiă-care ducea portându cu sine
Și spaima și omorulu și-alu furiei focu nestinsu.
Cum vespile turbate erumpu de prin vespere
Copiii când d'afară le batu întăritându,
Săgétă mi s'avântă și ori-cine 'n cale-apare
Lu 'mpresură și-lu mușcă și turbă sbărnăindu:
Așa iesu ei din óste, ér' câmpulu sub picióre
Ca naea sus pe valuri se simte tremurându.
Și aerulu vuesce și-a armeloru splendóre
Departe se revérsă pământulu spăimântându.
In mijlocu merge Saronu cu-a sa selbăticime,
In drépta se ridică și-amenință Sangaru,
Dudescu pórtă 'n stânga cumplita pedestrime
Cu scuturi și-arce grele, cetașii cu zălaru.
Er' Riscogelu s'avântă înfiorându din arme
Cu Moșii, feți de codru, cu plete lungi în vântu.
D'a stânga calcă Marcu, câtu pare că sê sfarme
Pământulu sub picióre, cu feții de Sargintu.
Troianu sê 'nalță 'n drépta cu-a' Mureșului cete.
Vedându atuncea Saronu ăstu codru de Români,
Căci sta ca pinii 'n munte, schimbatu la față stete
Și-aceste grele vorbe grăi l'ai sêi căpcâni:
«Semănători de mórte, ađi are sê-s'alégă,
Că cin' sê mai domnescă p'ăcestu picioru de raiu,
Au noi și fiii nostri și vița loru întrégă
Séu esti flămênđi, ce étă-i căđură depe plaiu?»

Au noi, ce-acum de timpuri domnimu acéstă țeră
Și ca și 'n raiu în sinu-i trăindu amu petrecutu,
Sê luămu în capu ér' lumea împinși d'aici afară,
Din plaiulu cărui semenu sub sóre n'amu vëđutu ?
Și sê lăsămu noi óre cerésca lui plăcere,
Acestoru taiă-frunđe de țeri vënturători,
Noi strălucirea țerei și-a tronului potere !
Aduceți-v' aminte de voi și viitori;
A nóstră sórte-i numai a nóstră bărbățιά,
Și astă-đi vieții nóstre noi punemu fundamētu !»

Așa grăi, și 'n pepturi s'aprinse-a loru tăriiă
Cum țarina s'aprinde d'unu focu mênatu de vëntu.
Er' aerulu d'odată se sgudue, resună,
D'alu arceloru instrunetu și-alu struneloru murmuru,
Și nuori de săgete totu cerulu înfurtună,
Incātu d'a loru desime se 'ntunecă 'mpregiuru.
Precum când primăvéra p'ó caldă đi senină
Albinele doióse s'avëntă 'n lunci sborându,
Er' altele 'ncărcate se 'ntórnă la stupină
Și se 'ntreșesu prin aeru ca fulgerulu trecându :
Așa d'oparte și-alta săgetele 'nsetate
S'avëntă tóte grele d'amoru și de doreri.
Cum spicele 'n câmpíă se 'nclină sfărimate
Când nuorii grindinézá răđendu câmpíi și țeri :
D'ó parte și d'alaltă așa cădeau mulțime.
Și 'ntăiu s'ardică Saronu, din arcu-i lucitoru
In Riscogelu ațintă; cu-a rađeloru iuțime,

Când sórele s'arétă de dup' unu negru nuoru,
S'avênt' a lui săgétă cu aspră vijeire
Și 'n scutu d'adreptu în mijlocu lovesce zingăindu,
Și nu potù pătrunde cu tót' a ei pornire,
Dar' în pămêntu resfrânsă se 'mplântă sfărăindu.
Er' Riscogelu smulgând'o pe córdă iute-o pune
Și lui Saronu strigându-i: «Primesce-o înděrèptu!»
Mi-lu iă la miru și trage, dar' elu cu repejune
Se'nclină, mórtea trece și pe Zadifu d'adreptu
In frunte mi-lu trăsnesce; răcnind elu se rotesce
Și cade și 'mpregiuru-i se vérsă crunții creri,
Și-a morții négră nópte, ce numai îndoresce,
Se lasă greu pe gene și 'nhide-a' lui vederi.
Săgete noue Saronu din arcu-i greu trimite
Și-așterne pe Miresculu și Paltinu din Câmpeni,
Pe Cerbureanu din Buciumu, pe Porea din Isbite,
Pe Gaia și pe Rîsulu, pletoșii Albăceni.

Dar' cine pôte spune alu sufleteloru numêru,
Ce-a' Moșiloru săgete le fură 'n alu seu sboru!
Êr' arcu-i greu când Marcu și-lu scóte depe umêru
Și 'nstrună grósa-i córdă și trage-așintitoru,
Sangaru înmărmuresce, sub scutu-i s'aricesce,
Săgéta trece fulgeru prin pături zingănind,
Rêstórnă coifu-i netedu și 'ntr'unu bouru trăsnesce,
Ce stă plântatu în țarină moșia despărțindu,
Și sfărîmându resare lui Lama sub urechiă
Și iese d'altă parte prin tēmplă sfărăindu;

Elu cade pentru Sangaru plinindu ursita-și vechiă,
Că Lama d'a sa mórte nu va morí nici când.

Dudesculu arcu 'ntinde și strigă : « Měi Troiene,
Așteptă sě-ți dé nenea moșią de trei coți!
Și-o sě-ți mai dau și-o turmă de oi cu negre pene,
Ce lupii nu ți-o necă, nici nu ți-o fură hoți,
Cu carne mi se pasce și-adapă-se cu sânge,
Și primăvéra fétă prin crepături de stânci.
D'a nóstră ospetιά sě n'ai a mi te plânge,
Căci noi primimu, scii vorba, cu tóte-a' nóste brânci.»

Așa grăindu elu trage, săgéta 'n aspru șueru
S'avântă, dar' ea bate departe de Troianu,
Și la Luntreanu din Orda se 'nfige-adâncu în flueru,
Dar' rapedu elu o smulge și p'arcu-i cerbureanu
O pune, trage, sbóră și dreptu în geménare
Infige pe Lupatulu, cetașulu din Cotesci.
Mai trage și-alte doue, și-acestea fiă-care
Se ducu în plinu în Gârbulu și Ferea din Bădesci.
Cetașulu Ceru așterne pe Spinulu și pe Fotă
Și pe Ciunganu și-Ostatea și Nuoru dela Șardu,
Ér' Roiu din Aninósa pe Cocea și Laiotă,
Și Calapëru pe Arsulu, pe Bora și pe Tardu.

Er' ostile 'ntre sine mai tare, totu mai tare
S'apropiă 'n săgetare, săgetele-amuțescu
Și-a spadelor lucire înfiorându resare,
Și spade, lănci și ghioge trăsnescu și zurăescu.
Cum riulu sus din plaiuri cu undele-i fugóse

S'aruncă cătră mare turbându și vêtegindu,
 Er' marea se ridică cu valuri spumegóse,
 Ilu frânge și-lu resfrânge urlându și volburându,
 Dar' rîu și mare 'n urmă s'amestecă 'ntre sine
 Și spumă, ferbu și sfârăiu, vuescu și clocotescu,
 Și cerulu și pămêntulu (câtu hăulu par' că vine!)
 Se sgudue 'n adâncuri, trosnescu și pârăescu :
 Așa mênăți cu toții d'a luptei verșunare
 S'arunc' o óste 'ntr'alta, se 'mpingu și se respingu ;
 De zingănitu și vuetu pămêntu și ceru tresare,
 Atâtu se 'ndésă, 'ncléștă, se 'nfrângu și se resfrângu.

De s'aru scolá cu toții și fiă-care-ar' spune
 Câte-a pățitu atuncea și 'nvingeri și căderi,
 Și tóte-a morții fețe de față mi le-aru pune ;
 De-ași fi vêđutu eu tóte cu-o miă de vederi,
 Și nici pe jumêtate nu v'ași poté depinge
 In tót' a sa cruđiă selbaticulu Omoru.
 Omorulu se 'mbêtase de viéță și de sânge
 Și 'ntre pămêntu și ceruri rîngiá spăimêntătoru.

Pe Riscogelu când Saronu venindu asupră-lu vede
 Se 'ncruntă și cu ghioga trăsnesce-asupra lui,
 Ea sfârăindu se duce. Cum stâncă se răpede
 Din 'naltulu vêrfu de munte și nu-i, nimica nu-i,
 Poterea sê i-o curme, și totu ce-ajunge 'n cale
 Sdrobesce și răpesce și mênă detunându,
 Dar' ét' o mare stâncă se 'nalță mai de vale
 Și când în ea mi-ajunge se sfarmă spulberându :

Asemeni a lui ghiogă prin aeru înfióră,
Dar' când ajunge 'n scutulu ce 'nalță Riscogelu,
Resare 'n mii de țanduri și 'n cei ce-lu încungióră
Lovindu, pe mulți așterne : Fundeanu și Ciritelu
Și Cicereanu și Puiulu și-Albiciu din Secătură,
Cădură ca de trăsnetu d'odată la pământu.
Dar' multe seci din ele departe s'abătură
Și sfârăindu prin aeru se risipiră 'n vântu.
Er' Riscogelu s'avântă cu lungitórea-i spadă,
Și scutu-i 'naltu în doue trăgându l'a desplicatu,
Nici șepte pei de tauru cu măestrósă nadă,
Nici pătura d'aramă, nimicu n'au ajutat.
Și-ar' fi căđutu îndată sub spada-i fulgerósă
Și-ar' fi mușcatu în țernă și Saronu sfărîmatu,
Dar' dintr'odat' asupră-i o grindină ferósă
De ghioge și săgete vuindu s'a revărsatu.
Și coifu și scutu resună de désa grindinare
Și sbóră 'ngiuru de tēple-i doióse sfărăindu,
Dar' nu potu sē-lu atingă cu tót' a loru turbare,
Ci se resfrāngu din scutu-i, în coifu se frāngu sunādu.
Și Riscogelu în lupta cu brațe fără număr
De cruntă grea sudóre torente șiroiá,
Dar' elu nu lāngeșce nici din genunchi, nici umēru,
Ci mai amaru 'ngiuru-i tăiá și 'nțeríná.
Ei spăimēntați în urmă o rupseră la fugă,
Er' elu în a loru urmă călcá vērtēgiu, tăindu.
Ei saru ușori cum cerbii nu sciu mai bin' sē fugă,

Dar' elu din urmă-i calcă din spadă fulgerându.
Cum Crivețulu alungă a turmeloru desime
Când suflă 'n meșulu iernei pe 'ntinsulu Bărăganu,
Și nu potu sê-se țină, ci tót' a loru mulțime
In Dunăre s'afundă séu pere sub troianu :
Și Riscogelu asemeni turbându nainte-i mênă,
Și supt ne'nvinsa-i spadă pe toți i troeniá,
Dar' Saronu dintr' odată dup'unu rozoru se 'nclină
Și-aici aștéptă 'n cursă eroulu ce turbá.
Și Riscogelu în cursu-i pe la rozoru când trece
Furișu atuncea Saronu i sare din dărreptu
Și-i trage-o grea săgétă, și prin zălaru ea trece,
Se 'nfige și s'opresce supt umărulu celu dreptu.
Ca leulu elu se 'ntórce, dar' Saronu vèntu își luasé
Și mai ca d'o săgétă fugindu s'a depărtatu.
Er' Riscogelu asupră-i cutremurându se lasă,
D'odată înse-lu cinge unu fiuru înghețatu,
Și simte-unu rîu ferbinte vèrsându-se pe spate,
Și-apoi săgéta 'n plagă arđèndu și tremurându.
Doreri ne mai simțite lu 'nceingu învăpăiate
Și dintr'odată ochii-i se paru înnegurându,
Elu în genunchi se 'ndoie, dar' éráși se ridică,
Er' Saronu din departe tiptilu s'apropiá :
Intogmai vênătoriulu s'apropiă cu frică
Când leu 'nfiptu începe cu mórte-a se luptá.
Dar' Riscogelu vèđèndu-lu de nou se 'mpoteresce,
Se 'nalță sê-se 'niepte, dar' cade p'alu seu scutu.

De bucuriã Saronu înaltu atunci răcnesce
Și cu-o mulțime-asuprã-i strigându aru fi căduțu,
Căci o mulțime 'ndată, vëdându-lu cum se 'ndóie,
Alérgă cu turbare strigându și-amenințându,
Aprinși de doru sã-lu prindă și d'arme sã-lu despóie,
Dar' Marcu, peptu de tauru, căderea lui vëdându,
Și Firicelu celu tare cu brațele feróse,
Delianu, Međinu și Horga, Orleanu și cu Păunu,
Cu toți la elu alérgă cu spade fulgeróse
Și valu de feru îngiuru-i d'odată toți se punu,
Și-o luptă sângerósă pe Riscogelu se 'ncinge.
Cum bubue și-asurde în băile de feru
Barosulu mare, negru, ce stânci de feru învinge
Și sub a lui lovire saru mii schînteii în ceru :
Așa sub a' loru spade schînteii și resună,
Și mulți atuncea Marcu, Delianu și Firicelu,
De viéță-i ușorară, căci ei sfărmă 'mpreună,
Er' cei-alalți pe brațe duceau pe Riscogelu.
Er' a' lui Danu atuncea vëdându așa cădere
S'aruncă, se 'nferbântă și-omorulu re'nnoescu,
Și 'n frunte-atuncea Sangaru, selbatică potere,
Dudesculu și Luceanulu turbându amaru cosescu.
Sangaru atunci străpunge p' Alunu din Vălióra
Supt țitã și d'odată l' așterne la pãmentu,
Pe Arbore din Orlea, Murgeanu dela Nucșóra,
Troilă din Lelese, numitu picioru-de-ventu,
Căci se lăudă că prinde chiar iepurile 'n fugă ;

Ușoru putea să scape de crâncenulu Omoru,
 Dar' mai voi să móră de câtu din locu să fugă,
 Și nu se duse singuru, ci luà și pe Nanoru
 Tăindu-i cu-o lovire vêtósa verigată ;
 Și-atunci Sangaru asupră-i cu furiă căđându
 Frumosu-i capu cu-unu umëru și inima d'odată
 De trunchiu i le desparte din spadă vêtgedindu ;
 Elu cade ca și bradulu înfrântu de vijeliă.
 Dudescu 'nfige 'n vintre pe Fëtulu din Ighinu,
 Lui Marciu dela Tibru unu umëru i sfășiă,
 Cu-o nouă lovitură desface-i latulu sinu,
 Și palpitându plomâni d'odată se vërsară,
 Incâtu ori-cine-lu vede ilu crede mortu de viu,
 Și-atâtu eră de crudă vederea lui amară
 Incâtu cine-lu privesce ilu iă fioru morțiu,
 Dar' elu în stânga-i prinde și 'n peptu de nou i 'mpinge
 Și 'n cruda-i turburare trăsnesce pe Culmeanu,
 Incâtu a morții cêță vederile-i încinge
 Și mai restórnă încă pe Floru și pe Furceanu,
 Și cade-apoi și dënsulu răcnindu cu 'nfiorare.
 Asemenea și leulu străpunsu și sfășiatu,
 Elu mulți încă repune sub agerele-i ghiare,
 Și-apoi răcnindu elu cade, dar' cade resbunatu.
 Er' Negru vëđându óstea turbat', amăstecată,
 Și valuri peste valuri bătëndu-se 'napoi,
 Pe Riscogelu în urmă (vedere neașteptată !)
 Zărindu-lu cum din luptă ilu pórtă doi cu doi,

Lui Nuorașu, pe care l'oprise lângă sine
 Cu grele dulci cuvinte pornirea-i înfrânându,
 Căci îl vęduse 'n luptă unu leu fără de frêne
 Uitându-se de sine, i ȑis' așa grăindu :

«Vederile mă 'nșelă séu celu ce colo-lu pórtă
 E Riscogelu alu nostru întinsu pe latu-i scutu ?
 Dar' togmai să mă 'nșele, mi-i témă d'a lui sórtă,
 Căci însăși fața óstei mi-ar' spune c'a căđutu.»

Așa grăi, și soții pe scutulu greu și mare
 Cu Riscogelu s'apropiă, ce-abia suflá gemându.
 Er' Negru 'n alu seu sufletu se 'ncinse de 'ntristare
 Și lui Păunu atuncea i ȑis' așa grăindu :

«Alérgă 'n nerésufu l' Alinu descântătoriulu,
 Sě vină cu-a' lui ierburi și-ascunse măestríi.
 Ilinu încă sě vină divinu-cuvântătoriulu,
 Ce-alină cu cuvântulu dorerile morții.»

Așa grăesce Negru și scutulu și-lu ridică
 D'unu naltu de omu de mare, rotundu, spăimântatoru,
 Cātu ómeni cum suntu astăđi nici ȑece nu-lu ardică
 Lui Negru ínse-i pare ca péna de ușoru.

Er' lui i-lu das' odată Bogdanu din Maramureșu
 Când sě duses' acolo cu tatálu seu bętránu,
 Pe când domniá în Alba la plutitoriulu Mureșu,
 Sě cumpenéscă sórtea poporului románu ;
 Er' la Bogdanu venise trecându prin moștenire
 Dela ne 'nvinsulu Mariu ce-a 'mpěráțitu la Crișu,
 Și-a lui străvechiă casă căutându adăpostire

L'a' Isei fântânele suise la desişu.
Erá d'oţelu cu totulu şi luminosu c'argintulu,
Er' doi bălauri negri pe margini se 'mpletiá,
In mijlocu-i bourulu turbá scurmându pământulu,
Er' între córne stéua totu scutulu luminá.
Şi-apoi trăgându-şi spada divinu fulgerătoare
S'aruncă 'n négra luptă perire resuflându,
Cu elu Nuoraşu s'avântă, şi sub a' loru picióre
Se sguduiá pământulu ca marea tremurându
Când o 'nfióră vântulu şi undele-i rescólă.
Er' a' lui Danu vędându-i ca nuori fulgerători
Cădându-le asuprá, că nuoi poteri se scólă,
Când se credeau cu toţii deplinu învingători,
Pálescu şi se 'nfióră, s'atîţá, se 'nferbântă.
Er' într'aceea Negru ca trăsnetulu prin ei
Cădându, lui Ghipu în vintre ne'nvinsa-i spadă 'mplântă,
(Căci elu întâiu în cale-i s'aruncă din ai sei
Mai cruntu de cătu o fěră cuprinsă de turbare),
In aeru ilu ridică, elu ţipă trepędându
Ca pescele în ostiá, şi-apoi cu 'nfiurare
Rotindu-lu ilu aruncă, elu cade şi cădendu
S'amestecă 'n ţerînă; cu toţi îngálbeniră,
Aprinşi apoi de furiá asuprá-i s'aruncá.
Vędendu atunci Negrenii poterile 'nnoiră
Şi spadele tocite ca noue-acuma tăiá.
Şi Negru lui Hupilă numitu şi Capu-de-câne,
(Căci ochi turbaţi de căne şi fălci de căne-avea,

Și elu lui Danu ȕise, că séu elu nu mai vine
 Séu chiar de viu pe Negru séu capulu i-lu va da),
 I sbórá cu-o lovire hídósă căpěțină,
 Ea cade și 'n țerínă totu sare clântenindu.
 Aceeási loviturá lui Zalu i taiá-o vênă,
 A gútului potere, și cade blătěrându.
 Er' Alantaru codreanulu, celu beutoru de sânge,
 S'arunc' atunci la Negru cu furiá strigându,
 Dar' Negru ílu strápuge și 'n peptu strigareá-i stinge,
 Și 'n locu de strigátu sânge ímprósćă gâlgáindu.
 Pe Mirza-lu taiá 'n doue, lui Vugu unu brațu i curmă,
 Lui Glaru, voindu sê fugá și viét' a-și mai scápá,
 I sbórá capu 'n fugá, și capu-i cade 'n urmă,
 Er' trupulu plinu de spaimă nainte totu fugiá.
 Vêđendu atunci mulțimea că d'a lui Negru spaimă
 Fugu chiar și fără capuri (ce nu veđi nici în visu
 Și n'auđi nici în mituri!) de mórte mi se 'nspaimă
 Și-și facu toți vêntu de fugá pe unde-i mai deschisu.
 Cum undele pe mare se scólă turburate
 Și fugu ínvêrtegite de vêntulu urlătoriu:
 Așa fugiau de Negru, cu plete resfirate,
 Er' elu din cei din urmă tăiá 'nfiorătoriu.
 Nuorașu în altă parte cutremurându s'avêntá
 La cei ce napoéză și strig' amenințându:
 »Muerciloru, dar' unde? Napoi! ori vê 'nferbêntá
 Acéstă lungá spadă sumanulu mészurându!»
 Elu strigá și croesce pe cine 'n cale ajunge

Și prin loviri deșteptă de nou a' loru poteri.
Intortorându din spadă prin Musceleni o 'mpunge
Și-acopere pământulu cu cruntele-i tăeri.
Intâiu sub spadă-i cade cu fruntea despicală
(Vedere fiorosă!) cetașulu din Leresci,
Soreanu a' lui Jumate; cu spada sângerată
Strigându elu amenință: «De vrei să mai trăiesci,
Căci prea-mi ești încă june, acasă mi te 'ntorce,
C'o să te dau, băete, fărîme la furnici!»
Er' vorbele-i sumețe Nuorașu rîdîndu le 'ntorce:
«Cuvintele mărețe — părinți de fapte mici!
Și eu nu știu respunde cu limbă măestrósă,
Dar' ét' o să-ți respundă cea limbă de oțelu!»
Dicându prin aeru spada rotesce fulgerósă.
Soreanu încă și-o 'nalță doiosu căutându la elu;
Credea c'o să-lu sfărame, dar' spada ruptă 'n două
Din mână 'n aeru sbóră, elu cade la pământu
Cu fruntea despicală. Așa când tună, plouă,
Lovitu stejarulu cade séu restornatu de vîntu.
Pe Condrea 'n rēni lu 'nfige, pe Liciu în flămîndare,
Pe Leulu a' lui Buciumu din satu din Leurdeni
La 'ncinsu în doue-lu taiă, lui Vênju din Valea-mare
Unu flueru i sfăramă, lui Fulga din Boteni
Prin pieptu i 'niéptă spada și ies' afar' prin spată,
Și mai rēpune încă pe Fîru și Calomfîru,
Doi feți ca doi luceferi și gemeni totu-odată,
Ai Margăi cei frumóse, remasa lui Zafîru.

Er' Dochia la luptă susu din Buceci privesce
 Și 'nflóre de plăcere pe Riscogelu vëdëndu
 Lungitu pe scutu, dar' éráși ca céra gălbenesce
 Când a lui Negru spadă o vede fulgerându.
 Er' când pe Danu ea-lu vede la luptă că se 'nceinge,
 La una dintre Iele, ce 'ngiurulu ei veghiá.
 Numită Șoimuleana, căci șoimu 'n sboru învinge,
 Necată de mână din graiu așa grăiá :

«Nepótă, mergi îndată, mergându lui Danu i spune
 Së nu se lase 'n luptă cu-acelu nelegiuitu,
 Căci unu presimțu îmi spune, că ȃilele-i rëpune.»

Grăi, și Șoimuleana îndat' a și pornitu.

Er' dup' acestea Dochia uriașului Sarmunte,¹
 Ce priveghíá 'mpreună, din graiu așa-i grăi :
 «Iubitulu meu nepóte, pe pletele-mi cărunte
 (Și vëdu că noue patimi mai multu le-oru cărunți!)
 Te juru, cobori în luptă, căci Negru toți i sfärmă,
 Cobori și mi-lu așterne cu fața la pãmentu ;
 Dar' mai întâiu aștéptă, nepóte, së-ți dau armă
 Cum altele pe lume n'au fostu și numai suntu.
 Când fù ca së-se lupte Sarmandu alu têu părinte
 Cu Fetu-frumosu ce-acuma se ține 'mpërățindu,
 (Erai atuncea 'n fașă) cu-o séră mai nainte
 Veni la mine-aicea și ȃis' așa grăindu :
 O! dulce soră Dochiá, eu póte calcu în urmă
 Pe pragu-ți plinu de lacrimi odată riȃetoriu,
 Dar' pentru-a ta mărire eu voiu së lasu în urmă

O parte din potere-mi ăstu daru strălucitoriu.
 Și luându din umeri arcu lu ciuosu ca dalba lună
 Și tolba sunătoare de stâncă le-anină,
 Și-mi ăise-așa cuvinte, ce par'că și-ađi îmi sună,
 Cu-atâta greutate și doru mi le lăsă :
 Iubitu-mi arcu, o ! Dochiă, acum se mai încórdă,
 Și-o sě mai sune-odată, și-eternu va amuți,
 Căci nime n'a mai nasce sě 'ntindă sânta-i córdă,
 Și părăsitu în urmă va sta și-a putređi.
 Er' din acéstă tolă o singură săgétă
 Mai póte sě-se scótă, și tolă și săgeți
 Se voru peface 'ndată în stâncă nemișcată,
 Și-alu piscuriloru numărú va cresce pe Buceți.
 Acést' a mea potere ți-o herezescu ađi ție,
 Ca sě te-ajuți odată la celu mai mare greu.—
 Eu credu acum, nepóte, că n'are sě mai fiă
 Mai mare greu c'acesta ce-lu simtu acuma eu.
 P'acesta... p'acestu Negru acum de nu l'oiu frânge
 Perimu și noi cu toții, căci remânemu de rîsu,
 Și cin' de rîsu remâne, de viu încă se stinge.»
 Așa grăindu se sue p'unu piscu zărețu, deschisu,
 Și-arétă lui Sarmunte d'unu 'naltu colțanu de stâncă
 Bětrânu lu arcu și tolba fioróse atárnându.
 «Desprinde-lu și-mi alérgă în cea câmpia-adâncă
 Și-așterne p'acelu Negru din arcu-mi fulgerându.»
 Așa grăi ; Sarmunte luându-lu îmi cobóre,
 Er' arcu lu p'a' lui umeri sună înfricoșatu.

Dar' Şoimuleana 'ntr'astea ca fulgeru sborătore
 Cu multu mai înainte de câmpu s'a-apropiatu,
 Şi prefăcându-şi forma se schimbă 'n Baba-Samcă,
 Măestră sciutore uitată pe pământu,
 Ce l'a' lui Danu părinte fusese încă mamcă
 Şi se dicea c'odată fusese şi 'n mormentu,
 Şi-aşa lui Danu i dice cu faţă spăimântată,
 Căutate rătécită, din buze tremurându :

«O! Dane, mare Dane, vedere 'nfricoşată
 M'aduce-aici la tine ; ađi nópte eu visându
 Vedeam ata potere stându plină de mărire
 Pe tronulu naltu de auru, moşιά din bătrâni,
 Popóre depătate veniau şi 'n umilire
 Ți se 'nchinau şi daruri le străluciau 'n mâni.
 Atâta măreţιά nu mai văđusemu încă
 Nici sub mărirea Michnei, aşede-lu Domnu 'n raiu,
 Nici sub bătrânulu Dracea, d'acărору 'naltă brâncă
 Se spulberau duşmarii ca céța depe plaiu.
 Şi când la tine lumea priviá mai cu plăcere
 S'aude dintr'odată trosnnd şi părăindu,
 Şi tronulu se cufundă şi 'ntr'o clipită pere.
 Er' când noi după spaimă căutámu îngiuru privindu,
 Unde 'nainte tronulu luciá ca sântulu sóre,
 Ni se rîngiá o claiá de óse de normentu,
 Er' tu şedeai d'asupra cu-o hârca rîngitóre
 In locu de capu pe umeri şi 'n guá cu pământu.
 Er' eu atunci mai mórtă, şi cine nuse 'nspaimă,

Strigai câtu mă luà gura, strigându m'am deșteptatu,
 Și ét' alergu la tine cu sinulu plinu de spaimă,
 Și mulțumescu la ceruri, că 'ntregu mi te-am aflatu,
 Er' eu te rogu acuma, și scii c'a mea rogare
 A fostu în totu-de-una unu bunu apărătoriu,
 Să nu prinđi ađi la luptă, căci lupta ți-i perđare.

Grăesce și dispare ca nuoru fumeğătoriu,
 Er' Danu uimitu remâne căutându în a ei urmă,
 Și-atunci vėđù c'o đină cuvëntulu i-a grăitu.
 Amaru, nespusu l'apasă și-adâncu dorera-lu curmă
 De multa loru cădere, dar' elu s'a contenitu.

Sarmunte-ajunge 'ntr'astea și 'n cėtă 'nciasu s'opresce
 P'o culme ce d'aprópe se 'naltă 'ngiuru privindu;
 Elu tinde, trage, córda ca fulgeru șerruesce,
 Er' arculu greu în mâne i tremură sinându,
 Săgéta 'njós prin aeru ca tunetulu îmi sbórá
 Și 'n scutulu 'naltu lui Negru țin'esce șuerându.
 De semne 'nspăimântată ea parcă se 'nfiórá,
 S'abate și de laturi prin margine trecându
 Ilu fulgeră prin cópsă și adâncu prin carne taiă
 Și ca prin frunđe trece prin Mândru și Folcanu,
 Și unulu peste altulu ei se restórnă claiă,
 Și sbórá mai departe ș-așterne pe Fețeanu.
 Pe Negru-lu cingu înatá doreri sfășietóre
 Și marea lui poterei-o moiă și i-o 'nfrângu,
 Incetú-incetu se trage din lupta perđetóre
 Strigându cu vóce 'naltă la cei ce 'ngiuru se stringu:

«O! luptători de viață, nu vă 'ngrijiți de mine,
 Ci cugetați la lupta, ce cerulu ni-o ursi,
 La lunga viitorime, ce 'n urma noastră vine ;
 A loru și-a noastră sörte aici se va urdi.»

Așa grăi mulțimei și răzimatu pe spadă
 Se trage-adâncu în sinu-i dorerile 'necându.
 Er' Danu atunci vederei abia potü să credă ;
 Vêdându, de bucuriă părea-i lumea 'nflorindu.

Er' sórele 'ntr'acestea încinsu în nuori de sânge
 Pe după stânci se 'nclină și-o nópte de mormentu
 Se 'ntinde peste lume și cerulu însuși plânge
 Mulțimea tristă 'ntinsă cu fața la pământu.
 Dar' ale noptii umbre cu 'ncetulu se lumineă,
 Căci din o parte și-alta mii focuri licurescu,
 Și 'ngiurulu loru ostașii tăcuți adâncu suspină
 Și la mai crunte 'nvingeri de nou se pregătescu.

La Negru căpitanii cu toții s'adunase,
 Er' elu căută la dênșii și 'n sine-i numără.
 Și când vedea că 'n câmpuri nici unulu nu remase
 Dorerile-i amare păreau că s'alină,
 Dar' numai ca d'odată mai greu se-se 'nvenine,
 Căci cine se descriă amarulu lui frământu,
 Când pe Moșu-Albu dorindu-lu se-lu vedă lângă sine,
 Elu nu-i ori-cātu ilu caută ; întrase ca 'n pământu!

Moșu-Albu în murgulu serei pe câmpu se furișéza
 Și-unu Argheșanu desbracă căduțu în luptă mortu,
 Imbrac' a' lui vestmênte, la graiu s'asemenéză

Și răzimatul pe spadă, în prefăcutu-i portu,
 Cu 'ncetulu se tîresce pe câmpulu plinu de sânge
 Și greu gemîndu ajunge l' ai óstei veghietori.
 Ei cu părere bună (pe cine n'aru învinge
 Amarele suspine de frații luptătători?)
 I lasă calea 'n óste, elu întră fără témă
 Și 'ncetulu prin mulțime s'afundă cercetîndu,
 Și-ajunge pân' la cortulu în care Danu își chiamă
 La sfatu toți căpitanii; și-aici elu ascultîndu
 Aude d'amăruntulu ori-ce grăescu și-aședă,
 Și ori-ce grăescu și-aședă le pune-adîncu în sinu.
 Er' Danu în sfatu atuncea așa le cuvînteză,
 Și ca mormîntu 'ngiuru-i tăceau adîncu și linu :
 «Ostași, a mea mărire, din voi acuma nime
 Să nu-și ascundă sfatulu, ci cum sufletulu sêu
 La fiă-care-i spune, în tót' a sa 'ntregime
 Să desvélêsc' aicea, de bine sêu de rău ;
 Eu ascultîndu în urmă din tóte voiule alege. »

Scolîndu-s' atunci Saronu din graiu așa grăi :
 «O! Dómne, cine-alege de multe-ori culege ;
 Eu credu, l'a mea părere cu toți se voru uní.
 Au nu vîdúrămu astăđi, că sub a nóstră spadă
 Erau cu toți aprópe să mușce în pămîntu ?
 N'o luară toți la fugă, nu stau pe câmpuri cladă ?
 Chiar Riscogelu, chiar Negru, ce ștei se credu căsuntu,
 Nu fură stinși d'a nóstre săgeți fulgerátóre ?
 Eu mă 'ndoescu c'aceștia voru fi încă 'ntre vii.

Pân' nu-și revinu din spaimă, cu spada sfărmătore
Să le cădemu asupra și să-i tăiamu fălii.»

Așa grăi căpcânu; mintosulu Limbă-dulce,
Cu-amaru surîsu pe buze și linu din capu clătindu,
Urđindu așa grăesce unu graiu alesu și dulce,
Și toți se 'ntorcu spre dânsulu auđulu ațintindu :

«Se póte să fii, Saronu, bētrânu în bărbăția,
Te vėdu însē la minte plăpându înfășitelu.
Nimicu nu-i bunu și mare cei fără cumintția,
Și ce se face 'n grabă e rău séu ușorelu.
Au nu vėđumu cu toți cum spada loru sfăramă ?
Unu Riscogelu, unu Marcu, chiar fragedulu Nuorașu,
Ca fulgerulu copacii, restórnă și dēramă.
Și nu vėđumu pe Negru adevēratu uriașu ?
Și déca nu 'ntēmplarea ținea pe Negru 'n cale,
(Căci cine póte đice că elu l'ar' fi atinsu ?)
Puneamu noi óre-aicea de nou acum la cale ?
Nu s'alegea chiar astăđi învingătoriu și 'nvinsu ?
Așa fū ađi, și mâne mai scimu noi ce-o să vină ?
Ce sciu suntu doue lucruri de care mă 'nfioru :
Bărladulu și Codrenii și Vrancea cea bētrână
Cu noi nu voru să fiă, dar' mórtea nóstră voru,
Și déca pân' acuma nu ne-au căđutu asupra,
E vechia fericire, că nu s'oru fi unitu,
Căci fiă-care cere să fiă elu d'asupra,
De se uniau pân' astăđi pe toți ne-aru fi sdrobitu.
Er' Para dela Vlașca ne-aduse négra scire,

Că și Romanu bătrânulu începe-a se mișcă.
Și noi acuma singuri sē stămu așa 'n nescire,
Și s'așteptămu cu toții pe capu pân' ne-oru cădea?
De nu mă 'nșelă simțulu ne-aflămu la grea 'ncercare,
Și 'nțelepciunea care nimicu sē nu lăsămu
Ce pôte sē ne fiă la greu de 'ntimpinare,
Și d'amu poté v'ași dice chiar iadului sē-lu mișcămu!
Dar' pân' la iadu suntu ómeni ce iadulu nu-i învinge.
Și numai d'o săgētă îndepărtați de noi
Suntu Ungurii decindea, ce ca și noi aru stinge
P'acestu nebunu de Negru, o tēcă de nevoi.
Sē mérgă soli la dēnșii și țera sē le-o 'nchine,
Adec' așa sē dīcă! Ce-apas' unu cuvēțelu
Când pôte sē-ți ajute sē schimbi unu rău în bine?
Veninu sē fiă léculu — sē scapi numai cu elu!
Er' Ungurii, scimu bine, ascultă cu plăcere
Cuvinte d'umilință și făr'a cercetă
De-su dīse cu credință séu numai la părere.
De ce sē nu le dīcemu, căci vorbe-oru remănea!
Sē mai trimitemu încă și colo peste Nistru
La cetele rudare a' crunților Căpcâni,
Căci multu li-i doru sē bee din dulcele riu Istru,
Dar' n'au potutu înfrânge troianulu de Români.
De n'aru poté sē vină, sevai în frēu sē țină
Pe cei ce ca și Negru de tronulu tēu tânjescu.
Acestea puse 'n calea, o sut' apoi sē vină
Romani și-o sută Negri, ca fumu se risipescu.»

Aşa grăi ; cu toții cuvântulu întăriră
Și-aleseră și solii ce 'ndată voru plecă :
La Unguri Limbă-dulce, ér' la Căpcâni numiră
Pe Dárgan și pe Lauru și daruri mari le dá.

Moșu-Albu atunci din óste se iă vulpișu napoiă
Și supt a noptii umbre vintrișu prin veghietori
Se fură și-și iă calea întregu și plinu de voiă.
Er' nóptea dejugase la 'ntâii cântători.

Și Moșu-Alinu într'astea cu-a ierbiloru potere
Pe Riscogelu și Negru mereu mi-i întăriă.
Lui Riscogelu săgéta i-o trase făr' dorere,
Er' a lui Negru plagă, vėđendu o închiegă
Cu răděcina sântă du vitrinicu din Iele,
Ce numai elu o scie și-o are singuru elu.
Din tinerețe încă a fostu moraru la ele
La morile măestre cu dinții de oțelu
Și petri d'adamante, și-aicea elu odată,
Infășuratu d'o rôtă, a fostu în doue frântu,
Dar' Ielele îndată cu iérba minunată
L'au vindecatu, și-au dat'o s'o aibă pe pământu.
Și când Moșu-Albu se 'ntórse pe Negru elu ilu află
Cu căpitanii 'ngiuru-i șeđendu și cumpenindu.
Vėđendu-lu Negru 'n viétă mirare mare-lu află
Căci între morți pe câmpuri credea că va fi stându.
Er' elu le spune tóte și d'amêruntu cuvântă
De tóte ce vėđuse și-auđise cercetându.
Și multu în sine Negru cu mintea se frémენტă,

Și 'n urm' apoi se scólă din graiu așa grăindu :

«Bărbați și frați de óste, ce cugetam odată

Eu vėdu acum dușmanii mă facu sė și 'mplinescu.

Ei scól' asupra nóstră o lume turburată,

Și d'aru poté chiar iadulu, nimicu nu mă 'ndoescu.

Și n'aru fi 'nțelepciune noi s'așteptămu aice,

Noi singuri pân' furtuna sė cadă peste noi.

Multu potu rėii 'mpreună, din moși-strămoși se ȃice,

Și soți n'ai nici odată d'ajunsu pentru nevoi.

La Severinu domnesce Romanu, precum se scie,

Ce 'n lupte necurmate cu Danu s'a frēmēntatu.

Bărladulu și Codrenii și Vrancea cu urgíă

Cu Danu și naintașii-i mereu s'au sfășiatu.

Ei voru primí cu voiă cu noi sė-se 'ntrunescă

Și cu poteri unite pe Danu sė-lu spulberămu.

La Severinu mergu însumi, Moșu-Albu sė-se gătescă

La cei-alalți sė plece ; chiar astăȃi noi plecămu.»

Așa grăi și 'ngiuru-i cu toții se 'nchinară.

Er' ȃorile 'ntr'aceea vėrsându-se pe ceru

De Danu trimiși în óste trei soli se arėtară

Și prin Guranu din Juguri grăindu acestea ceru :

«Mărețulu Danu solíă la tine ne trimite

Acestea noi sė-ți spunemu de vrei a-lu ascultá :

Sė contenimu din luptă pân' viețile perite

Le-omu adună din câmpuri și 'n glii le-omu aședă,

Căci nu-i pėcatu mai mare, ca morții pentru țeră

Sė-i lași pe câmpuri pradă la vulturi și la căni!

Apoi cu nouă sete începe-omu lupta érá
Pân' sórtea va da cuiva învingerea în mâni.»

Er' la cuvinte Negru respunde cu dorere :
«Dorința vóstră este întogmai și-alu meu doru.
Iubirea și credința și datina ne cere
Sé ne 'ngrijimu cu sufletu d'alu țerei luptătoru.»

Așa grăi și drépta la ceruri și-o ridică,
Și solii se re'ntórnă cu bucuría 'n sínu,
Că pân' la nouă luptă în urmă totu le pică
Din óre-care parte vr'unu ajutoriu străinu.
Er' Negru lângă sine cu feți aleși o sută
Pe cai fugoși ca vântulu la Severinu plecá.
Moșu-Albu ca sântu părinte în rassă prefăcută
Elu singuru fără grige prin plaiuri străbătea.

Er' sórele când cerulu inundă cu lumină,
Ilinu spélându-și fața la limpedu riușoru,
Cu ochii 'nfipti în ceruri se rógă și se 'nchină,
Se 'nchină și se rógă cu sufletu arđătoru,
Și toți cu elu înalță ferbinte rogăciune.
Er' când Ilinu încheiă adâncă ruga sa
Din graiu așa grăesce cu dulce religiune,
Și vorbele din rostu-i ca mierea riurá :

«Scolați, o! fii, cu toții, și sântele-oseminte
A' celoru ce cu Tatálu în ceruri s'au unitu,
(Căci ingerii din ceruri le iesu cântându nainte
La cei ce pentru țéră luptându-s'au moritu!)
Sé-le-adunămu din câmpuri și 'n loculu cu verdéță

In dulcele repaosu doiosu s'e-i aședămu
 Și l'ale loru morminte, cum datina ne 'nvață
 Er' inima ne cere, mărindu s'e ne 'nchinămu;
 Căci nu-i mai sântu și dulce, ca cei remași în lume
 S'e caute cu iubire de cei ce s'au trecut; u
 Cu cătu mai multu d'aceia și-a' loru mărețe nume,
 Cari pentru noi și țeră oștindu-s'au cădutu. »

Așa grăi; prin ôste s'audu adânci suspine,
 După suspine gemetu și-unu vaeru plângerosu,
 Căci nu-i amaru pe lume, decâtu s'e veți cum vine
 Și p'unu iubituu se 'nchide mormentu 'ntunecosu.
 Și suspinându mulțimea pe câmpuri se resfiră.
 Deschidu unii morminte glii negre restornându,
 Er' alți sântele sarcini acelu ce periră
 Le p'ortă și le-aședă gemendu și lăcrēmându.
 Mai alții mergu și taiă din culmile petrôse,
 S'e 'nalțe pe morminte, brați 'nalți încetinați,
 In care s'e s'oprêscă și borile doiose
 S'e plângă și și nôpte pe feții neuitați.
 Când ei veniau din codri ajungu pe Dalba 'n cale,
 Pe Dalba cea frumôsă, minune pe pămentu,
 Care-o născuse Géna în diua de Rosale,
 Când lumea-i numai flóre, mirosu alu lunei ventu,
 Și 'n dori de diminêță o scaldă 'ntăiu din tôte
 In limpeșile unde întortului Cibinu
 Și-adună frumuseța Frumôseloru la tôte,
 Ce nôptea-atunci se scaldă în rîlu viorinu.

Pe capu cu albă corfă, în corfă pâne albă
 Și lângă pâne faguru ca flórea mirosindu,
 Urcioru cu vinu în stânga, mergea, mergea cea Dalbă
 Cu drépta 'n brâu la təcă din póle sfărăindu.
 Er' Vișinu prinděndu vorbă din graiu așa grăesce :

«Dar' bunu ajunsulu, soro ! Ce doruri mi te batu
 De-ai luat'o singurică și calci așa cerbesce,
 Cătu par' că tótă lumea în urmă-ți s'a scolatu ?
 Vr'unu frate séu pe tatălu cobori să cauți tu dóră,
 Séu vr'unulu alu cui nume l'ascunđi adâncu în sinu ?
 Și pași și ochi întórce-ți, întórce, soriórá,
 Nu-su pentru ochi de fete cruđile ce vinu !
 In sânge 'rnótă câmpulu, ér' aeru 'n suspine,
 Și-abia portămu, noi ómeni, amarele doreri !
 Lăsați-ne-acum noue, căci noue se cuvine
 Să punemu glia verde p'a' lupteloru vederi,
 Și când vomu bate parulu în nouele cămine,
 Sorori, iubite, mame, din plaiu veți cobori
 Și veți vėrsá doióse și lacrimi și suspine
 Pe sântele morminte celoru ce n'oru mai fi,
 Și stringe-veți la sinuri pe cei ce-oru să mai fiá,
 Și veți aprinde foculu în dulcele căminu !»

Grái, ér' Dalba 'ntórce cu-adâncă doióșiá :
 «Să dee domnulu sântulu să-ți mérgă vorba 'n plinu.
 Curěndu să punemu parulu și sântulu focu în vatră
 Și furca 'n brâu și pasulu în noue urđitori ;
 Să numěrămu, noi estea, fuiórele din pétră,

Voi albele mióre și blândii trăgători.
Dar' când voi pentru țeră vărsați alu vostru sânge,
Noi n'avemu óre dreptulu nici lacrimi se vărsămu?
A vóstră e mărirea pe câmpuri a vă 'nvinge,
A nóstră e dorerea doiosu se vă cântămu.
Și eu nu cautu vr'unu frate și nici p'alu meu părinte,
Și frate și părinte de multu ei și-au schimbatu
Viéta pentru țeră! — V'aduceți, nene, — aminte
Când Domnulu cornulu d'auru în țér' a resunatu
Și-a țerei mândră flóre d'unu doru ascunsu încinsă
Alérgă tótă 'ngiuru-i din munți și din câmpii,
Și la Cibinu s'adună pe cea câmpfă 'ntinsă.
Eram privindu din pórtă cum sta ei mii de mii,
Părea că de prin codri toți feții coborise;
Frumseța și-a'loru arme vederile-ți luá,
Și nu sciam vědu óre séu dusă suntu pe vise,
Atátu de dulce lumea atunci mi se părea.
Și noue ڭile 'ntr'una veniau, veniau totu unde,
Părea că și pămēntulu supt ei s'a ostenitu,
Căci l'auđiai cum geme; și te mirai că d'unde
Așa mărirea d'ómeni se póte d'a ieșitu.
Când sórele din Surulu a ڭecea óră luce,
Din ce în ce pămēntulu mai greu se sguduiá,
Și sórele pe ceruri când ajunsese 'n cruce
Și Riscogelu cu Moții departe strălucia.
Și nu 'ndeșertu 'nainte venise-i încă vâlva,
Căci n'a věđutu pămēntulu alu doilea ca elu.

Ajungu apoi Grăunte și cu Geranu din Ilva,
 Și dintre toți în urmă veniá, veniá Cinelu.
 Frumoși erau flăcăii, părea că vedu în viêtă
 Minunile ce buna copilă-mi totu spunea,
 Dar' pe Cinelu vedându-lu, d'odată focu și ghiață
 Prin sinu, prin tótă ființa, trecea, mă 'nfióră.
 Fugiam dela fântână cu cofele-albe 'n brațē ;
 Descălecându elu vine și-mi dice linu riđēdu :
 Copilă, ochi de mură și trandafiru în față,
 En dă-mi sē-mi stimpēru foculu! (Și-acum l' audu
 grăind!)
 Ce-am faptu, ce-am đisu, eu nu sciu... părea că-su
 p' altă lume,
 Și când s'a dusu... în degetu mă vedu cu-acestu inelu.
 Părea că la plecarea mi-a đisu curatu pe nume :
 Primesce-lu, dalbă fată, de doru dela Cinelu!
 Și mi l' a datu, îmi pare, c'o vorbă ne'nțelēsă :
 D' a ruginí inelulu sē scii că voiu morí!
 Atunci eu o păstură cu pui pe margini trasă
 O scotu nu-ș'-cum din sinu-mi... și elu pe roibu peri.
 Și ét' acum inelulu mi-a ruginitu în degetu,
 Și-alergu ca mai odată sē vedu p' alu meu Cinelu!
 Nu'l'ați vedutu, o! spuneți, e mortu séu încă-i vegetu?
 Ușoru e d' a-lu cunósce, că-i trasu ca prin inelu,
 Ca spuma-i a lui față, ca spiculu mustecióră,
 Și pénă de corbu pērulu, ér' ochii mură suntu,
 Și-unu arcu ca luna-nouă pe umeri înfióră,

Supt elu jocă 'n neastimpăru unu fētu nebunu de vĕntu. »

Ajungu cu toți într' astea pe câmpulu de dorere
Și respunđendu i điseru : « Ilu scimu, l'amu cunoscutu,
Și veđi colo movila, alésa lui potere
Acolo mai în urmă sfărmându noi amu veđutu. »

Așa grăiră ; Dalba se 'ndréptă 'n acea parte
Și merge Dalba merge, dar' fața-i se păliă,
Er' sinu-i de dorere părea că 'n mii se 'mparte,
Atātu a' morții forme cumplite s'arătă.
Pe unde Dalba trece, cu faguru, vinu și miere,
Pe cei ce gemu în sânge la vieță-i ajută,
Dar' când lângă movilă . . . se curm' a ei potere,
Dorerea, mortu sĕ-lu védă, la sufletu o secă.
Și étă prin cadavre i pare că zăresce
P' alu ei Cinelu în sânge . . . ea cade p' a'lui sinu...
Se plânge și se frânge, se bate, se bocesce.
Lui étă peptu-i bate, începe-a suflă linu,
Incetuu ochii deschide și caută cu mirare
Și mâna vrĕ sĕ-i tindă, dar' cade 'nfrântă jos,
Incĕrcă sĕ vorbĕscă, dar' lângeda suflare
Se stinge p' a' lui buze cu-unu gemetu dorerosu.
Nici vinulu, foculu vieței, nici fagurulu de miere,
Nici rĭulu viu de lacrimi, nici focu de sărutări,
Nu potuu se mai aprindă a đileloru potere,
Nu potuu s' alunge-a' morții geróse tremurări.
Când pe Cinelu aicea se plânge și se frânge,
Ea pe Cinelu ilu vede venindu pe câmpu, venindu;

Căci nu-i Cinelu acesta pe care Dalba-lu plânge,
 Ci fratele lui gemenu, Vîorelu zăcea morindu.
 Ca doi luceferi frații ei seméná 'ntre sine,
 Și mama loru acasă în frunte mi-i căniá.
 Ea nu-i putea cunosce ori-cátu căută de bine,
 Căci unulu numai singuru ei amêndoi părea.
 Er' când Cinelu s'apropiá, ea caută mărmuritá,
 Când la Cinelu ce vine, când la Cinelu zăcându ;
 Nu scie de viséză séu mintea-i rătécitá,
 Pe celu ce mortu ea-lu vede, îlu vede și trăindu.
 Nălucă necurată ea crede-atunci c'o cêrcă,
 Și când Cinelu s'avântá s' o string' aprinsu de doru,
 La tēcá-aruncă mâna și rapedu drépta 'n carcá
 Și-adâncu în peptu i plântá cuțitulu lucitoru.
 Cinelu pãlindu se 'ndoiá și-atunci din sinu i-arétá
 Pãstura 'mpuioratá, ce Dalba i-a fostu datu.
 «Primesce, Dalbá, darulu cu viéța mea d' odatá,
 Căci tu viéța nouă mi-ai datu și tu mi-ai luatú.»

Așa grăindu elu cade (neaseménatá sôrte!)
 Pe Vîorelu și-lu vede... îlu stringe l'alu seu sinu,
 Ei gemeni în viéța și gemeni și la mórte,
 Și-adâncu gemêndu în ceruri își suflá viéța linu.
 Er' Dalba 'nmărmuritá, ca dintr' anu visu resare
 Și-atunci i se 'nluminá că-i faptá și nu-i visu,
 Că Vîorelu i-acela ce ei Cinelu i pare,
 Dar' trista rătécire târđiu i s'a deschisu.
 Și caldu încă de sânge cuțitu 'n sinu își plântá

Și cade 'mbrățișându-lu : Cinelu, Cinelu, strigându.
Er' când mormântătorii i punu sub glia sântă
Senini erau la față și toți păreau rîdendu.

Er' Dochia 'ntr' acestea vîdendu pe Negru 'n cale
De nou și-aprinde dorulu să sfarme pe Români.
Ca vulturulu cobóre din piscurile sale
Și 'n visu lui Danu s'arătă ce dormită pe mâni,
Căci Grigile pălite ce 'ngiuru de tronuri sbóră
Pe Somnu mîngăitorulu departe-lu alungá,
Și stându atunci nainte-i cu vorba-lu impresóră
Urđindu cu măestriă, și-așa din graiu grăiá :

«Tu dormi, o! mare Dane, nu veđi că lângă tine
Invingerea așteptă să vedă brațulu tîu
De nou cum se ridică și-așterne 'ngiuru de sine!
Deșteptă-te, te 'nalță, ascultă sfatulu meu!
Vêdendu că nu-i potere pe cătu i-a lui dorință,
Multu înțeleptulu Negru a luat'o la picioru,
Đicându l'ai sîi că merge s'aduc' ajutorință,
Da 'n faptă să nu vedă cum pere-alu seu poporu,
Căci Fómea, sora Morții, adâncu prin ei cosesce,
Și sufletu și potere s'au stinsu în a' loru sinu,
Și Riscogelu e numai ce-i ține și-i opresce
Și negrele blăsteme bîtrînului Ilinu.
O lovitură numai și voru perí cum pere
Vêrtegiulu ce se 'nalță și se risipe 'n vîntu.
In somnu acum cu toții alin' a loru dorere,
Te scólă și-i așterne la fragedulu pămîntu !»

Grăi, ér' Danu tresare și caută cu mirare,
Și-o umbră luminósă în aeru se perdea.

Er' elu aprinsu la sufletu de noua-și arătare
Iși chiamă căpitanii și-acestea le grăia :

« Abia 'nchisesem ochii și-o vóce minunată,
Ca cerulu și pământulu departe d'alu nostu graiu,
Grăindu aceste-mi đise: sě mă ridicu îndată,
Căci negru lăsându óstea a luat'o peste plaiu ;
Er' Fómea, sora Morții, mereu l'ai lui cosesce,
Și sufletu și potere s'au stinsu în a' loru sinu,
Și Riscogelu e numai ce-i ține și-i opresce
Și negrele blăsteme bătrânului Ilinu.—

Așa grăindu, din somnu-mi resaru cuprinsu d'uimire
Și-o umbră luminósă în aeru vėdu perindu.

Și nu putea sě fiă cea dalbă nălucire

Decātu unu solu din ceruri aicea coborindu.

Vedeți cum însuși cerulu ne tinde-a sa potere,

Și iadulu omu 'nvinge când ceru-i ajutoru.

Deci nóptea când ajunge l'a treia priveghiere,

Noi sě cădemu furtună de nou asupra loru.»

Grăi și căpitanii cuvėntulu întăriră

Și 'ntórseră 'n tăcere aprinși la locul loru,

Și linu apoi prin óste toți armele-și înșiră

Și-aștéptă ca și lupii doioși de nou omoru.

Și când întâia óră cântară cântătorii

Dănenii se ridică și plécă 'ncetinelu,

Cum lupii mergu prin umbre se 'nșele lătrătorii,

Și fiă-care arma și-o stringe lângă elu.
Să nu resune 'n nópte și să le dè de scire.
Dar' Riscogelu de séra pe câmpu a 'naintatu
Pe Ușurelu și-Urechiă s'asculte 'n neclintire
Și 'ndată să-s'avênte să spună ce-au aflatu.
Urechiă tótă nópte pe iérbă 'ntinsu ascultă
Și tótă nópte soțu-i pândesce p'unu delșoru.
Urechiă-odată simte mai multă, totu mai multă
Nelinisce sub iérbă și-unu sgomotu vuitoru ;
Nelinisce și vuetu cu 'ncetulu s'ageresce.
Lui Ușurelu i pare, cu ochii lui de rîsu,
Că vede peste-o culme cum ceva șiruesce,
Alu cărei vêrfu nainte lu 'ntrevédea deschisu.
Și elu urechia-și pune și-ascultă linu în iérbă,
Totu ascultându i pare unu sunetu c'ar' simți ;
Pămêntulu totu mai tare începe-apoi să férbă
Și fiă-care-atuncea la fugă se câmpî,
Și Ușurelu ca vântulu venindu în óste spune,
Și 'ndată toți s'aședă pe valuri așteptându.
Dănenii vinu lopesce ; tăcere de minune
Domnesce 'n óstea 'ntrégă și tóte paru dormindu.
Er' când ajungu supt valuri unu zingănitu detună
Și-unu nuoru de săgete se sparge-asupra loru,
Er' depe pórtă rumpe o rapede furtună,
Meșinu și cu Delianulu cu-unu roiu omorîtoru.
D'asupra și supt valuri s'aprinde négra luptă,
De trei ori cércă Saronu pe valu a 'ncălecă,

De trei ori elu recade cu spada 'n doue ruptă,
Și totu de una nouă la cineva-i smulgea.
De nou când cêrcă, Tatulu cu ghioga-i nodorósă
In creștetu ilu trăsnesce, elu cade vêrtegindu,
Și-acî erá sê-lu afle ursita 'ntunecósă,
Ai sei înse luându-lu se ducu cu elu gemêndu.
Er' Tatulu depe valuri s'aruncă prin mulțime
Și din fetésca-i ghiogă mii morți elu semêná.
Asemenea saru alții și-a spadei agerime.
Prin șirurile dese ca cósá se ducea.
Supt a lui Tatulu ghiogă cadu Mamurá și Langra,
Haghiru și Cargu și Ramza, Sartacu și cu Cedanu.
Međinu c'o loviturá pe Pleșulu și pe Mangra
Cu mórtea-i înfrășesce, ér' 'naltulu Trestianu
Cosiá părea că taiá la trestia pe baltá.
Julanu c'o loviturá pe Mircu și pe Pelinu
D'odată i trunchéză, ér Măricelu și Daltá
Străpunși prin peptu căđurá de spada lui Candinu.
Precum doi lei s'aruncă turbați și rupți de fóme,
Căci noue țile 'n codri nimica n'au aflatu,
Asupra unei turme, și scuturându din cóme
Și-urându de bucuriá sfășiá 'nfricoșatu :
Așa Nuorașu și Marcu sfăramă cu-a' loru spade
Și strigă prin mulțime p'ai loru îmbărbătându,
Și cine d'unulu scapă supt brațulu altui cade.
Așa ei mergu pámêntulu cu morți acoperîndu.
In resăritu într'astea a dimineței zare

Incepe să-se verse sfiosă prin eteru,
Er' stéua dimineței pălesce totu mai tare
Și stelele de spaimă și-acoperu fața 'n ceru.
Infrânși atunci Dănenii începu a se retrage,
Din pași ajungu în fugă, din fugă spăimântați
Se ducu cum duce vântulu, când ageru tómnă trage,
Popórele de frunđe pe câmpii desfoiați.
Și remânea atuncea și Danu și-a lui mulțime
Pe câmpuri în țerină alu morții secerișu,
Dar' se lăsà d'odată o nouă 'ntunecime
Acoperindu pământulu cu-unu negurosu desișu,
Cātu omu pe omu aprópe și-abia se mai zăresce,
Și 'ndată perdu cu toții și-apusu și resăritu
Și méďă-ďi și-nópte, și-abia numai orbesce
Incepu a se retrage de unde s'au pornitu.
Negrenii pe cadavre în calea loru se 'ndréptă
Și-ajungu napoi în óste de sânge șiroindu,
Atâta fiă-care sfármase cu-a sa dréptă,
Dar' mulți și dintre dênșii căďură sfărímându.

Er' Riscogelu, ce fulgeru cu spada s'avéntase,
Pe Danu pintre mulțime părú că-lu auďi
Imbărbătându la luptă, și din cătro sunase
Ca Mórtea 'mpelițată turbându se rápedi.
Intr'astea se 'nďoresce prin negura cea désă
Și Riscogelu nainte-i fugindu pe Danu zăriá.
Danu nu erá elu înse, ci Dochia formasé
Din negur' a-lui formă voindu a lu înșelá,

Și forma-i înainte cu câți-va pași s'avântă,
 Er' Riscogelu în urmă-i tună și fulgeră,
 Dar' nu-i sê-lu pót' ajunge ori-câtu elu se frământă,
 Acum-acum elu înse credea că-lu ajungea.
 Lui Riscogelu d'odată fugindu unu murgu i-apare,
 O săritură numai și elu l'a 'ncălăratu,
 Când étă... pe Danu încă ilu vede cu mirare
 Asemenea călare p'unu vêteșu ne'nfrênatu.
 Dar' i părea că murgulu pământulu nu-lu atinge,
 Așa tăiá prin aeru de rapedu și ușoru,
 Și-acum acum elu crede, că spada 'n Danu o 'ntinge.
 Acum înse fugarii schimbase fuga loru,
 Căci Dochia în cale șoimanii le scosese,
 Și ei încetu cu 'ncetulu aripile-și scotea
 Și 'n urma gólei forme ce 'n cale-i trimisese
 Pe Riscogelu acuma ca vântulu ilu ducea.

L'apusu unde la ceruri se 'nalță Retezatulu
 Și fruntea-și încunună cu fulgere și nuori
 Ș'ascunde-unu antru negru câtu munții ținu d'a latulu
 În care mii cotișuri se 'ncurcă mii de ori,
 Și-acolo cine-odată intrá — perea din lume.
 Elu fus' odată cuibulu bălaürului cumplitu,
 Ce țerile d'o parte și d'altă fără nume
 Indelungate timpuri prădându le-a mistuitu.
 Și-aici, când se scolase cu spade, lănci, topóre,
 Intrându mii feți odată bălauru-au răpusu,
 Dar' dintre toți nici unulu nu mai ieșiá la sóre,

De nu-mi urmau în tóte, ce-unu moşu bêtânú le-a
spusu :

Ca ei se-şi duc' o iépă cu mânzulu după sine,
Şi la întrarea 'n antru, pân' încă n' oru întrá,
Sě taiă mânzişorulu şi sě-lu astruce bine,
Er' iépa sě şi-o ducă cu ei cătu voru âmblá,
Căci ea, 'ntornându, i-a duce pe unde 'ntâiu întrase.
Aşa din antru iépa cu dorulu după elu
I-a scosu, şi toţi intors' au voioşi l' a' sale case.
Aicea cu fugariulu ajunge Riscogelu,
Şi Danu sborându 'nainte-i în pescere dispare,
Er' Riscogelu în urmă-i đicându: « Acum l' am prinsu!»
Prin pescere s'afundă şi-odată din călare
Se vede că-i pedestru d'o nópte-adâncă 'ncinsu.

Intr'astea Danu cu óstea-i acoperitu de cęţá
Se trage ér' în castre. Dar' Danu nu se 'nfrângea,
De nou elu caută 'nvingeri în mintea lui sumetă,
Cu-o nouă măestriă se 'ncérc' a-i sfărîmá.
Erá unu omu în óste cu numele Deségă,
De nascere elu însuşi din Făgăraşu venitu,
Şi d'acolo fugise, căci elu vieţa 'ntrégă
Din frageda-i juníă mereu a totu lotritu,
Şi 'n urmă-lu judecase bêtânii bunu de tępă.
Aşa, trecându elu codri, aici s'a aşędatu ;
Ca d' urmă sě nu-i dee şi-aici de nou sě 'ncépă,
Numirea din Deségă în Códă şi-a schimbatu.
Şi blându ca şi porumbulu erá elu peste điuă,

Cu fața rușinosă, plecatu, lingușitoriu,
 Dar' plinu de mii cărnele, câtu nu-lu loviai în piuă,
 Er' nóptea decātu féra mai crudu, mai răpitoriu.
 Intâiu prin umilință și dulce lingușire
 La Danu elu se făcuse din toți celu mai plăcutu,
 Er' prin răpiri și-omoruri cu-a domnului seu scire
 Și celu mai bunu, și 'n urmă și celu mai de 'ncređutu.
 La sine Danu ilu chiamă și-apoi așa-i cuvântă :
 «Cunosci Făgărășenii cu capitanu Mailatu ;
 La luptă săricarii, cum scii, nu prea se 'mplântă.
 Ori nu s' ar' poté cumva să-i tragemu l' acestu sfatu :
 Când voru veni la veghiă p'ascunsu ei să ne lase,
 Și noi întrându în óste să stingemu pe Negreni.
 Er' eu pentru resplată le dau moșii și case
 Și fiă-cărui încă și patru bouleni,
 Er' lui Mailatu eu dá-voiu moșă boerescă,
 Și-lu voiu 'nălță în țeră întâiulu meu boeriu ;
 Ca elu și-a lui semință mai multu să strălucescă,
 Chiar peste-a' țerei bunuri l'oiu pune vistieriu.»

Așa grăi, ér' Códă i đice 'n umilință :
 «O ! luminate Dómne, de multu am cugetatu,
 Că hemesiții estia cu ceva iscusință
 Eu ași poté de Negru ușoru să mi-i desbatu.
 De séră, mare Dómne, eu mă străcoru în óste
 Și mâne îți voiu spune de totu ce-oiu fi făcutu,
 Căci cu Mailatu în urma totu credu e'o să-mi dau
 cóste.»

Aşa grăesce Códă. Cătu umbrele-au căđutu
 Şi s'a 'nnoptatu pământulu, elu portu 'ndată-şi schimbă
 Cu frigiū şi cu sarică şi plécă la Negreni.
 Uşoru se fură 'n óste, căci elu în graiu şi 'n limbă
 S'asémănă 'ntru tóte cu cei-alaltı Olteni.
 Dar' sângerându din luptă Mailatu se re'ntorsese,
 Şi 'n locu pe Negoită Nuoraşu le-a aşedatu,
 Er' elu la portu şi faţă, aşa sórtea vrusese,
 S'asémănă 'ntru tóte cu căpitanu Mailatu.
 Er' Códă prin mulţime pân' la Olteni pătrunde,
 Pe Negoită 'n parte şi nesimţitu trăgându,
 Cătu nime sē 'ntrevédă, că dóră s'ar' ascunde,
 Cu vóce prefăcută i đis' aşa grăindu :

«Măreţe căpitane, colea 'n apropiare
 Aflai ađi o comórá aşcunsă 'ntr' un tufaru;
 De galbeni dalbi ca sóre e plină o căldare,
 Şi spre credinţă, uite, ți-aducu vre-o đece 'n daru.
 Nu cumva sē ni-i iee, sē mergemu ca 'n veghiere,
 Sē-i luămu punēndu-i bine pe timpulu viitoriu.»

Grăi. Er' Negoită la Nuoraşu se cere
 Şi plécă cu-alţi vre-o đece luându şi p'aflătoriu.
 Er' când ajungu în fundulu unei vălcele-afunde
 Şi tot' acoperită d'unu negru, desu tufariu,
 «Aicea, đise Códă, comóra ni s'ascunde,
 Intăiu sē scótemu înse lumină din amnariu.»
 Şi-o scórtă de mesteacănu aprinse Códă 'ndată,
 Apoi la toţi ingiuru-i privindu aşa grăi :

«Mărețe căpitane și voi alésă cétă,
Vě potu eu spune tóte ce 'n sufletu voi simți,
Ca frate cătră frate? Și decă totu ce-oiu spune
Nu v'ar' plăcé, sě fiă cum nici v'ași fi grăitu!»
Er' Negoită 'n sufletu întorsu cugetu-și pune
Dicându : «Așa sě fiă, cum nu ne-ai fi vorbitu!»
«Priviți la mine bine, urméz' atuncea érá,
Vedeți, eu suntu Deségă, și, credu, nu m'ați uitatu.
D'alu-de potăi hětrâne odată scosu din țéră,
Și-aici cu-a' vóstre rele mereu m'am frēmēntatu,
Și étă vinu acuma amara vóstră sórte
Cu punerea vieței, cătu potu, s'o mai ușoru
Și sě vě scapu de fóme, de panētu și de mórte
La cari aici v'aduse acelu vēnturătoru.
Priviți, Deségă însuși aicea vě vorbesce,
De care Domnulu vostru nici nóptea nu dormiá,
Dar' domnulu Danu elu scie Deségă ce plătesce,
Și eu în alu lui nume vě vinu a cuvēntá.
Elu vrě sě pună capetu věrsărei lungi de sânge,
Ce-acestu nebunu alu vostru aduse peste noi,
Căci frați suntemu cu toții și 'n Danu sufletulu plānge
Věđēndu cum noi de noi-și ne-adaugemu nevoi.
Când veți veni la veghiă, voesce Danu sě sciă,
Lăsá-ne-ați voi sě prindemu p'ai vostri căpitani?
Căci Danu dă fiă-cărui și casă și moșią
Și fiă-cărui încă mai dă-i patru jugani,
Er' ție, căpitane, moșią boeréscă,

Și te-a 'nălță în țeră întâiulu seu boeriu ;
 Ca tu și-a ta semință mai multu să strălucescă
 Chiar peste-a' țerei bunuri te-a pune vistieriu.
 Și ca s'aveți în mine încredere deplină,
 Vedeti, v'aducu aicea și-alu Domnului inelu.»

Așa grăindu, inelulu le puse loru în mână,
 Er' ei acum inelulu, acum priviâ la elu,
 Și toți pe sub sprâncene se cumpeniâ 'ntre sine.
 Er' Negoită 'n urmă-le ȕis' așa grăindu :

«Vedeti, de când cu Negru, s'a dusu alu țerei bine ;
 In lupte ȕi și nópte ne stingemu pirotindu,
 Și nu-i ajunse-atâta, ne scóse chiar din minte
 (V'am spusu, vă spunu și-acuma curatulu adevêru!)
 Să ne lăsămu căminulu și-a' moșiloru morminte,
 Și étă-ne-acum fluturi între pământu și ceru.
 Copii, soție, mame, ne moru cu toți de fóme,
 Er' noi aici ca fere, noi frați ne sfășiămu.
 De nu ne-oru poté 'nvinge, ei potu ca să ne-afóme,
 Și mâne séu poimâne ca câni să leșinămu.
 Vedeti, Negru 'ntr' o parte, Moșu-Albu se duse 'ntr' altă,
 Și Riscogelu în urmă se străcură și elu,
 Și numai noi aicea remaserămu în baltă,
 Er' capu și mângăere Ilinu și Nuorelu ;
 Nuorelu să ne resfire pe câmpuri cele óse,
 Ilinu, alu nostru sufletu să ni-lu comênde 'n iadu.
 Destulu!... primimu cu toții cuvintele frumóse
 Și mâne Danu să vină, căci eu la veghiă cadu.»

Aşa grăi, şi soţii cu toţii se 'nchinară,
Şi dându cu Códă mâna periră prin desişu.
Dar' îndeşertu, o ! Dane, căci altu-cum se 'ntemplară.
Aşa grăia pe faţă, dar' cugetá furişu.
Er' Negoită 'n óste lui Nuoraşu i spune,
Şi Nuoraşu în sufletu la curse meditându,
Când séra se revérsă aşa la cale pune :
Cu-ai sei pe Negoită din óste trimitându
Ilu lasă să veghieze, şi făr' ca Danu să sciă,
D'a drépta şi d'a stânga aşedă luptători
Mai depărtatu de castre, când voru cercá să viiă
Sé string' apoi ca 'n cleşte duşmanii 'ncređători.
Şi pe Međinu în drépta, Delianu în stânga-lu pune,
Er' Nuoraşu şi Marcu se 'mplântă la mijlocu,
Şi când tăcerea nopţii pe lume-adâncu se pune
Dănenii vinu lupesce ârdându d'alu urei focu.
Delianu, Međinu i lasă departe se 'nainte
Şi 'ndat' apoi cu toţii i stringu, croindu, strigându,
Din drépta şi din stânga, din spate, dinainte,
Incātu remânu ca pescii în vêrşă trepédându.
Şi n'ar' mai đice nimeni, că omu cu omu se luptă,
Ci féră şi cu féră, Omoru cu-Omoru se frângu.
Negrenii luptă 'n cugetu, că sórtea loru e ruptă,
Er' ai lui Danu în doue : séu scapă séu se stingu.
Căruntulu şi Marmontă şi Marcea dela Luncă
Sfărmau din toţi atuncea mai cruntu, spăimântătoriu,
Şi Marcea prin amestecu turbatu vêrtegiu s'aruncă

Strigându: «Dar' unde-i Mailatu, mișelulu vîndătoriu?»
Vedîndu Dănenii cursa și trista mórte 'n față
Și cruđu loviți în frunte, napoi se 'nvêrtegescu,
Și dup' unu cruntu încaeru pe mórte și viêtă
Infrîngu în doue valulu celoru ce-i lăntuescu.
Și nu-lu frîngeau, dar' înse unu vêrfu de spadă ruptă
Adâncu în pulpa dréptă înfipse pe Međinu ;
Deșertu cercá sê lupte, sê 'mbarbate la luptă,
Doreri sfășietóre l'apucă și-lu reținu.
Așa luptându în frunte Marmontă și Lucianulu
Și sângerosulu Sangaru și Saronu și Bujoru
Căruntulu și cu Marcea și Feru și Câmpineanulu,
Acoperiți de nópte se tragu încetișoru.

Așa 'ntr' acestea tóte aicea se 'ntêmplase,
Er' Riscogelu departe prin antru rătécia
Și 'n urmă numai vede cum festa-i se jocase.
Elu caut' apoi și cercă întórcere-a-și aflá,
Și merge și totu merge și 'ntórcce și re'ntórcce,
Pe jos, pe sus, în laturî cercându și pipăindu,
Și stă și mai ascultă și ér' se mai întórcce,
Dar' merge, 'ntórcce, ascultă, nimicu descoperindu.
Mai merge, și d'odată unu fremetu surdu s'aude,
Și vijăe și vue ca vîntulu bubuindu,
S'audu bătăi în pliscuri, crăcniri resună crude,
Și étă ochi prin nópte sclipindu și schînteindu.
D'odată noue pajuri asupra lui s'aruncă
Cu dorulu sê-lu împartă prin ghiare sfășiatu,

Numite Sgrebelunge de care câmpu și luncă,
Și vîi și secerișuri, nimica n'a scăpatu ;
Pustíulu se lățise pe câmpuri și pe plaiuri,
Căci turmele stinsese și paserile 'n ceru,
Chiar copilași răpise lăsându pe mame 'n vaiuri,
Cu clonțuri oțelite și ghiare lungi de feru.
Er' feții când în antru bălaurulu stinsese,
Ulmându ele cadavrulu la elu au alergatu,
Și 'ntórcerea ne-aflând'o aicea remăsese,
Și țera d'a loru plagă în urmă s'a scăpatu.
Pe Riscogelu acuma s'aruncă hemesite,
Elu înse spada stringe și 'ngiuru-i fulgerându
Delungu cu ele luptă și clanțele-oțelite
Chiar coifulu lui măestru le simte-adâncu tunându.
În urmă înse tóte în giurulu lui cădură
Și-unu crăcnetu plinu d'oróre și-unu hîrăitu cânescu
Făceau din negrulu antru, cumplitu dela natură,
Unu locu ce-lu cugetu numai și totu îmmărmurescu.
Elu plécă și mai merge și merge fără spaimă
Cotindu încóce 'n colo prin negrulu labirintu,
Și-alu pasuriloru sunetu, când singuru elu se 'ngaimă,
Când cu căderea tristă de picuri vîi d'argintu,
Ce lacrimă prin stânce și singuri mai mėsórá
Lungimea fiorósă acestui negru hău.
D'odată i se pare, că nóptea se 'nviórá
D'unu tremuru linu de rađe, dar' éráși multu mai greu
Se 'ntunecă nainte-i, și éráși se răresce,

Și-apoi de nou se 'nchide, și multu mai neguros,
 Incâtu elu însuși crede, că numa-și nălucesce,
 Așa curênd chiar ochii perdu simțulu luminos.
 D'odată înse nóptea d'o lină zare 'nflóre,
 Și zarea se desvóltă prin nópte 'ntrețesêndu
 Lungi fire auróse, cum aurosulu sóre
 Trimite-a' sale rađe noianulu îndorindu.
 Lumina totu mai tare albesce și 'nfloresce,
 Unu aeru se revérsă divinu mirositoriu
 Și-unu cântu doiosu și dulce atâtu îlu îndulcesce,
 Câtu elu prin raiu d'odată se pare călătoriu.

Aici e locuința Mărgenei cântătoare,
 Minune pintre ڀirne de farmecu și de cântu,
 Și ea țesea 'n stative de petri soritóre
 Trăgându suveică d'auru, vătale lungi d'argintu,
 Bătêndu bătélă d'auru prin fire arginție;
 Cântându țesea ca vântulu, țesêndu voiosu cântá.
 Er' Riscogelu în cale-și s'opresce făr' sê sciá
 Și 'nmărmuritu ascultá, dar' ascultându visá
 Atunci Mărgéna, 'n aeru ființă omenéscă
 Simțindu îndată sare din scaunulu de rubinu
 Și: «Cine se 'ncumete aicea se pășéscă!»
 Ea strigá și ca valulu se sbate dalbu-i sinu.
 Er' Riscogelu nainte-i se 'nchiná și-i grăesce:
 «Nemoritóre ڀirnă, aici unu rătécitu
 Iți vine și se 'nchiná și sórtei mulțumesce,
 Că lui în hăulu negru o stea i-a resăritu,

Și Riscogelu mă chiamă, cari vëdu voiosulu sóre,
 Er' mama mea-i Albuna ce șede locuindu
 In pescerea din care începe-a lui vultóre
 Arieșulu ce se vérsă pământulu aurindu.
 Se póte c'alu ei nume nu-ți sună 'ntâia óră,
 Căci ea de multu ȃilesce și multe-a petrecutu,
 Și plaiurile-acestea câtu țerile 'ncungioră,
 In lungu și 'n latu pe tóte âmbându le-a străbătutu.»

Elu ȃise și Mărgéna cu buze ridětóre
 Și rumenindu ca rosa din graiu așa-i grăi :

«Bine-ai venitu aicea, dorite fețióre,
 De multu mărețu-ți nume Mărgéna-lu auȃi,
 (A plaiuriloru ȃirne așa îmi ȃicu pe nume).
 Și multu mă miru ce vënturi aicea te-au adusu.
 Aicea cine vine se stinge depe lume,
 Elu nu-și mai află calea se 'ntórne éráși sus,
 Decumva lui în cale nu-i scóte-o bună sórte
 Vre-o ȃirnă sě-lu îndrepte de unde-a rătěcitu,
 Căci singure cunóscemu aceste căi întórte.
 De nou dar' Riscogele, îți ȃicu: Bine-ai venitu!»

Așa ȃicându Mărgéna o mână dalbă-i tinse
 Și suriděndu ílu duse p'unu așternutu de flori,
 Er' o măeștră mésă naintea loru întinse
 Măncări și beutură de cei nemoritori.

«O! scumpe Riscogele, Mărgén' atunci i ȃise,
 Astimpěrá-ți și -alu fómei și -alu setei tale doru.»
 Și ea, cu ochii flăcări și buzele surise

Și dalbe mâni de spumă și sinu tremurătoru
Mereu mâncări i tinde divinu mirositoare,
Mereu din cupa d'auru i tórănă focu de vinu
Și las' a' ei frumsețe de minte răpitoare
S'apară, sē-i suridă prin rarulu vĕlu seninu
Supt care ea sfiósă se face-a și le-ascunde.
Er' ochii, vĕnătorii, cu-atātu mai viu ochescu
P'a' grațieloru plaiuri cu cātu nu potu pĕtrunde,
Căci grațiile-ascunse ca đorile 'nflorescu!

Dar' nu 'ndelungu înflóre cerésca loru viĕță,
Căci đirnele-mi aflare ascunsele plăceri,
Și fiă-care 'n sufletu arđĕndu d'a loru dulcĕță
Prin resbunare 'ncĕrcă s'aline-a' ei doreri.
E vechiu blăstemu în lume, nimicu sĕ nu ne dóră
Mai tare, de când altulu vedemu că-i fericitu,
Nimicu s'urĭmu mai negru, ca cerulu când înflóră
Cu grații séu lumină unu chipu alu seu iubitu!
Așa și-atunci îndată l' Albuna-mi alergară
Și spunu mai multe căte-su în ceru și pe pământu.
Albuna, cum e mama, cu inimă amară
Incalecă pe cerbu-i și-alérgă ca pe vĕntu,
In pescere cobóre și 'ncetu încetu pășesce
Și 'n fericiri i află pe dalbii iubitori;
Unu țipetu ageru scóte cātu pescerea vuesce,
Er' đirnele 'mpregiuru-i rĭdeau din ochišori.
Și Riscogelu și dalba-i din lina fericire
Resaru și fiă-care privesce mărmurindu.

Albuna stimpărându-și întâia sa pornire

Așa din graiu grăesce doiosu și-amaru certându :

«Și tu aicea, Gele? Tu fiulu meu ești ôre?

Ba nu, căci elu îmi dîse așa când a plecatu :

Mă ducu s' adunu în lume cununi neperitóre,

La tin' când voiu întôrce să cređi că-su împëratu

Și tu să fii acela? Tu fiulu meu, muerce?

Mărireă nu se caută in brațe la femei!

Cin' vrè s'o aibă, 'n lupte, în mórte să și-o cerce ;

Pentru bărbați e gloria, iubirea-i de mișei!

Nu-i Riscogelu acesta, e numai alu seu nume,

Și scórța lui e numai, ér' sufletulu s'a stinsu!

Credeam că-i elu .. elu însè mai multu nu e pe lume!..

Eu nu mai sunt ađi mamă...s'a stinsu și nu l' am plânsu!»

Er' Riscogelu atuncea și-apasă coifu 'n frunte,

Incinge lunga-i spadă și dîce-așa grăindu :

«O! mamă, scumpă mamă, din mii de lupte crunte,

Ce le-am luptatu pân' astăđi nimicu nu-i fi sciindu?

Și pentr' o đî séu doue de viétă moritóre

A' mele fapte tóte, ah! tóte s'oru fi stinsu?

Și 'n aste dîle încă o sórte 'nșelătóre,

Er' nu a mea voință, aicea m'a împinsu.

Luându pe Danu din urmă, turbarea mi s'aprinde,

Și elu fugindu de față-mi aicea s'a ascunsu,

Eu calcu în a lui urmă voidu de viu a-lu prinde,

Dar' rătécindu prin antru aicea am ajun

Er' tu vei scí, că nime d' aicea nu mai iese

De nu-lu conduce-o ȕirnă prin negurosulu hău.
Și n'a fostu fericire, că sôrtea îmi trimese
Pe una dintre ȕirne sê 'ndrepte pasulu meu ?
Și sôrtea d' o alese sê-mi fiă mântuire
Totu ea i-a datu și dreptulu la scurte fericiri.
In Riscogelu înflóre și-aȕi vechia lui simȕire
Și totu același sufletu de fapte și măriri !»
Așa grăindu, Albuna doiosu lu 'mbrăȕișeză
Și plécă, ér' Mărgéna remâne suspinându,
Er' cele-lalte ȕirne și plânse-o 'nvidiéză,
Căci multu aru vrè și ele sê fiă-așa plângându.

CANTULU IX

CANTULU IX

CUPRINSULU

Negru ajunge la Severinu. Romanu întimpină pe Negru și se sue în curți încungiurați de bătrâni țerei. Negru cere ajutoriu. Dolfanu, unulu din bătrâni, se opune. Romanu închină țera, lui Negru. Ospetulu. Romanu naréză la mésză visulu ce-lu avuse nóptea trecută. Lăutarulu Doranu dela Pindu cântă, între altele, faptele eroiloru macedo-români. Făcându-se diuă Negru și Romanu plécă cu óstea din Severinu. Catalogulu óstei lui Romanu. Ajungu în codrulu fărmeacătoarei Sámbea. Frumseta codrului. Palatulu Sámbei. Aventurile în palatu și în codru. Negru și Romanu iesu cu óstea din codru și trimitu pe Mestea-cănu cu unu despărțeméntu sě apere strimtorile Oltului, ca sě nu între Ungurii. Intr'aceea Moșu-Albu cutrieră și scólă pe Ro-

mânii dintre Milcovu și Nistru, cari și plécă în ajutoriulu lui Negru. Dochia alérgă la Ciuma și-o rógă sê-i vină în ajutoriu. Ciuma plécă, dar' la rogarea Cosinzenei, Austrulu se scóllă și-o alungă. Dochia desperată se duce de se închină Ursiteloru și le rógă, celu puținu sê nu lase sê-se unescă toți Români. Moșu-Apeșu, Geniulu isvórzloru din Carpați, la ordinulu Ursiteloru chiamă Milcovulu și-i ordónă sê nu lase pe Români sê-se unescă. Când cei de peste Milcovu ajungu acî, Geniulu Milcovului apare din unde, i amenință, înflă undele și se iă după ei. Ei se reîntorcu. Limbă-dulce căștigă ajutoriulu Unguriloru Negru și Riscogelu se reîntorcu într'astea în óstz. Danu, ca sê mai delunge timpulu, până i voru sosi ajutórele, propune lui Negru sê alégă fiă-care câte șapte eroi și prin lupta loru sê-se decidă, care sê remână Domnu în țéră. Negru primesce, trimite însê pe Troianu sê apere strimtorile Prahovei, ér' pe Negoită sê-se așede din sus de Cetate.

Pe când acestea tóte curgeau așa d'o parte, Romanu bētrânulu încă se mișcă 'n Severinu și 'n tóte părți în țéră alergători împarte Chiámându a țerei flóre sub vulturulu bētrânu ; Căci vuetulu de arme la Severinu ajunse și mulți din astă parte, din cari urau pe Danu, Se ducu și-i spunu, că Negru prin munți la Danu pătrunse, și-acum e timpu asupră-i sê sară și Romanu. Și sprintena junime de fapte doritóre

De prin câmpii și plaiuri la Domnulu alergă,
Și plaiuri, văi și câmpuri de arme soritoare,
Ca marea turburată, sună și schînteia.
Și când Romanu bătrânulu pe calu-i albu de spumă
Prin a' junimei șiruri alergă scăpărându,
Căci de-i bătrănu, și-acuma fugarulu mi-lu înspumă,
Unu călărețu departe venia, venia sborându,
Er' mai departe 'n urmă-i ca 'n ȃilele tomnóse
Vêrtegiuri pulberóse se 'nalță pân' la ceru,
Mereu înaintéază și fulgere lucióse
Mai dese, totu mai dese se 'nșerpue 'n eteru.
S'apropiă călărețulu strigându din depărtare :
«Intrat'a spada 'n țeră și vine sângerându!»
Vêrtegiulu înse 'ntr'astea s'apropiă mai tare,
Și ét' o cét' alésă în arme 'nfiorându.

Er' Romanu cu-o săgétă de feți pe lângă sine
Ca fulgerulu se 'niéptă și strigă spăimêntosu :
«De unde, cine sunteți? De capu-i cine vine
Și calc' a mea moșă își pune capulu jos!»

Er' Negru, sóre 'n față, din graiu așa grăesce :
«De peste munți noi suntemu din Făgărașu plecați,
Și domnu pe min' poporulu și Negru mă numesce,
Și noi venimu la tine cum frații vinu la frați.»

Grăindu din scări de auru voioși descălecară.
Supt ei părea că rîde totu verdele pămêntu.
Cu doru ei unulu cu-altulu de-lungu se 'mbrățișară
Și 'ndoioșați cu toții sta fără de cuvêntu.

În fremetulu mulțimei în curte se suiră
Și-aici Romanu bêtânulu chiâmă bêtânii 'n sfatu,
Și după-ce cu toții ședându se liniștiră,
Scolându-se loru Negru așa le-a cuvântatu:

«Nemoritóre Dómne, aleși bêtâni de țeră,
Ce 'n grigile moșiei și 'n lupte-ați cărunțitu,
Mai grele, mai cumplite se 'nalț' acuma éră
Și lupte și popóre, și-asupră ne-au pornitu !
Vedeți în giurulu nostru selbatica hunime
Mereu, mereu se 'ndésă, ne stringe totu mai greu ;
S'a stinsu Optumu mărețulu cu tót' a lui mărim
Și chiar l' a vóstră pórtă ei batu acum mereu,
Și ți cu ți mai tare și 'n partea țerei mele
Sub mii și mii de forme încetu, încetu s'au tinsu,
Și nu cu-a loru potere ajuns' au sê ne 'nșele,
Cu-a nóstră neunire ei singuru ne-au învinsu.
Decând remasemu singuri odată macaru încă,
Uniți și toți unu sufletu, noi nu ne-amu mai luptatu,
Er' unulu câte unulu de-amu fi vêrtoși ca stâncă
Sê 'nvingi, sê sfarmi dușmanulu delungu la nime-i datu.
A nóstră mântuire, ce-ar' mai poté să fiă
E tót' acum aicea, din Dunăre 'n Carpați.
Uniți aici cu toții nălțá-vomu o domniă
De care-o sê remână dușmanii spăimântați.
Și noi avemu s'ó facemu acum ori nici odată !
Auți, din mēdă-nópte, vedeți de cătr' apusu,
Străine limbi se vērșă ca marea turburată,

Și desbinați ca mâne cu toți vomu fi apusu,
 Și celu ce-a 'ntinde pânza p'a nóstră stinsă față,
 Vedeți, e Danu de care mereu a-ți sângeratu.
 Ca elu ne-atinsu sê-și țină domniă și viéță
 Cu venituri, cu fére, mereu s'a 'ncungiuratu,
 Și-acuma soli trimise ca țera sê-și închine
 Maghiariloru, sê pótă mereu încă domni
 Prădându, storcându cu toții alu țerei dulce bine,
 Pân' viță și semință de noi nu va mai fi.
 P'acesta 'ntâiu sê-lu stingemu și venituri și feare
 Sê le-alungămu din țéră, și-unu mare viitoriu
 Va fi sê ne resară din Tisa pân' la mare
 Pe totu alu vechei Dacii pămêntu înfloritoriu.
 Eu tras' am a mea spadă și-am străbătutu Carpații
 Și-aprópe de cetate-i poterea mi-am plântatu,
 Și-acum alergu aicea, ca toți uniți ca frații
 O țéră sê ne facemu, unu tronu și-unu împêratu.
 Și cui altui se cade pe tronu sê strălucescă,
 Decātu, Romane, ție, ce-ai cărunțitu ne'nvinu !
 Și pentru tine spada-mi în lume sê lucescă,
 Aici ți-o 'nchinu eu astăzi cu totu alu meu cuprinsul !

Așa grăi, și 'n urmă-i Dolfanu apoi s'ardică,
 Din toți elu celu mai tinêru și elu celu mai avutu ;
 Prin marea-i avuțιά mărețu și tare 'n chică,
 Și, cum e legea 'n lume, totu elu mai priceputu.
 Elu își pusese 'n minte pe scaunu sê-se ridice
 Morindu Romanu și 'n urmă-i ne-avêndu din alu seu osu

Să-i calce la domniă; și 'nflându-se 'n cerbice
Din graiu așa grăesce năspritu și ținerosu :

«Acela ce nu póte să-și țin' a lui domniă,
Ba chiar o părăsesce la celu întâiu venitu,
Eu nu potu înțelege cum ar' poté să fiă
Să lupte, să restórne unu scaunu întăritu.
Noi scimu, cu-a' nóstre viețe adesu amu încercat'o,
Ce sórte dorerosă-i cu Danu a te luptá.
De câte-ori elu țera cu ghiara-i ne-a cruntat'o!
Séu dór' ni-i doru acuma de nou a ne-o 'ncruntá ?
D' unu timpu acuma 'ncóce trăimu în liniștire,
Amu începutu cu 'ncetulu în ori să ne venimu ;
Să ne-aruncămu ér' țera în nouă risipire,
Și noi între noi érá de nou să ne sdrobimu ?
Nu neunirea nóstră în lupta cu străinulu,
Ci sfășiári și lupte noi înșiși între noi,
Ne-au frânt, ne-au stins poterea, și ne-au adaus chinulu !
Să ne-aruncămu acuma în alte mari nevoi ?
Séu după-ce cu toții noi între noi ne-omu frânge,
Să pót' apoi străinulu pe toți încălecá ?
Au nu-i acésta, spuneți, noi singuri a ne stinge ?
Deci, Dómne, noi pe Negru, noi nu-lu vomu ajutá!»
Așa grăi, și 'n sală unu fremetu surdu se 'ntinde,
Căci unii voru cu Negru să sfaríme pe Danu
Și până jos la mare pământulu a cuprinde
Și-a re'nviá cu 'ncetulu domniá lui Traianu.
Er' cu Dolfanu în frunte voru alții să remână,

Ei rođători s' ajungă, elu țerei domnitoriu ;
Și se temeau că scapă alu țerei bunu din mână,
Ce multu de multu acuma l' aștept' aprinși de doru.
Cum sună vântulu tòmna prin silhele uscate
Involburându la frunđe și ramuri svêturându
Și șuerându prin stânce, prin trunchiuri scorburate,
Incâtu pământulu însuși se simte tremurându :
Așa sună și curtea de fremetele surde
Și până 'n temelîă vuindu se sguduiă.
Romanu apoi s'ardică și 'ndată totu asurde,
Și răzimatu în sceptru-i din graiu așa grăiă :

«Acêsta mi-a fostu sôrtea în lunga mea domnire,
Când nu luptam afară, sê luptu aici cu voi,
Și-adesse cu-amêndoue : cu-a vóstră neunire
Și-a' celoru din afară și curse și nevoi.
Și sufletulu și brațulu eternu tăiatu în doue
De n' ar' fi fostu, eu singuru de multu mi-ași fi alesu
Cu Danu ori-câtu de féră-i, și 'n locu acum de doue,
Unu scaunu pân' la mare, unu brațu și-unu înțelesu !
Străvehia-ne mărire de pere și se stinge,
Nu pere de poterea și numărulu străinu,
Ci patimile nóstre, ce nu le scimu învinge,
Ne smacină cu 'nctulu, cum smacină-unu veninu.
Prin vindere se stinse domnîa fericită
Din Mureșu pân' la Tisa mărețulu Optumu,
Se stinse, căci bêtânii nu vrură sê-i trimită
A nóstre ajutóre, cum nu vreți nici acum.

Totu voi îlu mai lăsarăți pe Danu să mai domnescă,
Căci ca o pénă 'n aeru din scaunu îlu svênturamu
Cu Vrancea și Bărladulu, când vrea să le răpescă,
De ne-aruncamu asupră-i și mânile ne damu.
Remâne-acuma numai pe Negru să-lu înfrângă
Și-atunci cu elu d' odată și noi aici ne-amu stinsu,
Căci ein' să-se mai scóle poterea să ne-o stringă
Și 'n ale nôstre pepturi s' aprindă foculu stinsu ?
Da, cine și de unde ? Căci totu ce mai remâne
Mai e Mușatu și Bogdanu, dar' și ei umbre mai ;
Cea négră neunire mănósele-și neghine
Le-a seménatu și-acolo și-au datu de multu în paiu.
Er' dup' atâtea lupte și viéță mai uitată,
Acum, vedeți cu toții, suntu matoru de mormentu,
Și cui credeam la mórte să 'ncredu bētrâna-mi spată
Și dorulu de moșιά, de multu suntu toți pămentu.
Din moși-strămoșii nostri mereu prin țeri se sună,
Că-unu fētu-frumosu odată din munți va cobori
Și va 'ntruní pe frunte-i a țeriloru cunună
Din Tisa pân' la mare, și-unu domnu va strălucí.
De nu mă 'nșélă fama și marea arêtare,
Ce-ađi nópte viitoriulu din ceruri mi-a deschisu,
Și-unu simțu ascunsu în sinu-mi d'adâncă 'ncredințare,
In Negru se 'mplinesce și fama și-alu meu visu.
Deci étă scaunulu țerei și stema ei bētrână
Aicea ție, Negre, d'acuma le sântescu.
In singurulu tēu sufletu și 'n singura ta mână

Și spada și moșia voiosu le hereșescu!»

Așa grăi, ér' curtea de strigăte d' urare
 Ca valurile mării vuiá și tremurá,
 Și cari cârtiau nainte se 'ndés' acum mai tare,
 Atâtu poterea póte chiar sufletulu schimbá!
 Eră Romanu bătrânulu scoțendu coróna-i pune
 Și spada descingându-și i-o 'ntinde lăcrēmându
 A' bucuríei lacrimi, vėđēdu că pân' n'apune
 Moștenitoriu își află cum nu-lu doriá visādu.
 Atuncea domnulu Negru lucindu ca sântulu sóre
 De voiá și potere, din graiu așa grăiá:

«O! neuitatu părinte și Domnu nemoritóre,
 Căci tată-mi ești d'acuma, ér' eu făptura ta,
 Cu-adâncu cutremuru astăđi primescu din a ta mână
 Inalta hereșire, alu nostru viitoriu,
 Căci d' unde-oiu luá poterea și 'nalta ta lumină,
 S'atingu a ta 'nălțime și doru-ți arđetoriu?
 La unii le dă cerulu potere 'nvingătóre,
 Altoru 'naltă minte, ér' altoru dulce cântu,
 Frumsețe dă la unii de minți fărmeccătóre,
 La alții le dă 'n horă picioru ușoru de vėntu;
 Din tóte înse cerulu nimicu mai raru împarte
 Decātu d'odată minte și brațu învingătoru,
 Și fără d'astea 'n lume nu stă 'n a sórtei carte
 Nici țéră fericită, nici strălucitu poporu!
 Pân' Dunărea-și revérsă la vale-a' sale unde,
 Pân' Retezatu-și 'naltă mărețu fruntea 'n eteru,

Eternu a' țerei plaiuri de laude-ți voru respunde,
Eternu mărețu-ți nume vomu înălță la ceru !

Așa grăesce Negru, ér' într' acestea șerbii
Voióse mese 'ndată în 'nalta curte 'ntindu,
Și albi ca colilfa și sprinteni ca și cerbii
Cu dulci mâncări le 'ncarcă, cu focu de vinu le-aprindu ;
Și óspeții cu toții, bătrânii toți s'aședă,
Și mâncă, beu, închină cu 'nalte cupe 'n mâni,
Căci multe-su dulci în lume, dar' vinulu când spuméză
Pămêntu și ceru deschide la juni și la bătrâni.
Romanu apoi s'ardică și-așa din graiu grăesce :

«Din visulu d'astă nópte (de potu se mai đicu visu
Ce-acum în faptă viuă vedemu că se 'nđoresce!)
Măreța đi de astăđi de multu în ceru s'a scrisu.
Eram p'unu vêrfu de munte, părea că-i Retezatulu,
Er' pe d'asupra cerulu vióră de seninu
Se 'ncovăiá pe lume câtu veđi îngiuru d'a-latulu,
Și 'ntre pămêntu și ceruri dormiá unu aeru linu,
Și luminá 'n tăriá nu numai sântulu sóre,
Dar' stelele și luna ca totu atâța sori,
Câtu se părea d'odată și đi strălucitóre,
Și nópte dulce, lină, și recoróse đori.
Er' împregiuru departe, câtu ochii potu pătrunde,
Pe câmpuri grâne d'auru în valuri se vêrsá,
Precum în vêntu la sóre se vêrs' a' mării unde ;
Și flori pe văi, pe plaiuri, ca stelele luciá.
Prin crânguri sburau paseri cu penele-aurite

Versându doióse cânturi ce te ridică 'n ceru,
Și cerbi vedeai prin codri cu córnelé 'nflorite,
Și florile de auru și d'auru alu loru përu,
Pe văi și pe costișe și câmpuri ca smaraldulu
Vedeam mii albe turme ca mari troieni de nea.
La méđă-đi de unde se vérsă 'n lume caldulu
Unu rîu cu 'nalte valuri departe străluciá,
Precum srtăluce véra în noșile senine
Pe ceru stelósa cale numit' a lui Traianu.
Din méđă-nópte altulu cu 'nalte valuri vine
Și turburile-și unde le perde 'ntr'unu noianu ;
Ostași în arme grele se primblă p'a' lui maluri,
Nuori pulberoși departe aparu mēnați de vēntu.
L'apusu pe 'ntinse șesuri unu rîu cu line valuri
Ca córdă d'arcu închide acestu cerescu pămēntu.
Er' altu 'ntr'aste doue din 'nalte stānci zafire
Se vérsă 'n spumegóse vērtégiuri de argintu,
Mari dealuri d'ambe laturi înfrān' a lui pornire,
Așa turbatu se vérsă din pesceri pe pāmēntu ;
Și după lungu încungiuru s'amestec' amēndouē
Intr'o câmpiá verde p'unu móle patu florosu,
Feciórá blāndă-i unulu ca dalba lună-nouă,
Er' altulu viu și iute ca māndrulu Fētu-frumosu.
La resăritu departe în mare recorósă
S' oglindă și se scaldă mărețulu, dulce plaiu.
In tóte-atāta farmecu și viéță mângăiósă
Incātu điceam în mine: Aicea suntu în raiu!

Când stam privind cu-uimire a plaiului frumsețe
Și mă căutam în visu-mi să vedu decumva-su eu,
(Atātu erá frumseța și-a plaiului mândrețe,
Cātu visulu, însuși visulu, elu se 'ndoiá mereu!)
Din rîulu celu din mijlocu d'odată vèdu c'apare
P'unu calu cu pèru de sóre unu ageru fètu-frumosu
Invèrtgindu în aeru o spadă, cum resare
Amenințându pămêntulu cometulu spăimêntosu.
Indată de prin plaiuri, din riuri, din vâlcele,
Din codri și din câmpuri (sè nu cređi nici vèđèndu!)
Resaru lucindu în arme, cum séra mii de stele
Aparu întregu seninulu d'odată luminându.
La fètu-frumosu alérgă și 'ngiurulu lui s'adună
Și toți apoi prin codri s'aruncă ropotindu....
Disparu.... în aeru înse unu ropotu surdu resună,
Dar' totu mai linu.... și 'n urmă nimicu n'audu sunându.
Pe codri și pe câmpuri o cèță grea se 'ntinde
Și fulgere prin cèță ca șerpi se 'mpletecescu,
Unu vuetu, unu cutremuru pămêntulu ilu cuprinde,
Unu fiору, unu cutremuru în sufletu-mi simțescu.
Dar' dintr' odată cèța câmpía desvêlesce,
Er' în câmpía étă-lu mărețulu fètu-frumosu
Inaltu ca piscu de munte; supt elu se svêrcolesce
In țernă sub călcăiu-i unu monsturu fiorosu.
Din méđă-đi din rîulu cu valurile crețe
Și din apusu din rîulu cu cursulu blându și linu
Se 'nalță doue đine ca doue diminețe,

Când cerulu se deschide în aerulu seninu,
Și cea din urm' aduce corónă soritoare,
Și vinu și-mi încunună pe dalbulu fētu-frumosu.
Er' jos colo din mare o țină ca unu sóre
Se 'nalță și pășesce pe câmpuri maestosu,
S'apropiă și din sinu-i rotundu ca luna plină
Revérsă la picióre-i a' mării dulci comori
De vii mărgăritare și rumenindu se 'nchină...
Și-atuncea mă deștéptă a' ținii dalbe ținii.»

Așa grăi, ér' Caplea cu-o sută d'ani în spate
Dintre bētrâni se 'nalță și ținii-așa 'nchinându:
«O! Dómne, din a' tale vederi ne-asemēnate
O parte-o vedemu astăđi în faptă strălucindu ;
Și Domneđeu s'ajute, ca totu sē-se 'mplinēscă,
Și visurile tale și-a' nóstre vii dorinți,
Ca fii de fiii nostri în lume sē lucēscă,
Cum au visatu odată bētrâniilor loru părinți!»

Așa grăiau aicea și s'ospētau la mese,
Er' curtea gēnea tótă de tinēru și bētrânu,
Și s'ospētau asemeni, căci Domnulu le dedese
Și boi cu cóste grase și foi bētrâni de vinu.
In urm' apoi începe Doranu în curți sē cânte,
Doranu ce se născuse departe sus pe Pindu
La turma d'oi neóse voiosului părinte ;
Și-odată la fântână Irina coborîndu
Lăsă copilulu singuru s'alerge 'n ierba verde,
Er' când se 'ntórce-lu află cu-unu flueru de argintu

Ce strălucia ca steua ce 'n ȃori încetu se perde,
Și când suflă în flueru muțiau eteru și vântu.
Elu Pindulu și Olimpulu cu văile floróse
La turmele-i neóse delungu a fărmeccatu,
Și s'adunau îngiuru-i a' codriloru Frumóse
Și se 'nvêrtiau în hore cu brâulu deslegatu.
Er' domnulu Vladu, ce 'n Minciu domniá plinu de potere,
De fapte și mărire, la vechii Aromâni,
Ilu chiamă l'a sa curte; și-atuncea de dorere
Și-aducere aminte din dalbele loru mâni
A' codriloru Frumóse i deder' o vióră
Și-unu arcu cu córde d'auru din pěrulu loru întinsu,
Și multu ele prin codri, în cugetu dóră-dóră
Le-aude și se 'ntórce, chiámându amaru l'au plânsu.
Și multu la Vladu stătuse și luptele-i cântase,
Ce pentru scumpa țéră mereu elu le-a bătutu,
Er' bêtrânindu, în urmă Doranu încă plecase
Să cânte prin a lume minumi ce le-a vêđutu;
Și 'n âmbletele sale la Romanu elu venise,
Căci numele-i trecuse departe țeri și mări.
Luându acum vióra trecutulul își deschise
Și le 'ncepù doióse bêtrânele cântări;
Și 'ntâiu Mióra-laiă și Pêcurariulu cântă
Și Strunga-risipită și-a' ȃineloru iubiri,
Și cântulu totu mai tare se vėrsă, se 'nferbêntă,
Și 'ncepe-apoi să sune a' lupteloru porniri:
Cum Vladu din Minciu se scólă, sumeții Greci dobóre,

Și stringe-apoi Atena în brațulu seu de feru,
 Și cum Aristu, nepotu-i, cetatea le 'nfióră,
 Și câți supt a' ei valuri de lunga-i spadă peru,
 Cu Rotocritu cum luptă, se stringe și se frânge.
 Pe Romanu apoi cântă cum pe Maghiari a frânsu
 Și trei ȃile pe Timișu s'au scursu valuri de sânge
 Și-o véră pe țermi corbii din piscuri au descinsu.
 Acestea și-alte cântă, ce nu se mai păstréză,
 Căci le-a 'nnecatu cu 'ncetulu alu ȃileloru noianu.
 Așa bătrâni și tineri voioși se ospétéză
 Și tótă sânta nópte ascultă la Doranu.

Intr'astea nóptea 'nchide stufósele ei gene
 Pe ochii mari de auru ce-abia veghiá 'n eteru,
 Și dalba ȃorióră scolându-se a-lene
 Cu degete de rose deschide 'naltulu ceru.
 Cu ȃorile voiose din vechia Severină
 Ieșiau doi sori d'odată, și Negru și Romanu,
 Cu ei a țerei flóre încinsă de lumină
 Și-aprinsă de mânia și ură grea de Danu.

In frunte calcă Vulturu cu cei ce beu din Cerna
 P'unu calu, schîntei în nare și aripi la picioru,
 Cu cei din Orđu, din Baia, din Marga și din Sverna,
 Dela Clojani, din Górna, Cireșu și din Ponoru.
 Er' depe Motrulu rapedu și Jêlțele ierbóse
 Flăcăi ușori ca cerbii cu inime de leu,
 Cu arce tari de tisă, cu spade fulgeróse,
 Și-i pórtă 'n luptă Murgulu încălecatu p'unu smeu.

Er' Frunteșu Cernățeanulu, numitu și Brâncă-tare,
Conduce pe cari ară grânósele câmpii
Dela Cernețu la vale pân' la Cetatea tare
Ce-acuma risipită s'ascunde pe sub glii.
Zorelu din Igirósa conduce 'ntâia óră
Pe cei ce ședu în codri de nuci mirositori.
Nálbanu, ce cu privirea-i dușmanulu înfiórá,
Din Severinu conduce arcași fulgerători.

Dar' cine-su feți-frumoșii înalți ca pinii 'n munte,
Cu plete lungi pe spate, cu arcu zurăitoriu ?
Acestia suntu Jiienii, ér' celu ce calcă 'n frunte
E căpitanu Cerbanulu de morți semănătoriu.
In urmele loru calcă Mesteacănu vânătorulu
De fére și de ómeni, cu iuții Părângani,
Ce-adesu numai cu fuga în munte prindu căpriorulu,
Căci ei ca 'n bătătură s'avântă pintre stani.
Pe cei depe Amărădea cu iérbă de mătasă
Voiosu i duce 'n luptă Poghirciu din Adunați.
Pe cei ce pascu și ară câmpia verde, grasă,
Ce Jiiulu o adapă, Frumșanu din Afumați.
Er' Lupu și Mărăcină, fârtăți de traiu și mórte,
Se ducu cu Romnicenii ca Oltulu vêrtegindu,
Și cei depe Oltețulu, cu ei d' aceeași sórte,
Cu Netedu căpitanulu în urma loru călcându.
Și cine nu privesce la voi cu minunare,
Flăcăi cu spate late din vechii Romanați ?
Cari locuescu îngiurulu troianulu celu mare

Și până la Tesluiulu ce pere supt Ghimpați,
Portându cu toții arme și grele și bătrâne,
P' acestia-i pörtă Palmă din satulu Potopinu.

Aici Domnulu-de-rouă în ȝorile senine
Ajunsu în drumu de sóre topitu a fostu deplinu,
De unde-și luà și loculu doiósa lui numire,
Er' sórtea lui remase în doine resunându.
Și-acum s' arétă drumulu pe care-aprinsulu mire
In munți l'a lui mirésă mergea, veniá sborându.

Cari locuescu Celeiulu, a Dunărei veghiere,
Vădastra și Antina, Rotunda și-Amărăesci,
Mărete locuri, unde a moșiloru potere
Dormindu sub glia verde vėđend'o 'nmărmuresci,
Pe cei din Fântănele, Fălcoiu și Viișóra,
Din Strâmba, din Osica, din Rezu și Cilieni,
Din Caracalu și Resca, din Leu și Scărișóra,
Pe toți aceștia-i pörtă Corlatu din Coșieni.
Er' Ircoveanu îmi vine din vechia Mehediá
Cu cei ce beu din Nera și limpedulu Timișu,
Cari sângele și mórtea le ținú de jocăriá
Și de surísu de fată alu spadelorú tăișu.

Dar' cine-su păunașii pe cai ca dalbulu sóre?
Aceștia-su Aromânii desupt Olimpu și Pindu,
Din Furca, din Almata, Abela 'nfloritóre,
Din Păđi cu mândre fete ce sufletele-aprindu,
Din Turia, Sămărina, din Luca, din Băiésa,
Din Córneși, Măcrinele, din Minciu și din Ciorani,

Din Cornu și din Gardica, Lepința și Sclinésa,
 Din Vitrinicu, din Corturi, Doliani și Viliciani,
 Din Pléșa și Castoria, din Curpeni și Clisura,
 Cu toții patru sute pe cai, picioru de vântu.
 Bocearu e căpitanulu, cum semene natura
 Abia numai la secolu trimite pe pământu.
 A lui Romanu vîrtute în pace și bătaia
 Venise ca s' admire trăindu, cu elu morindu.
 Și-aprinși acum cu toții d'a lupteloru văpăia
 Mergeau întăia óră cîntându și descîntându.

Așa cu toți plecară și mergu fără s'nnópte.
 Er' Dochia, ce din pisculu Buceciloru neoși
 Privia când colea 'n lupte ce turbă și și nópte,
 Când depărtatu pe plaiuri și câmpii cei floroși,
 Ea pe Romanu și Negru i vede cum s'avêntă,
 Er' d' ajutoriulu care cerșia Danu la străini
 Nici vîntu, nici faimă macar, ori-cătu ascult', ațintă.
 Și turburată sare cum ar' călcă pe spini
 Și-alérgă vîntu la Sâmba, o rea fărmeacătoře,
 Ce locuia 'ntr'unu codru la rapedulu Oltețu,
 Și-aici venindu-i și se : «O! soru mîngăetóre,
 Alergu acum la tine și sfatulu t'eu istețu.
 Aici e 'ndată Negru cu-o cétă numerosă,
 Dar' tu cătu poți aicea prin farmece s'lu țini,
 S'nu-mi ajungă 'n luptă — destulu de sângerósă,
 Pân' și lui Danu i vine potere din străini.»
 Grăi, și 'ntórsă éráși se puse veghiátóre.

Er' sub alu ȃilei sóre, ce câmpi și văi frigea,
Pătrunși și-aprinși Oltenii cu inimi arȃtore
De recorosulu codru venindu s' apropiá,
Și nu potea 'nȃlege și 'n sufletu sě-se mire
De dulcile mirosuri și blândecele recori,
Ce resuflau din codru, câtu minte și simȃire
Părea că le ridică d'asupra peste nuori.
Cu câtu mai multu s' apropiá cu-atâtu se desvelesce
O lume totu mai dulce de visuri și minuni.
Și sufletu-mi le vede și par' că se 'nceresce,
Dar' nu sciu, sântă minte, de poți sě ni le spuni.

Ici verȃi cireși se 'nalȃ cu ramuri resfirate
Și mócre ca rubinulu prin frunȃe rumenescu,
Er' pintre ramuri mierle ca néua de curate
Sburându cu ciocuri d'auru, rubine pigulescu.
Dincóci atárnă perseci ca stele lucitóre
Și pere lungăreȃe cu feȃele de ȃori,
Ici mere rotunȃóre, roșóre, gălbióre,
Cum se revérsă 'n ceruri a' serei dulci colori.
Dincólea pomi se 'nalȃ în care rȃdu d'odată
Și fructe matorite și flori și bobocei,
Și nu scii sě iei fructulu séu flórea revérsată
Séu bobociei frageȃi ce rȃdu în arborei.
In alȃii veȃi (ce póte abia visezi în lume)
Diverse dalbe fructe d'odată matorindu,
Și pintre fructe rose, cari albe ca și spume,
Cari roșii ca și foculu frumseȃa-și desvélindu,

Și pintre tóte 'n arbori (ne'nvins' adimenire!)
Surídu de după frunđe ciorchinii auroși,
Er' paseri minunele prin dulce pigulire
Ostașii arși de sete i facu și mai setoși.
Dincólea teii-și lasă umbróse și floróse
Intinsele loru ramuri prin aeru fluturându,
Er' pintre ramuri roiuri d'albine auróse
Alérgă 'ncóce 'ncolo voiosu și linu cântându.
Pe jos se 'ntindu covóre, ghíocei și viorele,
Er' fragi mirositóre, ca bóbe de rubinu
Țesute și bătute, schînteia pintre ele
Ca roua dimineței când cerulu e seninu.
Și tóte vèrsă 'n aeru îmbètătóre valuri,
Eternu sè le resufli și 'n ele sè trăesci,
Cum spunu c'odată omulu p'a' Gangelui verđi maluri
Trăia numai cu fumulu miróseloru ceresci.
Er' ríurile limpeđi pe petri lucitóre
Șoptescu vèrsându în aeru zefiri recoritori,
Ce-aducu p'a' loru aripe divinu mirositóre
Suspínătóre doine și rîđetóre bori,
Și-afundu s'audu în codru, și-acum acum resună,
Acum amutu cu totul, acum resună ér',
Și-acuma din o parte, acum din alta sună,
Acum din tóte laturi și sus din arbori chiar.
Junimei đice Negru la umbre sè-s'așeđe,
Dar' frunđa sè n'atingă din pomi sèu de prin flori.
Elu cu Romanu se duce pe domnu sè cerceteze,

Ce cugetau că ține măestrulu cuibu de ȃori,
 Căci nu departe 'n codru în arbori la recóre
 P'unu delușoru străluce unu minunatu palatu,
 Cum e palatulu care se 'ntórce după sóre,
 Ce smeulu Sânzienei la mare l'a 'nălțatu.
 Er' când ajunge 'n curte la scara minunată
 De marmoru albu ca néua în auru aședatu,
 Cu cóme mari sburlite doi lei veghindu s'arétá
 Din ochi vii ca cărbunii cruntându înfricoșatu.
 Romanu și Negru 'ndată din spade fulgerară,
 Dar' sus în capulu scărei apare strălucindu
 A Sâmbei frumuseță, și leii s'aședară,
 Er' ea roșindu la față le ȃis' așa grăindu:
 «Veniți fără de témă, l'a vóstră 'nfățisare
 Se 'nchină chiar și féra, ér' pázitorii mei,
 Ori-cātu de crunți, selbatici se páru în arétare,
 În inima loru înse suntu blândi ca nisce miei.»

Romanu apoi și Negru pe scară se suiră,
 Și când erá sě spună, că cine-su, d'unde suntu,
 «A vóstre nume, ȃise, nainte vė veniră,
 Romanu și Negru âmblă pe vėntu și pe pămėntu.»
 Și-apoi mergādu nainte în sală i conduse
 Și 'n scaune mari de auru punėndu-i le grăi:
 «Pe min' mă chiamă Mira; pe soțu-mi ilu rėpuse
 Cumplitulu Danu și-averea și viėta i-o răpi.
 Eu m'am ascunsu aicea la casa părintéscă,
 Er' ei morindu în urmă eu singur' am remasu

Și 'n astă trist' amară vieță omenescă
 Intrégă mângăerea ce inimei o lasu
 I-acéstă 'mpregiurime, ce eu cu-a' mele fete
 Ingiuru-mi adunate mereu o 'nfrumsețezu.
 Bine-ați venitu la casă-mi și cerulu să nu 'ncete
 In cale să vă porțe din sufletu cum urezu.»

Așa grăi; prin gene ca vii mărgăritare
 Se 'nșiră bobi de lacrimi pe față riurându,
 Rotundu-i sinu se sbate și-adâncă, grea oftare
 Cu-a soțului seu nume s'aude resunându,
 Și 'ndată ér' se 'nvinge și rouă lucitoare
 Dep'ale feței rose își șterge suspinându;
 Și-apoi le ȃice érá: «Pân' fetele-mi ușore
 Voru tinde dalbe mese, dincóce noi întrându,
 Nu credu că voiu atinge înalta-vé mărire
 Ce-a vóstre nume 'ncinge, rogându-v' a privi
 Și armele ce-odată, ah! stinsa mea iubire
 In lupte pentru țéră adesu le străluci.»
 Grăindu deschide 'n doue o ușă sunătoare
 Și-o sală mare 'ntinsă vederile le luá:
 Mari arme minunate de mâni nemoritoare
 Giuru-împregiuru prin cuie păreții 'nfiorá.»

Junimea 'ntr'astea 'n codru s'afundă, se resfiră,
 Mirându a' lui frumsețe și doinele de doru,
 Ce-acum din depărtare abia și-abia respiră,
 Acum îngiuru din tufe resună 'ncântătoru:
 «Cum roua se topesce în ȃori de diminéță

Și se ridică 'n ceruri l'alu sórelui sărutu,
 Cum dulcile miresme ce 'mbét' a nóstră vieță
 P'a' bórei line-aripe se perdu într'unu minutu ;

Cum rosa diminęta la sóre-și desvęlesce
 Cerescile frumsețe, divinulu ei mirosu,
 Și singură 'ntre tóte mai dulce strălucisce,
 Dar' séra veșteđită se 'nclină dorerosu:

Intogmai și vieța, vai, pere și se stinge,
 Nimicu din ea nu ducemu ori-câte-amu adunatu,
 Decātu numai plăcerea ce sufletulu ne 'ncinge —
 O clipă fericită ce 'n lume-amu seceratu.

Deci sę gustămu vieța pân' verde încă 'nflóre,
 Căci sórele se duce și 'ntórnă pe pământu,
 Dar' când a vieții nópte odată se cobóre,
 Eternu dormimu cu toții în umedulu mormentu !»

Așa cântau în codru, și 'n dulce mângăere
 Și paseri, flori și frunđe doiosu se sărutá,
 Și cerulu și pământulu aprinse de plăcere
 În lungă 'mbrățișare părea că se topiá.

D'odat' apoi prin arbori fecióre cosinzene
 Aparu ca și năluce fugindu, cântându, rîđendu ;
 Prin limpeđile rîuri vędu altele a-lene
 Notându și una cu-alta stringându și sărutându.
 Și junii ca și cerbii în urma loru s'aruncá,
 Er' ele ca căprióre prin mii de cotigiri
 Schînteii mai arđetőre în suflete le-aruncá
 Și nu mi-i scotu din minte, i scotu și din simțiri.

Dar' fiă-care 'n fugă ajunge una-două,
 Și 'n urmă doine, rîsuri în codru amuțescu,
 Și nu sciai prin frunze adîă linu séu plouă
 Séu sărutări și șópte resună și foescu.

Romanu și Negru 'ntr'astea la mésză mi s'aședă
 Și Sâmba ca unu sóre într'ambii strălucindu,
 Inalte cupe d'auru cu vinu le 'ncoronéză
 Tornându cu alba-i mână și dulce suridêndu.
 Romanu înse bētrânulu încetu-încetu muțescu
 Și răzimatu pe mână înclină fruntea linu,
 Er' Sâmba totu mai dulce lui Negru 'n ochi privesce
 Și totu mai tare-i bate rotundulu, albulu sinu.
 In urmă când ea crede că Negru-așa simțescu
 Cum simțulu ea-și preface, doiosu, înflăcăratu,
 (Ca stele lucescu ochii și fața-i înfioresce)
 In vóce tremurândă așa i-a cuvêntatu:

«O! Negre, cui asemenu la sufletu și vedere
 In timpuri abia cerulu trimite când și când,
 In fața ta cu 'ncetulu ne'nvinsa mea dorere
 Adórme și s'alină și paru întinerindu.
 Și decă cruda sórte trimise peste tine
 Aceea-și lovitură, luându-ți ce-ai iubitu,
 Și dec' a ei voință te-aduse-aici la mine,
 Căci numai joculu sórtei aicea ne-a 'ntêlnitu:
 Să fiă-a ei voință... și étă-mi a mea mână
 Cu inima d'odată, primesce, ți le 'nchinu.»
 Și Sâmba mâna-i tinde, ér' ochii dulce 'nclină

Și valu sub vëlulu negru se sbate alu ei sinu.

Er' Negru mâna luându-i i ȝice cu dorere :

«O! multu cercată Miră, păstréză vechiu-ȝi doru!

La inime sdrobite întréga mângăere

E sê-ȝi petreci viéța eternu suspinătoru!

Și togmai când ași crede, că casa-mi fericită :

Alésa, copilașii, din lume s'aru fi stinsu ;

Ori-câtu ar' fi cu Mira viéța-mi înflorită,

In totu-de-una sinulu ilu voiu păstrá ne-atinsu.»

Așa grăi, ér' Sâmba cu lacrimi i ȝise :

«Nefericite Negre, ah! nu te chinu!

Cu vane, dulci speranțe, cu mincinöse vise,

C' alésa-ȝi, copilașii voru fi, voru mai trăi.

Ah! vină și veȝi singuru a ta nefericire,

Pe care cruda sórte s'o suferu mă lăsá

Cu tine dimpreună, cu-unu sufletu, c'o simȝire.»

Așa grăi, și vócea-i în lacrimi se 'nnecá.

Luându apoi pe Negru cu mână tremurată,

Infrântă de dorere ilu duce suspinându,

Deschide-o ușă 'n doue și-o sală luminată

De mii și mii de facle apare 'nfiorându,

Er' la mijlocu (vedere amaru sfășiátóre!)

Alésa, copilașii întinși și stinși zăcea,

In mijlocu dalba mamă pălită ca o flóre,

Er' lângă ea copíii și stinși par' că visá.

Giuru-împregiuru fecióre șoptiau o rogăciune,

Er' Sâmba vërsându lacrimi i ȝis' așa grăindu :

«Departe prin ești codri âmbându după căpșune
Feciórele i-aflară sub tufă morți zăcându.»

Er' Negru 'nfrântu se 'nchină și peptu-i cruntu se bate
Și lacrimi arđetőre schînteia șiroindu ;
S'apropiă-apoi d'alésă-i, săruturi înfocate
Pe frunte i depune, copíi 'mbrățișându
De mii de ori i stringe, de mii de ori i chiamă,
De mii de ori sărută a' feței stinse flori.
Minuni nemorítóre ! d'odată fii și mamă
Se paru că se 'nviórá : așa dalbele đori,
Ce-aparu întâiu în ceruri cu fețele pălite,
D'a sórelui suflare încetu-încetu s'aprindu,
Și rosa primăvéra la rađele-aurite
Voiósă se desfóia ca foculu rumenindu.
Er' Negru-și amintesce, că flórea minunată
Cu care-lu deșteptase l'alu leleloru palatu,
D'atunci la sine-o pórtă în sinu înfășurată :
O scóte și-i atinge, Moșu-Albu cum l'a 'nvěțatu,
Și toți din amorțire începu linu să resară...
D'odată ca d'unu suflu făclíile se stingu,
Se 'ntunecă prin sală, o vîjeire-amară,
Suspine, țipetu, vaeru, simțirea 'n sinu i stringu,
Unu vĕntu s'aude 'n codru vuindu cu 'nfiórare,
Din răděcini, din trunchiuri copacii părăia,
O negur' orbitóre, cum cade jos pe mare,
Pămĕntu și ceru și codru d'odată le 'nvĕliá.
Dar' vuetulu în urmă începe să-s' aline

Și 'ncetu-încetu și cęța îngiuru a se rări,
 Și lumea se deschide cu palidę lumine,
 Căci însuși sus în ceruri și sórele pãli.
 Er' Negru când se vede, nici urme de palate,
 De Mira, de vederea ce-atātu l'a sfășiatu !
 Supt umbra unui arboru cu ramuri resfirate
 Ședeau în ierbă verde Romanu și elu culcatu.

Eră junimea, care în umbră la recóre
 Cu dalbele fecióre în hore s'au răpitu,
 Și se 'nvértiau ca para în focuri arđetőre,
 Și ochi în ochi și sinulu de sinu bătędu lipitu,
 Simțescu că cele dalbe ca aerulu ușóre
 Le peru din mâni și 'n arbori și 'n riu s'ascundu și rıdu
 Și fiă-care 'ntórse la locu-i érăși flóre,
 Și undele și arbori la tóte se deschidu.

Er' Negru cornulu sună și junii toți s'adună,
 Și dice lui Mesteacănu : «Măestre săgetaru,
 Pe Oltu însus te-avęntă cu cęta ta nebună
 Și la strimtori aștéptă ; de vine vr'un Maghiaru,
 Peste-ale vóstre trupuri ei voru poté sę trecă!»
 Grăi, cu-ai sei Mesteacănu o iă pe Oltu însus,
 Eră Romanu și Negru cu-a loru mulțime plęcă
 Și 'ntr'unu minutu departe în zare au apusu.

Moșu-Albu într'astea încă cutrieră și scólă
 Din Milcovu pân' la Nistru, din sus și din joseni.
 Pe câmpuri și pe plaiuri alérgă spada gólă
 Și buciumele chiamă la luptă pe moșneni.

Dela Orcheiu, Soroca, Teghina pădurósă,
Ca valurile duse d'unu ageru vântu pe mări
Alérgă pe cai negri cu cóme lungi, stufósă,
Cu aripi la picióre și vii schînteii în nări ;
Merlanu, Coroiu și Flóreșu, semănători de mórte,
Cu sulii câtu catargulu i pórtă 'n bătălii.
Dela Hotinu alérgă Romașcu alesu prin sórte
Cu-o miă, care pune și ține peptu cu mii.
Din Câmpu-lungu cobóre Tălpanu cu sprintenime,
Corbanulu dela Pétra cu ținteși săgetari,
La brâu lucióse junghiuri, focóse 'n agerime ;
Er' Albotă din Vrancea cu cruđii sei lănceari.
Dela Bărladu se scólă Movilă, frunte lată,
Portându alese cete cu spadă și arcanu.
Și toți veniați ca lupii cu inimă 'nsetată
Să-și sare-odată dorulu cu sângele lui Danu
Er' Dochia vėđendu-i cum toți se ridicară,
Cum nu potú nici Sâmba pe Negru 'mpedecă,
Cum toți spre Danu alérgă aprinși d'a luptei pară,
Turbată de mănía crișniá și tremurá.
Se scólă și ca vântulu spre méđă-nópte-alérgă
Cređendu aici în urmă să-și afle-unu ajutoriu,
Pe Negru și-a lui viță depe păměntu s'o ștérgă
Și numele să-i stingă și 'ntregulu viitoriu.
Se 'ntindu aicea lacuri cu apă négră mórtă,
Și codri deși de trestii, de stuhu și de mohoru
Și șuerându prin lacuri bălauri mii se pórtă,

Și liliaci prin aeru foiescu spăimântătoru,
 Er' sórele p' asupra când trece 'ngălbinesce
 Și fața-și învêlesce, atâtu e de cumplitu
 Și aeru și vedere! Și cerulu câtu ceresce
 De aerulu de mórte e negru și 'mputitu.
 In mijlocu se ridică palate spăimântóse
 Cu ziduri afumate de hîrce omenesci
 Și coperișe 'nalte de fluere-olănóse,
 Er' scările din șire și brațe fecioresci.
 Sê nu veđi nici în visuri! Și tóte se 'mpreună
 Prin negre coborișuri cu iadulu fiorosu,
 Prin care unii p' alții se caută și 'mpreună
 S'ajută sê culégă ce 'n lume-i mai frumosu.
 Aici își are Ciuma horenda sa ședere!
 Și ea domnesce 'n mijlocu în marele palatu,
 Er' noue-đeci-și-noué copile, ce 'n plăcere
 Cu Crivețu le-a datu viétă, îngiuru și-au ridicatu
 Palate mai micșóre asemenea clădite;
 Și locuescu și-aicea și 'n hăulu sub pămêntu.

Venindu aici Dochía, cu mânilé 'mpletite
 Gemêndu așa se rógă cu plângerósu cuvêntu:
 »Iti vei aduce-aminte, mărétă sorióră,
 De vechia Babă-Dochiă și paza din Carpați,
 Căci abăteai în cale la mine-odinióră
 Și te 'ndreptam adese prin codri neâmblați.
 De multu de când acuma nu-mi abătuși p'acolo,
 Cătu văi și câmpuri astăđi de ómeni s'au implutu

Și-au străbătutu chiar munții, câtu eu d'acum încolo
 Repausulu, poterea și 'n munți mi le-am perdutu.
 O! vină și-i culege, că prada-i minunată!»

Așa grăi Dochía cu sufletu amăritu,
 Er' Ciuma cea clonțată, sbârcită și uscată,
 Cu përule lungu pe óse cu șerpi împleticitu,
 Rîngindu de bucuriă pe Băltărețu ilu chiamă,
 Fugarulu ei măestru din păpurosulu crângu,
 Cumplită făcătură, se nu-i auđi de famă ;
 In locu de përu pe trupu-i mii șerpi se 'ntindu, se stringu,
 Mii vipere în cómă țîșnescu veninu din limbă,
 Și șueră, se mușcă, se 'nspumă, se 'mpletescu.
 Incalecă Clonțata, și 'n plângere se schimbă
 Pămêntulu p' unde calcă cu murgulu ei șerpescu,
 Câmpíele se uscă și codrulu se sfrunđesce,
 Și omeni, paseri, fére, cadu mórte la pămêntu,
 Și spini resaru în urmă-i și lumea amuțesce,
 Și după tótă urma se cască unu mormêntu.

Când vede Cosinziana venindu cea spaimă, Ciuma,
 Alérgă dreptu l' Austru în muntele Balcanu
 Și-i ȃice: «Fētu Austre, ridică-mi-te-acuma,
 Căci étă Ciuma vine pe murgulu seu șerpanu.
 Tu singuru ai potere, de tine numai pere,
 Și 'n codri sei de trestii se 'ntórce clănțenindu.»

Așa grăi, și-Austrulu se 'nalță cu potere
 Prin codri și prin câmpuri vuindu și spulberându.
 Clonțata când ilu simte, în fugă spăimêntată

Se 'ntorce și s' ascunde în codrulu trestiosu.
Er' Dochia la sufletu înfrântă și sfărmată
Așa grăesce 'n sine amaru și dorerosu :
«Și ce, din tóte-acuma nimicu nu-mi mai remâne ?
Nimicu, vai, chiar nimica, decâtu să m' umilescu
Și să mă 'nchinu acelu de unde-amaru-mi vine,
La negrele Ursite ce-atâta mă urăscu
Și tóte-a' mele ڢile le chinue cu sete !
Dar' să le 'nșelu eu numai, de ce să nu mă 'nchinu ?
De nu te 'nchini în lume esti datu mereu pe bete !
Mă 'nchinu. . . o dată macar eu setea să-mi alinu !»

Așa-și grăesce șieși, ca volbur' apoi plăcă
Și-alérgă la Ursite pe celu-alaltu tărîmu.
Ajunge-aci 'ntr'o vale secretă, tristă, sécă ;
Și aerulu și fața tragu tóte-a țintirimu.
Cu cătu ea, 'naintéză se 'ntunecă mai tare,
Și 'n urmă merge, merge nimicu îngiuru vėđendu,
Prin desulu întunerecu i-apare-o arėtare
Intr'unu vestmėntu de stele, și măna-și întindėndu
Prin locuri fără cale la unu palatu o duce,
Ce nu-lu veđi din afară și cređi că nici n'ar' fi,
Intrăndu ĩnse 'n lăuntru ca sórele străluce.
Aici venindu Dochía pe tronuri sus zări
P' Urđana 'n haine negre cu rose 'ncununată,
D'a stănga Data 'n albe, pe frunte veșteđi crini,
La drėpta 'n rosaríe Orėnda așeđată,
Cu verde mirtu pe tēple amestecatu cu spini.

Adâncu se 'nchină Dochia și lăcrămându grăesce :

«A-totu-învingătore, și-aici și pe pământu,
Pe care de când lumea trăesce și ȃilesce
Amaru ca mine nime din câți au fostu și suntu
Și-oru fi pân' ne vomu stinge cu toți ca o părere,
Amaru ca mine nime, ah ! nime v'a simțitu —
La voi alergu acuma înfrântă de dorere,
Eu Dochia cea bătrână, ce-atātu voi ați strivitu.
D' ajunsu acum vă fiă ! Vă rogu întâiu și 'n urmă,
Să nu lăsați Români nici când a se 'ntrunî !....»
Și lacrimi și suspine d'odată graiu-i curmă,
Și 'ngenunchindu aștéptă ce ele-i voru ursi.

Ursitele se 'nalță în scaunele-aurite,
«Și-acum, Orênda ȃice, unirea nu va fi !
La cei de peste Milcovu altu domnu se va trimite,
Cei-lalți în lanțuri încă uitați voru suferi!»

Grăi. Dochia plécă cu sufletulu în două,
De jumătate numai respunsulu i-a plăcutu ;
Căci tôte de s'aru stinge și-ar' nasce-o lume nouă,
Eternu nu se desface ce-Ursitele-au făcutu.
Er' Sórtea, ce d' asupra pe coperișu pândesce
Și-ascult' a loru voință, s'ardică fâlfâindu
(Căci și ei multu i place vr'unu rău când se ursesce,
Și-ajută câtu se póte să fiă mai curêndu !)
Și-alérgă la Moșu-Apeșu, ce 'n pescerea adâncă
Colo la méđă-nópte domnesce în Carpați.
Șiróie, văi și riuri, ce iesu depe sub stâncă

Și-adapă lunci și plaiuri și câmpii semenați,
D' aici pornescu cu tóte, cum domnulu loru le mênă,
Mai mari, mai micutele, mai line séu mai vii,
Și-acuma blându adapă, acuma tóte mênă,
Și văile floróse le schimbă în pustii.

Venindu aicea Sórtea din graiu așa grăesce :

« Ursitele, Moșu-Apeșu, îți ȃicu prin mine-așa :
Sé scii d' acum 'nainte, că totu ce locuesce
Intre Milcovu și Nistru aci voru remânea,
Și n'au acum sé mérgă cu Negru sé-s' unéscă,
Căci loru la toți aicea unu altu domnu va vení,
Er' ție-ți lasă 'n grige așa sé-se 'mplinéscă
Și neschimbatu sé stee câtu ele voru voi. »

Așa grăindu se duce. Moșu-Apeșu chiamă 'ndată
Milcovulu și mi-i ȃice cu graiulu apésatu :

« D'acum 'nainte, Milcovu, când vei vedé vre-odată,
Că peste-a' tale țermuri voescu împrumutatu
La timpuri sé-s' ajute séu chiar sé-se unéscă,
Tu Dunăre 'ntre dênșii turbatu sé te ridici,
Și sé-i despartí d'olaltă, sé strigi câtu s'asurȃescă,
Nici vorba sé-și audă ; ér, când ei inimici
Se voru scolá asupră-și, tu unȃlele-ți ascunde
Și lasă-i unii l'altii sé trecă ca p' uscatu.
Și étă chiar acuma, grăbesce-a' tale unde,
Cu Negru sé-s' unéscă cu toți s'au ridicatu. »

Așa grăi ; Milcovulu aprinsu de turburare
Plecă cu-a' sale unde vuindu și vijeindu ;

Copaci și stânci din cale-î smulgându în revărsare,
Câmpiele cu spaimă l'așteptă gălbînindu.
Când cetele fugóse s'apropiă de maluri,
Elu Dunăre turbată curgea și volburá,
Și étă dintr'odată din turburile valuri,
Vêrtegiu câtu piscu de munte cu 'nctulu se 'nălță,
Vêrtegiulu se desface și-unu monștru se ridică...
O barbă câtu o silhă pe sinu i se vërsá,
Și răděcini și ramuri și prundu din barbă-i pică.
Cu-unu bradu, strămoșu de codru, turbatu amenință,
Și fulgerându din ochii-i prin genele sburlite
Ca tunetulu de vëră vuindu așa grăiá :
«Eu suntu aici Milcovulu ! Ne'nfrânteles Ursite
M'au pusu sě stau de pază. Vě strigu a vė 'ntorná,
De nu, vedeți, aicea vė 'nghitu în aste valuri!»
Grăindu sě lasă 'n unde mereu amenințându ;
Vêrtegiurile 'ndată se 'nalță peste maluri
Și 'ncepu sě-se reverse vuindu și spumegându.
Ei spăimēntați cu toții începu napoi sě fugă,
Er' valurile 'n urmă se vërsă cotropindu ;
Abia pe nișce dealuri s'adăpostescu în fugă,
Dar' undele sub ele se 'niéptă sguduindu.
Și optu țile 'nchiate aicea ei așteptă,
Dar' undele ne'nfrânte mereu se revërsá ;
A noua fiă-care la casa lui se 'ndréptă.
A Dochiei voință așa i se 'mpliniá !
Dar' nu 'ndeșertu la Unguri se rógă Limbă-dulce

Lăudându frumseța țerei și țera închinându,
Căci nu-i nimicu pe lume mai mângăiosu și dulce
Ca bunulu și mărirea sê-ți veđi mereu crescându.
Er' celu ce-atunci la Unguri ținea poterea 'n mână
Iși adunase óstea sê plece la răpitu,
Vedându cum îns' o țeră i vine și se 'nchină,
Mai auđindu de Negru, temutu și urgisitu,
Că vrè sê-și pun' acolo de nou a lui domniă :
Și fala și turbarea în sufletu i s'aprinđu,
Și plécă cu-a' lui cete arđendu de bucuriă,
Că prad' o nouă țeră și-unu vechiu dușmanu ilu prindu.
Dușmanu și țeră, tóte chiar fără le vedă,
Ei le țineau ca 'n mână și puse sub picioru,
Atâta ei în sine le place sê-se 'ncredă :
Unu singuru țeu e 'n ceruri și-acela-i totu alu loru !
Așa elu cu-a lui óste Ardealulu ilu pătrunde
Și la Cibinu ajunge și cetele 'mpărțindu,
Pe Oltu înjos o parte trimite sê-s' afunde,
Er' alta trecându Oltulu s' apuce 'nsus mergându :
Și-o cétă sê se iee dup' a' lui Negru urme,
Er' alta sê cobórá pe Prahova înjos,‡
Cređendu cu-o lovitură poterea sê i-o curme,
Luându-lu dintr' odată din cóste și din dosu.

Dar' Riscogelu și Negru într' astea se 'ntorsesê,
Și Danu vedându poterea ce-asupră-i s'a 'ntrunitu
O nouă măestriă se pune sê 'ntreșă
Și timpul sê-lu delunge pân' soți i-oru fi venitu.

La Negru soli trimite și-lu rógă sê-i vorbescă ;
 Și 'ntre oștiri la mijlocu ei amêndoi pășescu
 Și Danu cu fața dulce începe sê-i grăescă :

«Pecatú sê-se mai verse atátu sânge frățescu!
 Și pentru ce ? Chiar numai ca d'astăđi înainte
 Ori tu ori eu în țéră domnindu sê remânemu.
 Ai mei și-ai têi cu toții d'o mamă-su și-unu părinte,
 Și pentru-a' nóstre pofte, ce ? noi sê-i semênămu
 Semința morții 'n câmpuri ? S'alegemu fiă-care
 Din óste câte șapte, și mâne toți luptându
 In țéră domnu sê fiă acelu ce-a fi mai tare,
 Er' celu învinsu sê iésă pământulu părăsindu.»

Er' blânde-le-i cuvinte când Negru le aude
 Iși ȃice : «Simte stéua că 'ncepe a-i pâlí!
 Dar' bine, sê-se curme atâtea sânghiuri crude,
 Și fiă cum voesce, curatu de va voi.

Cu-a' fețiloru mei brațe și-a cerului voință
 Invingerea și țéra a' nóstre mâne-oru fi.»

Eră lui Danu i ȃice : «Sê fiă-a ta dorință
 Și 'n plinu așa sê mérgă curatu cum vei voi!»

Er' de prin văi într'astea se 'nalță nóptea lină
 Recori și bóre dulce prin aeru revêrsându,
 Și codri și vâlcele și câmpuri totu s'alină,
 Și numai sus în ceruri stau stelele sclipindu.
 Er' Negru chiamă 'ndată și lui Troianu i ȃice :
 «Troiene, plécă 'ndată, te-așéđă 'ntre Orăți,
 Căci incurêndu p'acolo se póte sê le pice

In ajutoriu Maghiarii selbatici și sumeți ;
Tu Negoită, du-te și-așed' a ta potere
Dinsus d'a mea cetate d'asupra pintre stânci.»
Așa grăindu, ei nóptea sub umbre și tăcere
Cu cetele s'afundă prin văile adânci.

CANTULU X

CANTULU X

CUPRINSULU

Negru și Danu întărescu a doua ȃi legătura cu jurământu. Alegu fã-care eroii. Danu, spre a îmbărbătă pe ai sei, pune premie pentru învingători. Giuru-împregiuru pe dealuri se aședă acoperite de cétă, d'o parte Cosinziana, d'alta Dochia, fã-care cu ceta sa. Asemenea vinu și privescu și nimfele codriloru. Lupta eroiloru. Dochia vędendu turbarea lui Riscogelu și înfrângerea eroiloru lui Danu, rógă pe Mędănópte sė săgete pe Riscogelu cu săgéta de argintu. Mędănópte săgétă pe Riscogelu și-lu întinde la pământu. Danu cu ai sei, ațițați de Dochia, se amestecă în luptă. Nuorașu sare sė scape cadavrulu, lui Riscogelu, asupra căruia se nasce o cumplită luptă, și după-ce ucide pe mai mulți, scapă cadavrulu. Rom inu, care

văduse armele a doi fii ai sei omorîți de Danu, puse ca premie, se răpede la Danu, dar' aieptându-se prin ôste vede pe Coddă fugindu cu armele fiiloru lui, s'aruncă la elu, și-lu taiă îndouă, iă armele și se retrage. Danu, încuragiatu prin căderea lui Riscogelu, ațîță la luptă. Atunci se înieptă Negru și Romanu la luptă. Danu se retrage, ér' Negru turbă prin mulțime. Dochia vëdëndu înfrângerea cobóre în luptă cu ceta ei. Cosinziana încă cobóre cu ai sei, și se iau la luptă. Lupta lui Spătălată cu Sfarmăpetri, a lui Sarmunte cu Palădalbă. Cosinziana pune pe fugă pe Sarmunte. Măncăferu așterne pe Strămbălemne, i iertă înse vieța. Păunașu, Florilă și Zorilă luptă cu Feți-nebuni și ucidu mulțime din ei. Păunașu ucide pe Meșilă. Dochia-lu réinvia. Nôptea pune capetu luptei. Negru, Nuorașu, ôstea întrégă plāngu pe Riscogelu. A dóua și Negru dispune sê-se ridice mormântulu lui Riscogelu și sê-se aducă bradulu. Vine Albuna, mama lui Riscogelu, cu 50 nimfe, cari bocescu pe Riscogelu. A treia și coboru feții codriloru, iau pe Riscogelu și-lu ducu sê-lu immormente.

Când sórele noianulu inflóre cu lumină
 Chiámându din nou pământulu la vieța și doreri,
 In mijlocu iese Negru cum iese luna-plină,
 Și Danu apare 'n mijlocu l'a' ostiloru vederi.
 Er' Negru cu mărire din graiu așa grăesce :
 «Ce dup' a ta voință făcurămu legământu,
 Ca nimeni sê nu frângă, sub cerulu ce soresce
 Noi sê 'ntărimu acuma cu mare jurământu!»

Și ridicându-și spada din graiu așa cuvântă :

«Voi ceruri nepătrunse, ce lumea 'mbrățișați,
 Tu Sóre, Luna, Stele, ce cu vedere sântă
 Și cerulu și pământulu âmblați și luminați,
 Și tu, Poterea lunei, ce-ai faptu acestea tóte,
 Și tóte veđi în ceruri, veđi tóte pe pământu,
 Scii cugetele nóstre pân' mintea nu le scóte,
 Și 'n sufletele nóstre veđi tóte câte suntu,
 Tu, celu fără 'nceputuri și celu fără 'ncetare :
 Vě chiămu aicea martori și mari resbunători !
 Când ai lui Danu voru vinge, eu fără 'ntârđiare
 Sě iesu din aste plaiuri, și eu și luptători,
 Și Danu sě le domnescă cu pace și dreptate.
 Și n'am sě-lu cercu al'-dată, câtu munții d'ași trăi.
 În luptă d'oru învinge a' mele spade late,
 Și țera și domnia a' mele-atunci voru fi!»

Er' Danu apoi începe și jur' așa cuvinte,
 Strălucitoriulu sceptru în aeru ridicându :

«Pe 'naltulu vostru, ceruri, p'alu tĕu adâncu, pă-
 mĕnte,
 Pe totu ce 'n voi se mișcă și-apare luminându,
 Pe pâne și pe sare, pe țără și pe casă,
 La sóre juru aicea unu jurământu curatu :
 Când vingători Negrenii din lupt' oru fi sě iésă,
 Atunci numai în scaunu-mi sě stau eu nemișcatu,
 Când va mai cresce frunđă p'acestu toiagu din mână,
 Ce l'au portatu strămoșii și-acum ilu portu și eu.

Ai mei de voru învinge, cum credu c'o s'e și vină
 Cu-a dreptului v'ertute și bunulu domneđu,
 Cu-ai sei atuncea Negru din ț'era mea s'e p'era
 Și nici odat' aicea s'e n' aib' a mai călcă,
 Nici elu, nici următorii!» — Așa ei se jurară ;
 Dar' Danu fără de lege și-acuma se jură,
 Căci sceptrulu ce la ceruri jurându ilu ridicase
 Măestru-lu prefăcuse în sceptu mincinosu :
 Unu verde-alunu în întru smulgându ilu aședase
 Cu răd'ecini și frunđe. Așa jură pe dosu.

Er' dup' acestea Negru și-alege-ai sei prin s'orte,
 Căci mulți doriau mărirea și toți cu focu cereau.
 Și Riscogelu întâiulu, sfărîmătoriu de m'orte,
 Geranu apoi și Marcu și Tatulu nimeriau,
 Julanu și Mărăcină și Ircoveanu în urmă ;
 Er' cei-alalți remas'eru ursita blăstemându,
 Și Nuorașu în sinu-i abia suspinu-și curmă,
 Căci stă ca fata 'n horă privindu și greu oftându.
 Er' Danu ai sei și-alege pe Saronu și Căruntulu,
 Și pe Sangaru, poterea și razimu la nevoi,
 Pe Marcea și pe Para și pe Marmontă, cruntulu,
 Și 'n urmă pe Dulceanulu ; cu toți aleși eroi.
 Apoi așa le d'ice : «Voi pe Negreni d'eți vinge
 (Dar' ce grăescu, d'acuma vă d'icu : Voi i-ați învinsu!)
 Acum și după m'orte mărirea vă va 'ncinge,
 Ca sórele-alu v'ostu nume în lume-a fi nestinsu.
 Er' eu și-acum aicea vă punu m'arețe daruri,

Și 'ndată după 'nvingeri veniți și le luați,
Să vă 'ndulciți în urmă a' luptelor amaruri,
Și lumea să-se mire de câte câștigați.»

Așa grăi și puse unu coifu, unu scutu și-o spadă,
De petri scumpe și-auru cu tóte schînteindu.

Unu arcu apoi mai puse, și déc' ar' fi să cadă
Din ceruri luna-nouă n'ai sci ce mai curêndu
S'alegi din ele doue, atâta strălucire!

Și-acestea le portase doi fii ai lui Romanu,
Mărcelu și cu Noilă, dar' négră de perire

I-a dusu fără să sciă în cursele lui Danu.

Mai pune 'nșelăminte aurite și 'ngemate,

Cu scările de auru, câtu prețu de dece boi ;

Și doi fugari mai pune cu cómele rotate,

Ușori și albi ca fulgulu ; mai pune pentru doi

O ghiogă grea și-unu buciumu cu multă măestriă

Vêrsate și săpate din limpede argintu.

L' alu șeptelea pe urmă i pune daru să-i fiă

Doi pinteni grei de auru fugarului de vîntu.

Er' ostile d'o parte trăgându-se și d' altă

Unu câmpu întinsu la mijlocu deschidu la luptători,

Și-ori-cui cu neastimpêru în sinu inima-i saltă

De sórtea ce-o să cadă d' odată ca din nuori.

Și giuru-îngiuru pe dealuri încinse tóte 'n cêță

A' codriloru ființe venis' a priveghiá:

Ileana plete d' auru și dulce dalbă față,

Cātu poți căută la sóre la dênsa înse ba,

Și Păunașu frumosulu, a țineloru plăcere
 Cu-unu arcu lucindu în umeri ca curcubeu 'n ceru,
 Afinu și Dafinu, frații la mórte și 'nviere,
 Cu-o spadă câtu unu fulgeru șoimanulu Mâncăferu,
 Ne'nvinșii Palădalbă și soțulu Spatălată,
 Murgilă pânditoriulu pe murgulu înstelatu,
 Ce dela smei în luptă l'a fostu luatu odată;
 Florilă mortu odată, dar' éráși înviatu,
 Pe calu-i Roșu-de-sóre ; Zorilă care pórtă
 La uméru grósă ghiogă, la brău flueru d' argintu.

Er' d' altă parte Dochia suméță céta-și pórtă,
 Urită și-urgisită în ceru și pe pământu :
 Sarmunte, Strâmbălemne, încinși în négră céță,
 Portându de ghioge arbori ce-au smulsu din răděcini.
 Er' Sfarmăpetri vine cu-unu piscu de munte 'n brațe,
 Și negrulu Médănópte în pași greoi și lini
 Cu-unu arcu uriașu la uméru și 'n tolba lucitóre
 Săgete fărmece d' argintu neruginosu,
 Și Feți-nebuni cu arce departe trăgătóre,
 Flăcăi frumoși d' asupra, dar' cai cumpliciți dinjos.

Așa ei stă pe dealuri cu toți în priveghiere
 Și-mi așteptau cu sete alu luptei începutu.
 Dochia, Cosinziana, și tót' a loru potere,
 Se săgetau cu ochii, s' amenințau tăcutu.
 Venise sus pe dealuri și-a' codriloru fecióre,
 Și sta privindu la feții ce 'n arme schînteia,
 In dalbele loru sinuri cu inimi bătătóre,

Căci d' unii ca și d' alții asemeni le dorea.

Acésta-i fericirea frumósei tinerețe,
A nu simți veninulu amareloru mănfi,
Impărechiări și ure și cugete sumețe,
Invidii de mărire și doruri d'avuți.

Tu ce-ai privitu cu ochii, nemoritóre dină,
Și tótă lovitura în sinu-ți ai simțitu,
De nou lumină-mi astădi, căci faima e bătrână
Și-a fapteloru mărire încetu a veșteđitu.

D' odat' apoi cornarii în bucine resună
Și feții toți la mijlocu pășescu înfiorându,
Sub pașii loru pământulu se sgudue și tună,
Er' aerulu străluce de arme schînteindu.
Tindu arcele, le 'nstrună, punu fulgere pe strune,
Tragu, strunele resună, săgetele sborându
Se țesu șnerătóre doióse d'a rēpune.

Uimate-ostile cată în inimi tremurându.

Și Riscogelu din arcu-i lui Saronu coifu-i sbóră :
Săgéta, ca prin frunđe trecându prin a' lui scutu
Cu crésta frântă coifulu în pulbere-lu dobóre
Și fulgerulu se 'nfige în țernă nevēđutu.

Er' Dochia vēđēndu-lu cobóre vēntu din munte
Și smulge-unu coifu la unulu din feții ei nebuni
Și nevēđută vine și-lu pune p'a lui frunte.

Dar' în deșertu, o! Saronu, tinđi arculu și-lu înstruni,
Căci Riscogelu săgéta-ți prindēnd'o 'n scutu o frânge
Și-a' celoru-lalți săgete se 'nfrāngu séu góle trecu,

Și nu potură setea să-și stimpere cu sânge,
In care ele-atâta doriau alu loru înnece.
Indat' ale loru spade își stringu fulgerătore
Și se repedu asupra pământulu rescolându.
Precum adese véra se 'nalță dup' arsóre
Din părți opuse nuori totu ceru 'nnegurându,
Vêrtegiuri pulberóse în aeru valu se sue
Pășindu unulu spre altulu cu fruntea sus în nuori,
Sus fulgeră și tună, jos spulberă și vue,
Cutremuru vérsă 'n lume și 'n suflete fiori:
Așa s' avênt' asupra-și eroii cu turbare.
Cum Crivețulu și-Austrulu în codrulu desfoiatu
Copacii 'nalți rescólă suflându cu 'nfiore
Și-a' loru întinse ramuri în ele se 'ntrebatu:
Așa se batu eroii și spadele 'ntre sine.
Er' Saronu și cu Sangaru ei ambii 'n Riscogelu
Detună cu turbare dorindu să mi-lu încline
Sub spadele 'ndoite și grele de oțelu.
Dar' șerpele cu limba cum rapede vibréză,
Câtu limbi nenumérate din negru-i rostu resaru:
Și Riscogelu întogmai din spadă 'ntortoréză,
Câtu spade fără numéru în mână-i ți se paru.
Elu dă și sprijinesce, dar' sprijinindu naintă,
Er' Saronu și cu Sangaru mereu dau înapoi,
Căci Riscogelu ca stâncea în pasulu seu se 'mplântă,
Elu unulu pare dece în fața celoru doi,
Și pasu cu pasu într'una se 'ndésă totu mai tare,

Și totu mai greu lovirea trăsnesce detunându.
Nu moritoriu în luptă, unu ȃeu elu ȃi se pare,
Căci tóte se 'nfióră în giuru-i tremurându.
Precum când bate 'n codri și turbă Vântulu-mare
Urieși copaci și piscuri smulgându și restornându,
Și cerulu și pămêntulu se paru că 'n hăulu mare
S'amestecă, se surpă, vuindu și clocotindu,
Păstorii uitându turma și turma iérba verde
L'a lunei restornare privescu înspăimêntați :
Așa părea că câmpulu se surpă și se perde
Supt pasurile grele eroiloru turbați.
Er' aerulu de spade, de trăsnete detună,
Se 'nvolbură și urlă și scapără cumplitu,
Er' osti, și feți și ȃine stau nemișcate 'ntr'ună,
Și toți privindu la luptă de spaim' au mărmuritu.
In urm' o lovitură pe Saronu ilu despică
Cu scutulu împreună din creștetu până 'n brău ;
Elu cade, dar', minune ! sus spada și-o ridică
Și din țerină încă amenință mereu.
Er' Sangaru vêdêndu sórtea-i ca cêra gălbinesce
Și strigă sê-s' arunce cu toți pe Riscogelu.
Dar' Marcu și cu soții trăsnesce 'n ei tețesce,
Și fiă-cui se pare că luptă chiar cu elu.
Și doue loviture Sangaru mi le 'ncungióră
Primindu întâia 'n spadă și sprijinind'o 'n scutu,
D'a doua scapă numai sărindu ca și-o căprióră,
Și cotigindu d'o parte se 'nclină 'ntr'unu minutu

Și pe supt scutu elu spada voi sê-i figă 'n vintre,
Dar' Riscogelu cu scutulu în pulbere-o 'ndreptă.
Sangaru cu ghiața 'n sufletu, c'acuma va sê-i între
Prin còste négra spadă, vulpesce se 'ntornă
Și 'n ceea-laltă parte se 'nalță 'n apêrare,
Din apêrare 'n luptă crâșnindu precum unu vieru
Cu-altulu când se 'ncruntă și-aprinsu de grea turbare
Crâșnesce și-și ascute tăioșii colți de feru.
Dar' elu din nou începe sê sară, sê cotéscă,
Căci nu potea sê stee la drepte lovituri,
Și 'n óră neveghiată păzindu ca sê-lu lovéscă
Făcea 'ntr'o parte și-alta mii órbe sărituri.
O lovitură scutu-i cu șapte pei d' aramă
In urmă i-lu despică prin mijlocu până 'n bumbu
Și trece chiar prin tórtă și-unu degetu i sfăramă,
Incātu părù totu scutulu vêrsatu din móle plumbu.
Er' Marcea și Căruntulu zăceau întinși pe spate,
Și Marcea făr' o mână și peptulu sfășiatu,
Plomânile afară zăceau înțêrinate.
Așa ne'nvinsulu Marcu amaru l'a despicatu.
Căruntulu suflă încă, dar' vêrsă negru sânge,
Căci Tatu ilu străpunsese prin còste și plomâni.
Incetü lumina pere și vieța li se stinge,
Dar' ei și 'n mórte încă amenință din mâni.
Er' Dochia când i vede sbătêndu-se 'n țerină
Și pe Sangaru elu însuși fugindu și cotigindu,
La Médănópte-alérgă și de turbare plină

Din graiu așa grăesce ca frunđa tremurându :

«Iubitulu meu Međilă, eu vėdu, ah! vėdu că 'n lume
 Din toți tu singuru astăđi mai poți sė-mi mai ajuți,
 Și decă vinu acuma rogându mărețu-ți nume,
 Eu nu vinu ca la vr'unulu din bunii-mi cunoscuți,
 Vinu togmai ca la fiu-mi ; și ce ți-am fostu odată,
 Sė fii acuma și tu la vechiă mamca ta.
 Când mamă-ta de tine a fostu desărcinată,
 Vėđėndu a ta cumplire, îndată se scolă
 Și blăstemându-și sórțea fugiá ca o nebună.
 Murgilă și Zorilă, căci ei suntu ai tėi frați,
 Vėđėndu-te, la fugă o luară și ei strună
 Spre resăritu și-apusuri, căutându inspăimėntați ;
 Și tu remaseși singuru plângėndu în Codrulu-negru.
 Eu auđindu departe amarele-ți văitări
 Am alergatu la tine și hídu cum ești și negru
 Te-am învălitu îndată în muschiu și 'n moi frunđari
 Și te-am adusu sub stāncă-mi, și-ursoia Băbăluca
 Cu laptele seu dulce mereu te-a aplecatu,
 Incātu cresceai sub ochii-mi, cresceai ca o nălucă,
 Și din copilu îndată bărbatu te-ai înălțatu.
 O! fiulu meu, acuma mă rogu și eu de tine,
 Instrună-ți arculu, pune săgėta grea d'argintu,
 Și 'n Riscogelu ími trage și tinde-mi-lu pe vine,
 Căci elu de nu mi-așterne iubiții la pămėntu.»

Așa grăi Dochía, ér' negrulu Međănópte
 Iși iă din umėru arculu, lu 'nstrună zurăindu,

Săgéta grea și-o pune, șoptește negre șopte,
De trei ori suflă 'n strună și fiorosu ochindu
Elu trage, struna rage, s'avântă fulgeresce
Și aerulu despică trăsându și schînteindu.
La toți sângele 'n sinuri s'adună și-amurțesce,
Ileana, dalba-i cétă, se 'nfioră privindu.
In peptu prin sufletu togmai pe Riscogelu detună
Și ca unu șerpe iese cu ochi de sânge roși,
Er' Riscogelu ca leulu cu spada 'n Sangaru tună
Și cu-o rotire face doi Sangari șângeroși,
Și-apoi stringându cu mâna în peptu adâncă plagă
Și apăsându călcâiulu pe peptulu lui Sangaru,
Strigându așa grăesce: «Nu mâna ta ne'ntregă,
Ci negrulu Méđănópte cu arcu-i din tartaru
Rêpuse-a' mele dîle, dar' étă eu și 'n mórte
Te-am datu pe tine morții, căpcânu nesăturatu.
Aici unu pumnu de țernă e tótă marea-ți sórte,
Măriri și daruri tóte ce 'n viéță le-ai vênatu!
Dar' vino și tu 'ncóce la luptă față 'n față,
Codace Méđănópte, nu da din tufă-ascunsă !
Și-o sê țî-o dau țerînă hidósa ta viéță,
Sê veđi, eu unu 'n lume în lupte-su neajunsu!
Dar' tu te-ascunđi cu arma-ți de babe fărmeacă!
Așa pândescu mișeii pe celu ce e bărbatu,
Ascunși, țintescu asupră-i săgéta 'nveninată ;
Dar' unu bărbatu nu móre nici când neresbunatu !
Și s'a 'mplinî cuvêntulu ce-mi spuse Baba-Murgă

Că Mădănópte-odată ascunsu m'a săgetá,
 Dar' și-alu lui negru sânge curêndu va sê-se scurgă.
 Eu mergu acum, tu mâne pe urmă-mi vei călcá!»

Așa grăi; din peptu-i unu roșu șiroi de sânge
 Țîșnesce, mâna-i cade, se 'ndoiă 'ngenunchindu,
 Pe spadă ér' se 'mpulpă, de nou înse se 'nfrânge
 Și 'n pulbere se 'nclină gemêndu și horăindu.

În marea lui cădere se sgudue pămêntulu
 Și armele d'asupra-i resună fiorosu.

Intogmai cade pinulu când ageruturbă vântulu
 Și codru 'ngiuru resună și vue spăimêntosu.

Er' nóptea negurósă pe ochii-i se cobóre
 Și trupulu fără viéță se 'ntinde pe pămêntu.

Negrenii scotu unu vaeru; chiar nimfele cu-oróre
 Strigară de dorere cu graiulu loru d' argintu,

Er' una pe Nălucă, vultanu neosu la pene,
 Pe care scirea 'n codri și-o ducu în a' loru portu,
 S' avêntă și Albunei în văile-apusene

I duce négra scire, că Riscogelu e mortu.

Er' ei de bucuriă, Dănenii, ridicară

Unu strigātu câtu îngiurulu se sgudue vuindu,

Er' Dochia pîntr'înșii alérgă ca o pară:

«La lupt' acum cu toții!» stringându, îmbărbătându.

Chiar Danu atunci din arcu-i țintindu în Marcu trage,
 Ce supt genunchi pusese pe Para din Fetesci.

Er' Șerpe și Marmontă s' aruncă, 'ncepu a trage
 Pe Riscogelu sê-lu ducă cu armele-i fețesci.

Nuorașu atunci se 'niéptă cu furiă de leoiă
Când vede vênătorii răpindu iubiții-i pui ;
Pe Șerpe mi-lu trăsnesce și 'n pulbere-lu îndoia,
Și-abia-lu scăpă Marmontă têtîndu-lu p' urma lui.
La Nuorașu îndată unu roiu mi se răpede
Cu Feru și cu Luceanulu, Dulceanu și Câmpineanu,
Cătu Nuorașu d' odată din ei nu se mai vede,
Și-apoi pe toți i 'ncinge alu pulberii noianu.
S'audu numai în nuoru loviri zingănitóre
Și plenele din spade prin aeru șuerându,
Căci Nuorașu în mijlocu cu spada-i lucitóre
Mii fulgere împarte trăsningu și sfărîmându.
Negrenii înc' alérgă cu Tatulu, Lupu și Palmă,
Corbeanulu frunte lată, Cerbanu și cu Meșinu ;
Și 'n luptă perđetóre toți spadele-și împalmă,
Părea că n'o s'e scape nici sórele deplinu.
Nuorașu c'o 'nvêrtegire trei spade le sfăramă
Și spada-i se opresce în coifulu lui Dulceanu,
Dulceanu întâiu se 'ndoiă, curênd înse se 'ntramă
Dar' amețitu se trage și 'n loculu seu Luceanu
Sub nouă lovitură în pulbere se 'nclină,
Căci umerulu cu mâna d' odată i-a sboratu.
Cadu Velcea și cu Proca și cu Puicanu și Cină,
Puicanu cu capu 'n doue prin gene retezatu,
Incâtu d' odată crerii pe umeri se vërsară,
Er' Cină și cu Velcea căđură fără capu,
Căci capetele 'n țernă departe le sborară,

Cum săpătorii 'n agru scoțându aruncă-unu napu.
Dar' Feru încă mi-așterne pe Lugeru și pe Mare,
Pe Foltea și Furnică, și Lupu încă căđu
Străpunsu d'o lovitură prin peptu și prin spinare,
Incātu din ți d' odată grea nópte-i se făcù.
Cerbanu atunci și Tatulu ca lei se 'nvăpăéză,
Și spadele ca fulgeru în mână le turbá.
Nu mai zăresci lovire, ci tună, schînteieáză,
Și-o plóiă de cadavre îngiurulu loru cădea.
Dar' roiulu totu sporesce, și Feru în urmă 'nfige
Lui Tatulu spada 'n umeru, și negrele doreri
I curmă 'ncetu poterea, cătu începù sě strige
Lui Nuorașu ce 'n cale-i tăiá din respoteri.
Nuorașu atunci, ce-o parte urmându mi-o 'nțerînase,
Alérgă, Feru vedhendu-lu se trage greu gemendu.
Căci își scăpà din mână vênatulu ce vênase.
Cerbanu, Meșinu și Palmă și cu Corbeanu luându
Pe Riscogelu ilu pórtă, ér' Nuorașu în urmă
Cu spada-i lungitóre abate pe Dăneni,
Și când la ei se 'niéptă cu spaimă pașii-și curmă
Și fugu, și fuge însuși și Feru din Macsineni :
Intogmai ca și câni ce 'mbărbătați s' aruncă
Și hîrăe și latră și mușcă când și când
In ursulu ce se duce cu prada depe luncă,
Dar' fugu când elu se 'ntórce cruntându și mornăidu.
Romanu, care veduse a' filoru sei arme,
Gemendu cum geme leulu adâncu în peptu atinsu,

Cu spada-i arborósă s' aruncă ca să sfarme
 Pe Danu, codrénă féră, ce dulcii fii i-a stinsu,
 Dar' Gemenu și cu Bucuru turbați i saru în cale,
 Romanu înse vedându-i le strigă spăiméntosu :

«Săriți dulăi, săriți-mi și zornăiți din zale,
 Să nu vă perdeți domnulu și ósele de rosu!
 Acum i-acum, scăpați-lu, căci cin' să vă mai dee
 În prad' o țéră 'ntrégă, și ómeni și pământu!
 Nesăturate fére, la luptă! Ađi se 'ncee
 Pe capulu vostru negru resbunătoriu mormentu!»

Așa strigându s'aruncă rotindu-și lunga spadă,
 Er' cóma și-alba-i barbă în aeru străluciá.
 Dar' Gemenu nu l'aștéptă asuprá să le cadă,
 Se trage, după dênsulu și Bucuru se trăgea.
 Romanu atunci zăresce pe Códă prin mulțime
 Cu-a' fiiloru lui arme, și ca vêrtegiu de focu,
 Ce-apucă pintre grâne p'a verei uscățime
 Și câmpu 'ntregu lu 'ncinge și-lu mistue pe locu,
 S'aruncă și-lu ajunge și-lu taiă dreptu în doue
 Prin umeri și prin cópsă, și armele luându
 Se 'ntórce, ér' asuprá-i nu rîură nici plouă,
 Unu nuoru de săgete se frânge grindinându.
 Romanu sub scutu-i mare încetu înse se trage :
 Așa se 'ntórnă leulu când prada și-a luat
 Și de plăcere féra cu gura 'n sânge rage,
 Er' cu teciuini păstorii deșertu din urmă-lu batu.
 Dar' étă Danu alérgă și lupta 'mbărbătéză

Strigându: «Acum e timpul pe toți să-i sfărîmăm! Vedeți, chiar ceru 'ntr'înșii detună, săgetează.

La lupt' acum, pe câmpuri pe toți să-i semănăm!»

Așa strigându în șiruri, la Romanu elu s'avêntă,

Er' cetele 'mpregiuru-i urrându și-amenințându,

Se 'niéptă ca și valuri când marea se 'nferbêntă

Și 'n țermuri se răpede vuindu și spumegându.

Atuncea prin mulțime în arme Negru pare

Cum unu cometu se 'nalță pămêntu 'nfiórându.

Mulțimea când ilu vede din pasu napoi tresare.

Romanu ce se retrage cu spada fulgerându

L'ai sei aruncă prada și cătră Danu s'avêntă,

Pe Danu înse-lu încinge unu roi de luptători,

Dar' când zărescu pe Negru, s'oprescu, Romanu se 'm-

plântă

Și doi trăsîndu d' odată i-așterne gemători.

În urm' ajunge Negru și ca doi stêlpi de pară

Ei turbă prin mulțime ce 'n spaimă se trăgea.

Și cine va să spună sub spade câți lăsară

A țilei dulce rață, și câți întinși gema?

Depe 'nălțimi atuncea turbată se cobóre

Dochia cu-a sa cétă s'ajute pe Dăneni,

Dar' Cosinziana 'n arme feșesce lucitóre

Din piscu cu-ai sei s'avêntă în óste la Negreni,

Și-o cruntă luptă 'ncepe, chiar sórele s'opresce

Și stă privindu d'asupra miratu îngălbîndu,

Și 'n iadu însuși Satana de spaimă se 'nverdesce,

Cređându că totu pămêntulu se surpă uruindu.

Ileana Cosinziana din spada-i fulgerósă

Amenințându Dochíei din graiu așa-i strigá :

«Dar' unde-esti, ciuma lumei, hídósă și spăimósă?

En vin' acum poterea cu mine-ați arêtá!

Destulu în întunerecu te-ai măestritu, ursoiă,

Acum în fața ڃilei en ieși sê ne vedemu!

Aici e Cosinziana, en vină 'ncóci și-o moiă!

Aici acum poterea la lume s' arêtămu!»

Așa strigá Ileana, dar' înse p'a Dochíă

Ea nicăiri n'o vede, căci Dochia venindu

Iși pune sê n'o védă măestra pălăriă

Și-alérgă nevêđută p'ai sêi îmbărbătându.

Uriașulu Sfarmăpetri cu-unu mare colțu de stâncă

Țintesce 'n Spatălată, elu iute se plecà,

Și ca unu tunetu stâncă din arborósa-i brâncă

Sborându în câmpu departe în țernă se 'mplântă.

Er' Spatălată 'n creștetu cu spada Sórbesânge

S'avêntă și-lu trăsnesce, dar' elu pe capu portându

Drept coifu unu colțu de stâncă, lovirea se resfrânge,

Er' Sfarmăpetri coifulu cu brâncă-și apacându

Se răpeđi asupră-i supt coifu-i sê-lu turtéscă,

Dar' Spatălată iute d'o parte cotigi

Și trase peste brâncă cu spada lui fețéscă,

Și ca unu rîu din stâncă din brâncă lui țişni

Unu roșu-negru sânge, și-atātu răcni de tare,

Cātu văile și munții vuiră până 'n fundu,

Și coifulu jos lăsându-lu întins'o fugă mare,
 Încătu supt elu pământulu se sguđuiá 'n afundu.
 Sarmunte-atunci, ne-ajunsulu, ce 'n vanu cu-a sa mă-
 ciucă

Cercá pe Palădalbă sě-lu tindă la pământu,
 Incepe sě-se tragă căutânduși elu de ducă,
 Dar' fétulu Palădalbă, cređendu uriașu 'nfrântu,
 Din ce în ce mai ageru asupră-i se răpesce
 Prinđendu măciuca 'n pală și-adesse cotigindu,
 Căci ca unu maiu de baiă ce stânci de feru turtesce
 Cădea cumplita ghiogă tunându, cutremurându.
 Sarmunte totu mai tare în urmă se 'nferbântă
 Și-așa trăsni pe Pală cătu pala-i se 'ndoi
 Și 'n capu măciuca-i cade, dar' cu puterea frântă,
 Lovitu înse d'odată vederea-i se 'nnegrì.
 Și când de nou Sarmunte ridică sě-lu lovescă,
 Atuncea Cosinziana sārindu în ajutoriu
 Trăsnesce pe Sarmunte cu spada-i feciorescă,
 Sarmunte se retrage turbatu, menințatoriu,
 Strigându-i Cosinzenei : «Ridică-ți-lu, vădeană,
 Și veđi ca sě nu-ți móră, căci prea-i frumosu băiatu ;
 Adună-ți-lu din țernă, adună-lu, dolofană,
 Și veđi ca sě nu zacă delungu și ne'ntrămatu !»
 Așa strigá Sarmunte, și-alérgă ca s'ajute
 Lui Strâmbălemne 'n luptă cu fétulu Măncăferu,
 Ce-unu iadu învins' odată (atátu erá 'n vêrtute !),
 Când elu plecase 'n lume și 'n Codrulu-fără-ceru

La unu palatu măestru ajunse 'n a lui cale.
Deșertu eră palatulu, nimicu nu se mișcă,
Dar' dalbe mese 'ntinse luciau prin cele sale
Și dulci mâncări și vinuri burá și schînteia.
Cu soții sei la mese punêndu-s' ospêtéză,
Dar' prin palatu d' odată se simte-unu sgomotu linu,
Și tare, totu mai tare s'apropiă și foiéză,
Și vânturi, negri nuori, prin sale trecu și vinu ;
Liliaci hîdoși și buhe aparu falfăitóre,
De prin păreți, prin colțuri spăimêntătoriu se 'ntindu
Lungi degete uscate, și ghiare sfășiatóre,
Și ochi rotunđi de brósce schînteia mari holbându ;
Pe pavimentu prin sale țestóse, mari șopârle
Și șerpi cu-unu ageru șueru se tragu, se 'ncolăcescu,
Și vieri cu përu de flacări se 'nvêtu ca nisce sfârle,
Schelete 'ncinse 'n pară saru, jócă, chiotescu.
Dar' soții adormise, elu singuru stă, privesce ;
In urmă trage spada și 'ncepe-a fulgerá,
Și taiă și sfăramă, palatulu câtu vuesce,
Er' monstri câți mai scapă văitându-se fugiá.
In mici fărîmi și sânge innótă totu pămêntulu
Și Mâncăferu cu spada-i turbá încă mereu,
Câtu tóte le sdrobise, cum grindina și vântulu
Sdrobescu câmpia verde când cade-unu nuoru greu.
In đori de diminéță o fată 'mpêrătésă,
Ieșindu elu în grădină, i-apare-așa đicându :
«O! fêtu fără părechiă, voiu fi a ta mirésă!»

Și 'ndată pere 'n aeru ca stéua lunecându,
 Er' elu plecându în lume sê-și caute dalba țină
 Ajunse 'n cale-aicea. — Cu acest' acum luptă
 Uriașulu Strâmbălemne și-abia putea sê țină
 Lovirile-i ce fulgeru-asupră-i detună.
 Sarmunte sê-i ajute asupră lui alérgă
 Și cadu pe elu d' odată, atuncea Mâncăferu
 A lui Sarmunte ghiogă o taiă ca p' o vérgă,
 Deși ca pinu 'n munte amenință la ceru ;
 Și rapide Sarmunte fugindu se depărtéză.
 Er' Strâmbă lemne-asupră-i smulgându unu nou ste-
 jaru,

Uriașu câtu o urđoiă, ce-o casă 'ntemeéză,
 De nou la elu s'aruncă crâșnindu în dinți amaru.
 De trei ori elu detună, de trei ori aschii sbórá
 Și-a patra óră cade stejarulu țanduri jos,
 Și Mâncăferu acuma putea sê-lu și omórá,
 Dar' elu cu latulu spadei unu trăsnetu schînteiosu
 I trage la urechiă, câtu amețitu se 'nvêrte
 Și cade, și pămêntulu se sgudue 'n adâncu,
 Er' Mâncăferu d'asupră-i cumplita-i spadă 'nvêrte
 Și strigă de resună alu dealuriloru crâncu :

«Ai cugetatu, nebune, că feții încă-su lemne
 Și voru cădé sub mână-ți ca trunchii spulberați!
 Potu sê te sfarmu acuma, sê numai lasu nici semne,
 Ori-câtu esti de nămilă, dar' du-te cu-ai tēi frați!
 Că ține bine minte, a două oră 'n lume

Să nu mai dați cu ochii de mine, Mâncăferu,
Căci v'a cățutu și stéua și vi s'a stinsu și nume!»

Așa grăi. Uriașulu cu 'mpulberatu-î përu
S'ardică din țerînă ținându-se d' urechiă,
Și-o iă însus pe dealuri strigându și-amenințându,
Dar' îndesă din pasuri ca taurulu de strechiă
Când fuge 'n codrulu verde din câmpuri alergându.

Er' Păunașu frumosulu, Florilă și Zorilă,
Cu Feți-nebuni din arce turbați se săgetau.
Trăgea mereu din arcușu-și asupră și Meșilă;
Ca fulgere prin aeru săgete șerpuiiau.
Și Păunașu așterne pe 'Urlea și pe Zimbru,
Pe Hărpăgelu și Sângeru, pe Geru și pe Scorușu,
Florilă pe Mursanulu, pe Lespețelu și Imbru,
Zorilă pe Sutanulu, pe Sgaiu și pe Nerușu.
Er' Feți-nebuni în urmă detună cu turbare
Cu petri și cu lemne; Florilă, Păunașu,
Tragu spadele, Zorilă cu ghioga-i de perđare
S'aruncă 'n a loru cétă ca vierulu prin mânași;
Pe Zmeurelu vėđându-lu așa din graiu i strigă:
«N'o sė mai prinđi tu fete mai multu în zmeuretu,
Aicea sântulu sóre în țern' o sė te frigă
Și corbii-o sė te care la puii din brădetu.»

Așa grăindu asupră-i cu ghioga mi se 'mplântă,
Și sub lovire-i cade spăimēntătoriu răcnindu.
Bibanu atunci asupră-i și Golivasu s'avēntă;
Adese loru Zorilă, prin șeđători întrându

Să mănçe și să bee și dulce să-și petrécă
 Și 'n urmă să răpescă și-o flóre de prin satu,
 Le-a trasu câte-o bătaiă câtu luni aveau să zacă,
 Și 'n urmă d'alu lui nume cu toți s'au spăimântatu.
 Ei sórele acuma credeau să i-lu ascundă,
 Și-asupră-i s'aruncară cu cincii încă d'ai loru ;
 Er' elu: «In urm' aicea acuma vi se 'nfundă
 Și pofta resbunărei și-alu șeșetórei doru,
 Căci ađi suntemu în luptă, ér' nu la șeșetóre ;
 V'am deșelatu acolo, aici o se vė stingu.»

Așa ȃicându s'aruncă cu ghioga-i sfărmătóre,
 Dar' cu Strujani și Feții ingiurulu lui se stringu ;
 Strujanii înse țanduri săriá 'mpregiuru în aeru,
 Cum sare 'n frângătóre posdarea din fuioru
 Când fetele bărbate scotu argintosulu caeru,
 Ce-lu torcu în zare ierna cântându doine de doru.
 Gurlupu și cu Opacea și cu Stirminu periră
 La cea d'întăiu cădere, Bibanu și Golivasu
 La fugă sănătósă ca vântulu o tuliră,
 Dar' mai căđură încă Ceroniu și cu Rěspasu.

Asemenea Florilă culcà p'Arđelu și Sirculu,
 Pe Věrpulu, mulge-capre, și pe Lupcinu și Orzu ;
 In fug' apoi mai taiă pe Ghiorțelu și Hirculu
 Și pe Glimeiu și Curpeniu, pe Bobițelu și Borzu.
 Păunașu și cu Međilă în spade lungu se luptă
 Și, frânse, prindu la ghiogă, dar' luptă nealesu,
 Căci fiă-care 'n urmă și ghioga-și vede ruptă.

Se prindu apoi la trântă, și pulberosulu șesu
 Supt grelele călcâe se sgudue și geme,
 Er' Păunașu în urmă lu 'ndoiă 'ntr'unu genunchiu,
 Și elu de nou se smulge, turbatu crâsnesce, freme,
 Dar' Păunașu l'așterne d'alungulu câtu unu trunchiu,
 Și 'n peptu punându genunchiulu de gîtu amaru îlu
 stringe

Câtu ochii crunți și negri i iesu din scăfârlfi,
 Și-apoi d'asupra-i strigă : « Tu, celu ce scii învinge
 P'unu Riscogelu, acuma te scóte de te scii.
 Ușoru sê tragi cu arculu din adăpostu săgete
 Făcute, fărmeceate cu mii de măestrfi,
 Aici acuma înse au tóte sê-ți încete,
 Săgete și viéță și negrele-ți cruđfi. »

Așa grăi, genunchii și mai cumplitu și 'nfipse
 Și capulu dintre umeri i-lu smulge părăindu,
 Și 'n spada-i ruptă 'n doue ér' lângă elu lu 'nfipse,
 Și mi-lu lăsà 'n țerînă bătendu și sângerându.
 Dar' Baba-Dochiă-alérgă cu iérba-i de viéță,
 Iă capulu și-lu așéđă și-atinge iérba linu,
 Și 'ndată ér' se 'nchiagă și prinde-a vieței față,
 Și 'ncinsu în céță-lu duce, sdrobitu înse la sinu.

Așa luptau aicea cumpliții la vedere,
 Er' Riscogelu în óste zăcea mărețu întinsu ;
 Nici chiar amara mórte măéstra lui potere
 Din față nu-i stinsese, și mortu părea ne'nvinsu !
 Er' ochiulu viu alu đilei într'astea linu se stinge

Și cu-unu lînțoliu de auru s'acopere morindu
 Er' florile 'n câmpia începutu cu tóte-a plânge,
 Și lumea tótă 'n urmă-i se pare suspinându.
 Dar' mai doiosu Negrenii și plângu și-amaru suspină
 Privindu cum négra mórte a 'ntinsu pe Riscogelu,
 Și-uitas' acum cu toții de multu dorita cină,
 Mergeau, veniau cu toți, priviau plângându la elu.
 Er' Negru sta la capu-i și lacrimi arđetőre
 Věrsá în dalba-i mantă și peptu-i se sbătea,
 Și Nuorașu cu lacrimi scăldá a' lui picíore
 Și drepta lui ne'nvinsă la sinu-i o stringea.
 Cum trestia pe lacuri l'a vĕntului suflare
 Ridică nóptea 'n luncă unu fremĕtu gemĕrosu,
 Și-acum par'că s'aședă și-acum érá mai tare
 Se 'nalță și resună cu-unu murmuru dorerosu,
 Și linu séu ageru sune, nimicu altu nu s'aude,
 Atátu d'adâncu pătrunde în ceru și pe pămĕntu:
 Așa resună 'n óste suspinele loru crude
 Și împlu cu-alu loru murmuru doiosulu noptii vĕntu.
 Er' đorile 'ntr'acestea aparu tremurătore
 Și depe-a lumei față tragu velu 'ntunecosu
 Și stau pālindu și cată câmpiele d'oróre
 Și față loru și-acoperu cu-unu nuoru neguros.
 Er' Negru se ridică și tristu așa cuvĕntă,
 Cu față lăcrĕmată și capulu desvĕlitu:
 «O parte depe câmpuri sub glia rece, sântă,
 S'așede dalbele-umbre ce țerei s'au sântitu,

Er' alții sê-se sue din munte sê cobóră
 Lui Riscogelu alu nostru bradu 'naltu încetinatedu
 Cu răděcini ne-atinse, eternu sê nu mai móră,
 Din timpu în timpu poterea noindu-și ne'ncetatu ;
 Er' alții sê-se ducă sê-i sape-adâncu mormêntulu
 In pētră ne'ncercată de mâni de moritori,
 Ca nemișcatu sê stee pe câtu va sta pămêntulu,
 Ne-amestecatu cu țerna d'ai lumei trecători.»

Așa grăi, flăcăii cântându se sue 'n munte
 Și crângurile 'n urmă doióse resună,
 Dar' când ale loru cânturi prin stâncile cărunte,
 Prin văile 'ncâlcite cu 'ncetulu se stingea,
 Doióse noue plângeri s'audu sunându în plaiuri
 Și-atâtu de doreróse din ce în ce sunau,
 Cătu cerulu și pămêntulu gemeau d'amare vaiuri,
 Și minunați cu toții oprindu-s' ascultau.
 Și étă 'n plaiu Albuna cu nimfele-i apare
 Bociri, doióse vaiuri în aeru revêrsându.
 Cum séra luna-plină pe ceru seninu resare
 Și stelele 'mpregiuru-i se 'nșiră luminâdu :
 Așa veniá Albuna de dalbe nimfe 'ncinsă,
 Bocindu, amaru bocindu-lu pe scumpu-i Riscogelu,
 Cu pletele în vêturi, cu inima înfrânsă,
 Cu mintea turburată, cu sufletulu la elu.

Cinci-đeci de nimfe 'ngiuru-i veniau suspinătóre :
 Aurica plete d'auru, la față foi de crinu,
 Floralba ochi de mură și gene riđetóre

Și Iana rîde-dulce, cu buze de rubinu,
Aglicea stele 'n gene și Zora sprâncenată,
Popilna cea zărétă, cu pěrulu iederatu,
Mierina ochi de mare și Tisa ochenată,
Goruna lebediă cu mersulu legănatu.
Afina și Dafina, cu ochi de viorele,
Sulfina brațe albe și Tiia graiu d'argintu,
Nerușa chică désă pletită 'n micșunele,
Horeana cântă dulce, picioru ușoru de vîntu.
Simina cu ochi lotri și trupu de vespișórá,
Trandafiría Liă cu buze frăgurii,
Neiana față dalbă, cu pasulu de căprióră,
Lilica graiu de miere, sprâncene lungi corbii,
Și Sora și cu Nora, cu vino-'ncóce încinse,
Albina, Dedeteana, cu ochii rîdători,
Și Lera și cu Nera în hore neînvinse,
Grădină cu flori una, ér' alta ți cu ȑori.
Doinița și Șopteana, din graiu fărmeacătoře,
Soreana sinu de spumă cu pěrulu inelatu,
Inalta Liliană cu ochi de pișcanflóre,
Ținteana ochi de fulgeru, ne-ajunsă 'n săgetatu.
Călina și cu Zina, sprâncene codenate,
Ce-ascundu schînteii supt gene și-adimeniri ascundu,
Spumeana și cu Dorna, cu cóme roorate,
Rotundu picioru de rosă și sinulu valu rotundu.
Lăcrina flóre 'n față și-adimenósa Mirnă,
Arina și Sălcina cu ochii mari și vii,

Luceana plete córbe și sprintenióra Zirnă,
 Musteana, Colilia, cu sinuri bourí.
 Frumșana soritóre, la graiu privighitóre,
 Amurga și Doreana, frumoșe, dulci vederi,
 Brebeana fetișandrá, de cerbi săgetátóre,
 Și svelta Viorină cu ochii mari și neri,
 Mierlița cu graiu dulce și-amăgítórea Bună.
 Din tóte străluci înse cu mii d' adimeniri,
 La față dalbulu sóre, la sinu rotunda lună,
 Tu dalbă Apălină, minune la priviri!

Cu-acestea vine-Albuna plângându a sa dorere ;
 Și rîurá prin aeru îmbetátóre bori,
 Cátu se părea c'aicea a floriloru potere
 Și-a revérsatu d'odată cerescile-i comori.
 Er' ajungându Albuna doiosu așa se plânde :

« Ah ! scumpe Riscogele, alu mamei unișoru,
 Acesta-i secerișulu sudoriloru de sânge,
 Acésta mângăerea l' alu mamei dulce doru ?
 Tu eri numai viéță și voiă și mărire,
 Așa te vėdu eu astăđi întinsu și veșteđitu ?
 Ah ! unde-ți este-a feței ceréscă strălucire,
 Alu ochiloru tēi fulgeru și-alu brațului trăsniu !
 Și unde s'a dusu graiulu sguduitoriu de plaiuri,
 Și unde-a peritu pasulu de codri vuitoru ?
 Nu veđi pe dulcea-ți mamă, n'auđi a' sale vaiuri ?
 Ah ! scólă și privesce sororile-ți în doru !
 Dar' nu, tu stai ca stâncă, nimicu nu te mai dóre!...

O mână de țerină, ce-atâtu a strălucitu !..
 Nimicu nu te mai mișcă, nici mama-ți plângătore,
 Nimicu, o! Riscogele, din toate ce-ai iubitul !
 Ferice d'a ta plagă, că nu-i mai simți puterea,
 Dar' crunt' a mea dorere, nestinsu alu meu suspinu !
 Ah! peptu-mi se despică! Eu mórtea și dorerea
 Le simtu d'odată toate, le portu d'odată 'n sinu !
 Pe tin' te mână țerna, ér' armele-ți rugina...
 Pe min' mă rodu de viuă suspine și doreri !
 Dar' scólă, Riscogele, și 'ntinde-odată mâna
 Și du-mă și pe mine pe negrele-ți cărări ! »

Așa-lu plângea Albuna, și fruntea-i veștedită
 Și mâna-i înghețată cu lacrimi le scăldă.
 Ostași și nimfe, toate cu inima zdrobită,
 Și lacrimi și suspine cu ea le-amestecă !
 Ér' nimfele 'mpărțite în două dalbe cete,
 Cum triste bocitoare plângu dușii la mormentu,
 Cu fețe lăcrimate și răscosite plete,
 Așa o cetă 'ncepe alu morții negru cântu :

« Ah! plângeți văi și codri, voi riuri curgătore,
 Voi paseri cântătore schimbați alu vostru cântu !
 Veniți și voi din ceruri, o! stele, lună, sóre,
 Căci Riscogelu se duce, se duce în mormentu !

Săltați voi fére 'n crânguri, săltați dușmani în țeră,
 Căci spada-i ruginesce, ér' arcu zace frântu.
 Ah! plângeți-lu voi vulturi cu prad' acum mai rară,
 Căci marea lui făptură se duce sub pământu !

Ah! plângeți-lu voi, plângeți, a' codriloru Frumóse,
 Și-aicea vă trimiteți suspinele pe vântu
 Și lacrimile vóstre pe văile-argintóse,
 Căci Riscogelu se duce, se duce în mormântu :

Trimiteți flori din câmpuri a' vóstre dulci profume,
 Voi d' astăzi părăsite veți cresce pe pământu,
 Feciórele 'n suspine uitá-voru flori și lume,
 Căci Riscogelu se duce, se duce în mormântu !

Și pómele prin arbori și fragile prin crâncuri,
 Uitate se voru stinge, căci nimfe câte suntu
 Se pascu numai cu lacrimi, suspine din adâncuri,
 Căci Riscogelu se duce, se duce în mormântu !

Ah! flórea 'nviiă érá și frunđa re'nverdesce
 Și riulu ér' se 'ntórce la limpede sorgintu,
 Dar' omulu, singuru omulu, elu nu mai înflorește,
 Și Riscogelu se duce eternu depe pământu !

Și ce-ajungu tóte 'n lume, vêrtute și mărire,
 Când bunulu și mișelulu suntu toți dintr'unu pământu!
 Când toți vinu o țerînă, ori lutu ori strălucire,
 Când Riscogelu și Códă mergu toți într'unu mormântu,

Acésta, moritóre, e sórtea ta cea mare ?
 În vântu mărețulu sufletu și trupulu în pământu,
 Er' numele, chiar sóre, cu 'necetulu în uitare,
 Chiar' tu o! Riscogele, eternu pământu și vântu !»

Așa o cétă cântă a vieții nimicía,
 Er' óstea stá 'mpregiuru-i gemându și suspinându.
 Eterulu și pământulu gemeau cu duioșía ;

Atunci a doua cétă începe-aşa cântându :

«Vedeți colea Bucecii, dincolo Retezatulu,
Cu fulgere și vânturi s'oștescu și voru oști,
Și de-aru trăi câtu cerulu, câtu cerulu de-ar' fi statulu,
Nimicu au fostu odată, nimicu odat' oru fi!

Pământulu care nasce pe clipă legiöne,
Și totu ce-a fostu odată și totu ce va 'nflorí,
Și mari și minunate, trăire-aru miliöne,
Nimicu au fostu odată, nimicu odat' oru fi!

Și cerulu 'naltu și mare cu bolta lui d'aramă
Și totu ce 'n elu soresce și totu ce va sorí,
Și sórele și luna și-a steleloru nesamă,
Nimicu au fostu odată nimicu odat' oru fi!

Vedeți înaltulu sóre, ce lumile lumină,
Și stelele și luna, ce noști vinu a 'nđilí,
Lumină câtu lumină și 'n urmă ér se 'nclină;
Nimicu au fostu odată, nimicu odat' oru fi!

Dar' omulu, bobu de rouă căđutu p'unu sinu de flóre,
Elu singuru s' voiéscă nestinsu a strălucí?
O! nu, și-a lui viéță ca tóte-i trecătóre,
Nimicu a fostu odată, nimicu odat' a fi!

Dar' nu, căci lui natura i-a datu și-o nemorire,
Vértutea și mărire ea lui le heređi,
Și prin acestoru farmecu, ceréscă strălucire,
Nimicu d'a fostu odată — unu ȕeu elu póte fi!»

Aşa cântau cu tóte cu-adâncă doioșfă,
Câtu sórele din ceruri s' opresce 'ngălbínindu,

Și cerulu și pământulu în tót' a loru măriă,
Și sufletele tóte păreau adâncu gemêndu.

A treia óră 'n ceruri când sórele lumină
Din munți flăcăi o sută cu bradulu coboră,
Er' dalbii feți din codri câtu alba lună-plină
Cunună stejerósă venindu i aducea.

Er' săpătorii încă săpas' acum mormântulu,
În pétră ne'ncercată de mâni de moritori,
Ca nemișcatu se stee pe câtu va sta pământulu,
Ne-amestecatu cu țernă d'ai lumei trecători.

Și dalbii feți atuncea pe scutu apoi l'ardică
Și plécă se-lu așeđe în veștedulu mormentu,
Er' nimfele-a' loru plângeri doiosu de nou ridică,
Câtu tóte 'ngiuru resună, și ceruri și pământu.

În sinu de pétră viuă ducându-lu îlu așeđă
Și-unu dealu ridic' asupră-i mormântulu înălțându,
Ca și din depărtare pe câmpuri se-se vedă,

Er' pe mormentu punu bradulu în aeru fluturându,
În bradu atárnă scutulu și buciumu, arcu și spadă,
Și ele ți și nópte suná p'a' lui mormentu.

Românii și-astăđi încă, și făr' se le mai vedă,

Le-audu adesu în codri sunându doiosu în vîntu.

CANTULU XI

CANTULU XI

CUPRINSULU

Lupta lui Mesteacănu cu Ungurii la strimtorile Oltului. Mesteacănu cade cu toți ai sei în luptă. Troianu luptă cu Ungurii la Orăți, pe care i învinge, o parte din ei înse înșelându-lu trece munții și merge asupra lui Negru. Femeile remase la Cetatea-lui-Negru, conduse de Cerbana și cu ajutoriulu copiilor, sfarmă pe Ungurii, cari voiau să trecă pe aci în ajutoriulu lui Danu. Negru reîncepe lupta contra Dăneniloru. Luptă între Marcu și Gemenu, care este rănit, înse etu încă rănesce pe Marcu. Marcu retéză capulu lui Gemenu. Marmontă rănesce greu pe Marcu, care se retrage din luptă. Nuorașu vedându amesteculu alergă și alungă pe Dăneni. Marmontă cercă să-i oprască dar nu-i pôte. Danu prinde în luptă și ațiță pe ai sei, încatu Nuo-

rașu trebuie să-se retragă. Dar' intrându și Romanu în luptă, Nuorașu își ia din nou po'eri și începe a sfărîmă cumplitu. Romanu ucide pe Dulceanu. Séra pune capetu luptei. Ochilă vine și spune lui Negru, că vinu ajutóre lui Danu. Intr' aceea sosese și Moldoveanulu Mihu-Copilulu. Sorinu cântă faptele lui Mihu. Negru chiamă căpitaniu la consiliu în care se decide să atace pe Danu, ca să-lu scótă din castru și să-lu împresure în cetate, ca să nu se póia unu cu ajutórele. Asaltarea castrorulu. Dănenii suntu scoși din castru și împresurați în cetate.

Așa luptau aicea pe mórte și viéță,
Er' Ungurii ca lupii prin codri străbătea
Cređendu să pună mâna p'a țeriloru frumséță,
Dar' sórtea României în ceruri priveghiá.

Pe Oltu pătrunde Zordon cu céta-i numerósă,
Mesteacănu ilu aștéptă la Pórta-lui-Traianu,
Strimtóre neuitată din lupta sângerósă
Când Dacia căđu frântă sub vulturulu romanu.
D'o parte și de alta se 'nalță turnurate
Mărețe, negre piscuri la ceru amenințându,
Căci ele-au statu odată într'una 'mpreunate
Ținendu în cale Oltulu ce coborá vuindu.
A Oltului turbare și-a stânciloru tăriiă
Au statu delungu în cumpeni, delungu s'au frēmēntatu,
Dar' învingându în urmă și-ađi Oltulu cu mână
Tăindu prin munți s'aruncă și spumegă turbatu.

Aici își aședase Mesteacănu a lui cétă,
Și toți setoși de sânge dușmanulu așteptă,
Er' Ungurii cu mintea și inima 'nfocată
D'a pradeloru dorință pe vale se 'nșiră.
Dar' când ajungu la Pórtă asupră-le detună
O grindină de stânce și-unu nuoru de săgeți,
Și spadele prin aeru ca fulgere 'n furtună
Trăsnescu în a' loru mijlocu uimiți și spărieți.
Și-o crâncenă junghiare s'amestecă 'n mulțime,
Și petrile de sânge începu a se moiă.
D'alu strigăteloru urletu și-a vaiteloru cruđime
Și cerulu și pământulu vuiă, se sguduia.
Dar' Ungurii s'aruncă totu valuri după valuri,
Și, spulberate, noue se răpeđiau în locu,
Er' ne'ntregiți Români sta pepturile valuri
Și neschimbați aceiași țineau alu luptei focu.
Șiróie mari de sânge curgeau prin stânci la vale
Și Oltulu de cadavre s'oprise 'n cursulu seu.
Toți vulturii ieșise din cuiburile sale
Și falfăindu prin aeru ei croncăniă mereu.

Din đori și până 'n séră se luptă lupt' amară,
Și unde după unde le sfarmă fulgerându,
Dar' scadu mereu Români și când murgia'n de séră
Mesteacănu singuru numai mai sta și sta luptându,
Dar' sufletulu, puterea acelu ce căđuse
Părea că tóte 'n peptulu și 'n brațulu lui s'au strinsu,
Și stavilă ne'nvinsă elu singuru mi se puse,

Și nu trăgea cu spada — cu fulgerulu ne'nvinsu.
De trei ori se revérsă, de trei ori se sfăramă,
Er' când a patra óră asupra-i se răpescu,
Se spulberă mulțime de peptulu lui d'aramă,
Dar' cei-alalți în urmă sub spade-lu îndoescu.
Cum vânturile 'n munte delungu c'unu pinu se luptă
D'o parte și de alta bătându și scuturându,
Dar' elu delungu stă mare, pân' rădecina-i ruptă
Se 'indoiă, cade 'n urmă mulți alții cotropindu.
Er' stâncile 'mpregiuru-i se sgudue, se darmă,
Și văile departe de vuetu clocotescu :
Așa Mesteacănu cade, dar' mulți cădându elu sfarmă,
D'asupra-i arme sună, jos stâncile vuescu.

Așa s'oștiau aicea. Troianu de ceea parte
Vênatulu și-lu așteptă în cursă la Orăți,
Ascunsu prin rîpi, prin piscuri, ce rîulu le desparte
Și nime nu le caută, ci vulturii sumeți.
Chiar iadulu ți se pare c'aci sê-se desfunde,
Atâtu d'afundu și negru se casc' alu văii fundu,
Și-a rîului turbare și ferbătore unde
Cu-așa teribilu vuetu de prin genuni respundu.
Cu-a' sale cete Bator sumețu aici ajunge
Și cruntă sfășiare se 'ncinge la strimtori.
Alu răcneteloru vuetu pămêntu și ceru străpunge,
Chiar sórele pălesce d'a' lupteloru fiori.
Vêdându în urmă Bator perirea ce-lu încinge,
O parte d'a lui cétă o trage 'ncetinelu,

Și, lui Troianu s'e-i p'otă vederile încinge,
 O parte-o lasă 'n luptă sub mâna lui Zendrel,
 Er' elu cotindu în stânga prin codri se resperde
 Și p'a Doftanei albiă apucă plaiu 'njos,
 Și când Troianu se crede, că totu sub spadă-i perde,
 O parte furișată se străcură prin dosu.

Ēră Vitan cu c'eta-i luându pe Negru 'n urmă
 Tăcutu d'a lui cetatate pe plaiu s'apropiă,
 Și nimene prin codri lui calea nu i-o curmă,
 Dar' rușin'osă m'orte Ursita-i pregătiă!

Femeile ce Negru lăsase la Cetate
 Simțir' a loru venire, dar' nu s'au spăimântatu,
 Căci între ele-atuncea cuvinte 'nflăcărare
 Scolându-se Cerbana așa le-a cuvântatu :

«Scolați, e 'n pragu perirea, ér' Domnu-i prea departe,
 Ca s'e ne p'otă 'ntinde unu rapedu ajutoriu.
 Și noi și nații nostri, a vieței dulce parte,
 Și noi și-aleșii nostri și 'ntregulu viitoriu,
 Cu noi cadu t'ote-aicea, séu t'ote-aici se 'naltă!
 Unu sóre mare astăđi, sorori, ne-a resăritu!
 Femei, copii,... cu toții ce potu unu brațu s'e nalt'e,
 La arme! Toți la arme! S'e-i stingemu! I-amu topitu!»

Grăi, și totu îngiurulu părù schimbatu în pară,
 Așa prin toți s'aprinse alu luptei ageru focu.
 Copii ce-abia trecuse a cincispre-đecia v'ără
 De doru, de neastimp'eru, abia-și mai află locu.
 Și cu Cerbana 'n frunte pe culmi cu toți se 'nșiră

D'o parte și de alta pe văile adânci.
 Femeile s'aședă p'a creșteteloru șiră
 Ascunse și tăcute prin tufe și prin stânci ;
 Aprinșii copilandri cu Leușoru în frunte
 S'aședă mai la vale prin arbori și prin stânci ;
 Totu insulu, luându cu sine unu bucinu lungu de
 munte

Și fere sunătoare, aștept' aci pe brânci.

Așa luptau cu toții : bărbatu, copilu, soția,
 Atâtu de grea, Române, eternu fû sôrtea ta!
 Dar' d'astădi înainte va și mai grea să fiă,
 Căci sôrtea-ți scrise 'n carte eternu a te luptá !

Er' Negru, săturându-și de lacrimi și dorere
 Nemângăiatulu sufletu pe Riscogelu plângându,
 Când luce-a patra óră a sórelui potere,
 Elu într'ai sei se 'nalță din graiu așa grăindu :

«Destulu acum din lacrimi, destulu din întristare,
 Căci Riscogelu alu nostru e celu mai fericitu,
 Și n'ar' fi fostu în lume mai strălucitu, mai mare,
 Ne'nvinsu ca Retezatulu luptându d'ar' fi trăitu !
 Pe celu ce cade 'n óste oștindu-se feșesce
 Intr'unu mormentu de auru l'aședă domneđu,
 Și lumei viitoare elu neapusu soresce,
 Și trecătoriulu dice : De ce nu potu fi eu !
 La noue crunte 'ncingeri vă luați potere nouă
 Cu dulce 'ngustărire de carne și de vinu,
 Și armele vă 'ncingeți ! Mai înc' o di séu doue,

Și-omu pune-apoi temeiuu doritulu căminu».

Grăi, și toți în sinuri suspinele-și innécă
 Și dulce vinu și cărnuri doioși îngustărescu
 Și pentru noue fapte potere nouă 'mbracă,
 Ér' armele tocite de mórte-și agerescu,
 Și córnele d'odată la luptă tóte sună,
 Cātu văile departe resună clocotindu,
 Și câmpulu ce sta langedu d'odată se 'nfurtună,
 Jos tropotu și cutremuru, sus spade fulgerându.

Dar' n'ășteptau Dănenii la valuri să le-ajungă.
 Cum vespile s'aruncă din trunchiulu scorburosu,
 Când dau de ele 'n codru copiii dela strungă,
 Și sbărnăindu i-atacă cu ghimpulu dorerosu :
 Intogmai și Danenii d'odată saru din óste
 Amenințându din spade, strigându și bucinându.
 Și inimile-atuncea d'alu luptei focu supt cóste
 Băteau cu neastimpěru de sânge 'nsetoșându.

Ér' Gemenu Pitișteanulu nainte-atunci s'avântă
 Și la Negreni le-aruncă sumețu acestu cuvětu :
 «De pâne și domniă rău fómea vă frēměntă,
 Dar' vă 'nfundămu noi gura, c'avemu destulu păměntu!»
 Așa grăindu pe Marcu l'ațintă și săgėtă,
 Săgėta sună, sbórá și-așterne pe Bărboniu
 Trecându prin îi d'adrechtulu, resare 'nsăngerată
 Și caldă mi se 'nfige în cópsa lui Floroniu.
 Ér' Marculu arcu 'ncórdă și-unu fulgeru pune 'n córdă,
 Și tună, córda sună și sbórá sfărăindu,

Dar' Gemenu jos se plécă, săgéta trece córdă
 Și pe Măcieșu l'așterne prin peptu-i fluerându,
 Și spada 'ntortorându-și turbatu se 'niéptă Marculu,
 Pămêntulu ca de tunetu supt pasu-i tremură,
 Ér' Gemenu când îlu vede din mân' aruncă arculu
 Și ca unu fulgeru spada prin aeru șerpuiá.
 Cum în Carpați adese doi tauri lați in frunte
 Din piscuri depărtate s'audu adâncu mugindu,
 Și turmele s'apropiá mergându păscându pe munte,
 Se vědu, s'aprindu, se 'ncórdă la lupt' apoi se prindu,
 Și văile resună d'a loru întrelovre,
 Supt pașii loru pămêntulu se paru că-lu iau fiori,
 Din armuri și cerbice sângiósă șiroire,
 Er' împregiuru cu spaimă stau turme și păstori:
 Așa luptau cumpliții; și Marculu întâiu tună,
 Dar' Gemenu i respunde cu-unu trăsnetu oțelosu.
 D'a spadelor lovire totu aerulu resună
 Și 'ngiurulu loru se vérsă unu rooru schînteiosu.
 Întâiu și-a doua órá și-a đecea órá încă
 Se 'nfășurá prin aeru greu spadele tunându:
 Intogmai véra 'n munte îngiuru d'o 'naltă stâncă
 Mii fulgere din nuori se 'nșerpue trâsnindu.
 Când Marcu 'nvêrtegesce a unu-spre-đecea órá,
 Părù că se cobóre unu fulgeru întreitu,
 Detună și pe Gemenu (Dănenii se înfiórá!)
 Tăindu-i spada 'n douě în creștetu l'a trâsnitu.
 Dar' coifulu, viță bună și oțelitu in luptă,

Se 'ndoie și se ține pe capu-i nepătrunsu,
 Er' Gemenu mi se 'nclină pe lunga-i spadă ruptă,
 Și-acî erá sê-i fie și-atátu numai d'ajunsu,
 Căci unu vêrtegiu d'odată în mintea lui se 'ncinge
 Și sângele pe față-i se scurge șiroindu,
 Vederea-i se 'nnóptéză, genunchiulu i se frânge,
 Și 'n pulbere se 'ntinde bătêndu și bolborându.
 Marmont' atunci și Para vêdêndu a lui cădere
 În ajutoriu alérgă strigându spăimêntătoriu,
 Er' Marcu când le vede venindu a loru potere
 Le-arunc' așa cuvinte cumplitu încruntătoriu :
 «Veniți, căci étă singuru nu vrè sê mérgă Gemenu ;
 Elu Gemenu în viéță, vrè Gemenu și 'n mormêntu,
 Și tu din toți, mēi Paro, cu elu îmi pari mai semenu,
 Deplinu îns' o sê-mi semeni sub gliă 'n celu pămêntu.»

Așa grăindu, pe Gemenu l'apucă și-lu têresce
 Cu stânga 'nfășurată în përu-i încruntatu,
 Cu drépta spada 'ngiuru-i o 'nvêrte fulgeresce
 Voindu s'adăpostéscă vênatulu ce-a vênatu.
 Dar' Para și Marmontă alérgă, lu 'mpresórá,
 Și Doiulu și cu Mareșu s'adaugu între ei.
 Atuncea Marcu stânga din përu o desfășórá
 Și-omorulu se 'nferbêntă cu furiă de lei,
 Și Marcu cu-o lovire pe Para-lu înțêrină,
 Er' Gemenu revenindu-și se scólă sângerosu
 Și p'a lui Para spadă punêndu elu rapedu mână
 Lui Marcu dreptu în spate i-o 'mplântă pe din dos,

Dar' spada se opresce în șira vârtegiósă.
Elu înecându dorerea se 'ntórce și vėđēndu
I trage-o lovitură cu spada fulgerósă
Cātu capulu lui d'adura se duce clănțenindu.
Marmontă prinde clipa și 'n cósta-i desvėlită
Turbatu înfinge spada, dar' spada lunecă
Pe luciulu brău de zale, și, inima-i ferită,
Se duse pe d'asupra și 'n cópsă se 'mplântă.
D'a duoru plăgi dorere pătrunsu înaltu răcnesce,
Dar' spada turbă încă în brațulu seu ne'nfrântu.
Deșertu Marmontă, Mareșu, asupra lui trăsnesce,
Chiar' ei adesu aprópe-su se mușce în pământu.
Răcnindu ins' auđindu-lu Julanu' la elu s'aruncă,
Er' ei crășnindu că-lu scapă începu a 'napoiá :
Cum mormăindu se trage flămândulu ursu din luncă,
Căci vii teciuni păstorii trimetu în urma sa.
Pe Gemenu și pe Para de arme mi-i despoie,
Și strălucindu în arme și vale sângerându
Se 'ntórce l'ai sei Marcu, dar' ajungându se 'ndoie
Și 'nfrântu în urmă cade pământulu înroșindu.
Er' Ușurelu îndată la Moșu-Alinu alérgă,
Dar' Moșu-Alinu nainte vėđēndu veniá, veniá ;
Elu plagele le caută, începe să le ștérgă
Și cu măestre ierburi încetu a le-aliná.
Er' Turnea și Visante, Boianu, Bălușu și Iarba,
Iși facu din a' loru pepturi unu muru ne 'nfrântu de feru.
Și ținu în locu mulțimea ce-alérgă frunđă, iérbă,

Nălțându de bucuriă unu strigătu pân' la ceru.

Er' Nuorașu într'astea în aripa lui dréptă
 Cu Câmpineanu și Șerpe și cruđii luptători
 Mii fulgere-și aruncă, se 'niéptă, se reiéptă,
 Și-acoperu împregiurulu cu morți și moritori.
 Er' când la Marcu vede amesteculu de luptă
 Și strigătulu aude noianulu sguduindu,
 Elu pe Luncanu ilu chiamă și-i ădice vorbă ruptă :

«Aici sě stai, Luncane, sě-mi stai trăindu, morindu,
 Căci étă soțulu Marcu împresuratu de sörte.»

Așa ădicându s'avěntă ca leulu la vėnatu,
 Și mörte luce spada și ochii-i lucescu mörte,
 Și ca furtuna 'n valuri în ei s'a mestecatu.
 Supt brațu-i cade Crețulu, Culmeanu și Orbenice
 Și Barburu și cu Arburu și Mirea și Mirancu,
 Oțelu și Barbă-Albă, Fătioiu și Gălbınice,
 Cornesculu și Mușesculu și Raiulu și Melancu ;
 Și mulți încă trimite pe calea cea ne'ntörsă,
 Și mulți ne-apropiatulu din ei mai trimitea,
 Dar' négra Spaimă 'n urmă pe toți în fugă 'ntörsě,
 Er' Nuorașu călcându-i mereu din ei tăiă.

Când revėrsați în fugă pe toți Marmontă-i vede
 În calea loru s'avěntă strigându spăiměntătoriu :
 «Ori-cine-acum vė vede bărbați nu vė mai crede !
 Napoi cu toți la luptă, ori mortu ori vingătoriu !
 Napoi, căci fuga duce la mörte și rușine!
 Femeile d'acasă cu furca vė voru luă,

Vé voru scui pá copíi și lumea care vine
Pe negrele morminte blăsteme-oru încarcá!»

Strigá și lunga-i spadă croiá fulgerátore,
Er' Spaima fiorósă mêná-i vêrtegiu pe câmpu :
Cum undele pe luciu se ducu restornátore,
Când vine și le-alungă alu tómnei negru timpu.
Și 'n óste-ajunși la pórtă se sfarímă 'ntre sine,
Er' Nuorașu din urmă mereu la ei tăiá.

Lui Danu unu rece tremuru i se revérsă 'n vine
Și spăiméntosu începe strigându a 'mbărbătá :
«Dar' unde vi-i vêrtutea, nepoți de feți de codru ?
Din urși vêrtoși de brâncă voi ađi turmă de oi ?
Voi ce-așterneați odată de dușmani negru codru,
S'a stinsu spăimântoșía, e mortu sufletu 'n voi ?»

Așa strigându elu însuși în volbură s'avêntá
Inflăcărându din spadă, din ochi amenințându.
Mulțimea stă, revine, se 'ntórece, se 'nferbêntă,
Și-aprinși d'o nouă furiá, strigându și fulgerându,
Și sguduindu pământulu, se 'nvolburéz' asuprá,
Și din risipă-o luptă mai cruntă se 'nnoi ;
Vii tunete de spade cădeau vuidu asuprá,
Dar' se păreau că tóte d'o stâncă s'aru loví,
Căci țanduri sborá 'n aeru și capete și brațe,
Cátu însuși Danu departe de spaimă se ținea,
Dar' ne'ncetatu asuprá-i p'ai sei strigându înhață ;
Și strinsu Nuorașu în urmă începe-a napoiá.
Aprinși atunci Dănenii mai multu încă se 'ncruntă,

Cređându acum-acuma sĕ-lu tindă la pâmĕntu ;
 Și brațu-i frântu în urmă d'o lungă luptă cruntă
 Abia putea sĕ 'nfrâne turbatulu loru avĕntu.
 Cum lupulu cățelandru, ce hemesitu cobóre
 La turma ce mi-o vede scurmându pe celu luncetu,
 S'aruncă și 'ncolțesce, dar' vierii-lu împresóră
 Și-acì sub colții ageri l'aru tinde sfășietu,
 Dar' elu lăsându-și prada și clănțenindu din gură
 Incetu-incetu se trage și pere prin desišu :
 Și Nuorașu asemeni din gréua lui strimtură
 Se trage dându îngiuru-i cu spada fulgerišu.

Vĕđĕndu împresurarea Romanu la elu se 'niéptă,
 Cu elu și Mărăcină și Frunteșu și Bocearu,
 Și furia perđetőre mai crudă se deștéptă,
 Și Nuorașu începe de nou și mai amaru.
 Nici pantera, nici leulu, nici ursulu greu de brâncă,
 Nici vierulu de pădure cu colți sfășiatori,
 Cu cari asemenu lumea nimica n'a faptu încă
 La 'ncumetu și tăriă, cruđiă și fiori,
 Nici singuri, nici într'una nu-și au asemĕnare
 Cu feții ce s'afundă prin óste 'nțerinându.
 Vĕrtegiu de vĕntu în codru se pare fiă-care,
 Furtun' a' mării valuri mĕnându, vuindu, spărgându.
 Romanu tăindu se duce și pe Dulceanu l'ajunge
 Și-așa strigându i-aruncă cu graiu resunătoriu :
 †Sĕ vĕdu acum, Dulcene, aici ți-a mai ajunge
 Cu pofta de răpire sĕ scapi învingătoriu ?

Aicea nu mai merge ca la răpitu de turme,
 Aici nu mai e luptă de lotri și păstori.
 Nu poți mai multu acuma să-ți perși a' tale urme
 Lăsându păstorii 'n sânge și câmpulu în fiori,
 Și plinu de pradă grasă p'a Oltului lucfă
 Să treci de ceea parte voiosu și 'navuțitu.
 Aici acum sub spadă-mi se stinge-a ta lotriă
 Și numele tēu negru, ce-asemeni l'ai răpitu,
 Flămēndu, fără de nume venindu din țeri străine
 Și ca o fēră 'n turmă cădēndu pe cei Dulceni.
 Aici acuma corbii voru ospētă din tine,
 Din tine dimpreună cu frații tei Dăneni.»

Așa Romanu grăesce și spada 'nvêrtegesce,
 Er' în genunchi i cade Dulceanu așa dīcāndu :
 «Nemoritōre Dōmne, cātu sōrele soresce
 Nu-i mai cumplitu ca tine și nime nu-i mai blāndu!
 În mână ta-mi suntu tōte și mōrte și viētă,
 Dar' dă-mi să mai resuflu p'acestu cerescu pāmēntu,
 Să-mi vēdu er' copilașii și-a mamei loru frumsētă,
 Și-ți dau a' mele tōte și auru și argintu,
 Ce 'n negrele-mi celare ca sōrele lumină,
 Și tōte-a' mele turme ce câmpii înălbescu,
 Și șerbu în tōtă viētă să-ți fiu fără lumină,
 Și 'nvingere să-ți dee părintele cerescu!»

Așa grāindu Dulceanulu piciōrele-i încinge,
 Er' Romanu pe cerbice-i călcāiulu greu punēndu :
 «In luptă nu-i togmělă, se mōre sēu se 'nvinge!»

Aici esti blându ca mielulu și-acasă lupu flămându.
 Nu-mi mai sporí la vorbe ca babele 'n rescruce,
 Ce stau o ȕi 'nchiată și totu aru mai vorbí,
 Căci spada-mi fără viêtă-ți d'aici nu se mai duce,
 Și veđi, d'asupra corbii aștept' a te 'mpărți.»

Grăi, și lungă-i spadă prin spate dreptu i-o 'mplântă
 Și pe supt țita stângă resare sângerându.
 Ca vermele 'n țerină gemându elu se frământă,
 Dar' nóptea ne'nđorită lu 'ncinse negurându.

Er' Nuorașu și soții-i cu spade lungitóre
 Prin cei-lalți cu turbare tăiá și alungá.
 Și Danu deșertu cu vóce departe sunátóre
 La 'ntórcere, la luptă mereu îmbărbătá.
 Cum o câmpia 'ntregă de oi înălbitóre
 Se vėrsă tótă 'n fugă și-unu lupu numai zărindu,
 Se scutură pământulu sub desele picióre,
 Și tóte mi se 'ndésă în staulu tremurându :
 Asemenea Dănenii fugindu se 'ndésă 'n óste,
 Sė scape după valuri d'acesti sfărímători,
 Dar' mulți ajunși în pórtă sdobiră-și a' loru cóste
 Și mulți încă căđură supt spade gemétori.

Er' Cămpianu și Șerpe vėđendu fricósă fugá
 Și nepotendu înfrânge poterea lui Luncanu,
 Se tragu încetu în óste, nucumva s'o distrugá
 Și 'n a' cetății valuri sė string' apoi pe Danu.

A ȕilei zare 'ntr'astea cu-amurgulu se 'nfășórá,
 Și étă 'n neresuflu la Negru alergându,

Ochilă, ochi de vulturu, veniá p'unu calu ce sbóră
Şi coborîndu, lui Negru i dîce greu suflîndu :
« Nemoritóre Dómnne, plecai cu-o scire bună
Şi mai aducu trei rele şi sufletulu mai stinsu.
Prin stânci aparú d'odată venindu ca o furtună
O cétă grea de Uguri cu doru de prădi aprinsu.
Veniau p'a nóstră urmă d'adrechtulu spre Cetate ;
Puţinu... şi-a ta Cetate şi mame şi copii,
Mărirea viitóre, zăceau acum sfărmate,
Şi-apoi cădeau asupră-ţi ca lupii pe câmpii.
Dar' dalba de Cerbană, cu arculu greu d'a umëru
La capre săltăreţe plecase la vênatu,
Zăresce pintre stânce cum vine negrulu numărú,
Şi rapedu ca cerbóica l'a' sale s'a 'ntornatu.
Femei, copii, cu toţii la luptă se 'narméză,
Şi cu Cerbana 'n frunte femeile pornescu
Pe culmi însus pe vale şi d'ambe părţi s'aşedă
Şi-ascunse-aşteptă 'n cursă cu sufletu bărbătescu.
Er' mândri copilandri cu Leuşoru în frunte
S'aşedă mai incóce pe piscuri pintre stânci :
Totu însulu, luând cu sine unu buciumu lungu de munte
Şi fere sunătóre, aştept' aci pe brânci.
Când Ungurii se 'nşiră pe vale fără sémă,
Femeile tăcute i las' a trece 'njos,
Er' la unu semnu copíii d'odată fără témă
De buciume şi arme scotu vuetu spăimëntosu.
Femeile din spate cu strigăte 'nmiite

Cutremură noianulu și-alu codriloru adâncu.
Atunci ca și d'unu trăsnetu cu mințile-amețite
Se 'ndesă toți la fugă pe plaiulu strintu și-adâncu,
Er' stâncile din piscuri vârtegiu le cadu asupră
Și aerulu se 'nvôlbă în nuori pulberoși,
Incâtu a țilei zare se 'ntunecă d'asupră
Și sórele privesce cu ochii sângeroși.
Din culmi apoi Cerbana strigându cu ale sale
S'aruncă tóte-armate cu lănci și cu securi,
Și-o crunt' amestecare s'aude-atunci în vale ;
Cari au scăpatu de stânce supt lănci cadu sfărmături.
De țipete, de răcnetu, de vaíte doreróse
Și de crășniri de mórte toți munții clocotía.
Femeile 'ncărcate de arme sângeróse
Se 'ntorcu cântându cu fală și feții-și sărutá.
Er' ochii ce-mi vėđurá, când valea se deschise
Și pulberea se stinse, n'am graiu șe-ți desvėlescú ;
Așa tăiatu și sfarmetu sė nu veđi nici în vise,
Dar' eu le vėdu și-acuma și nu potú sė grăescu.—
Er' când eu plecu încóce cu-acéstă mare scire,
D'apusu și mėđă-nópte și jos din resăritu
Vėrtegiuri pulberóse nălțându-se 'n mărire
Și 'naintându încóce d'odată le-am zăritu.
Departu-su ele încă și-abia cu noulu sóre
Aicea voru ajunge venindu, mereu venindu,
Dar' marea loru mulțime, venirea sborátóre,
Ne spun că nu-su d'ai nostri, ci-asupră vinu turbându. »

Aşa 'nchiã, şi étã şi Negoitã-apare
 Şi tóte le 'ntãresce Ochilã câte-a spusu,
 Cãci elu cu-a' sale cefe, pe vale când resare
 Femeile din luptã veniau cântãndu din sus.

Când ei spuneau acestea lui Negru, étã 'n zare
 Veniã ca o nãlucã p'unu negru puiu de vèntu
 Unu fètu lucindu în arme cu cóma pe spinare;
 Veniã sborãndu şoimanulu ca vèntulu pe pãmèntu.
 Ajunge, şi lui Negru se 'nchinã şi-i grãesce
 (Şi toţi îngiuru la dènsulu priviau înminunaţi,
 Aşa mãreţu strãinulu în ochi le strãlucisce
 La faţã şi fãpturã şi umerii 'nãrmaţi) :

«Mihu Copilulu, Dómne, închinã-ţi a lui frunte,
 Dar' lumea l'alu seu nume mai pune şi-altu cuvèntu :
 Şi Pãunaşu de frunte şi Copilaşu de munte,
 Dar' nu sciu déc'acèsta e 'n vèntu séu cu cuvèntu.
 Înţelegãndu eu, Dómne, de marea ta venire,
 Din Codri dela Nistru la tine-am alergatu,
 Şi tóte-a' nóstre plaiuri plecat'au cu pornire,
 Dar' Milcovulu în cale turbatu s'a ridicatu
 Şi i-a fãcutu cu toţii se 'ntórne l'ale sale,
 Şi s'au întorsu în sufletu gemèndu şi blãstemãndu.
 Dar' eu cu murguşoru-mi am luat'o sus pe vale
 Şi pe la fundulu apei prin codri strãbãtèndu
 Am coborítu la ţerã, şi 'ntinsu eu ði şi nópte
 Cu-a cerului voinţã mè ét' aici venitu.
 Dar', Dómne, eu vinu singuru, ér' sus din mèðã-nópte

Asupră-ți negre cete venindu am întêlnitu.
 Vinu Ungurii d'o parte, din alta vinu Căpcâni
 Intrându din luciulu mării pe Dunăre însus,
 Și vinu flămênđi cu toții, cum vinu la pradă câni,
 Căci le-a 'nchinatu Danu țera din mare pân' l'apusu.»

«D'unu Copilașu de munte, d'unu Păunașu de frunte,
 D'unu Mihu Moldoveanulu din doine-am auđitu,
 Căci fama lui și spaima, cum foculu sus din munte
 Străbate 'n țeri departe, prin lume s'a lățitu.
 Bine-ai venit, Copile, și cerulu să te porțe
 In ale năstre 'nvingeri ne-atinsu și spăimêntosu!»
 Așa grăesce Negru urându-i dalbă sôrte,
 Și drépta-și întindêndu-i ilu stringe căldurosu.

Din văile umbróse într'astea nóptea lină
 Recori și bóre dulce se 'nalță revêrsându,
 Și codri și vâlcele și câmpuri, totu s'alină,
 Și numai sus în ceruri stau stelele clipindu.
 Ostașii pe la focuri tăcuți cu toți s'aședă
 Cu vinu și carne dulce poterile 'nnoindu,
 Er' Moșu-Sorinu în mijlocu din córde-i desfetéză,
 De Mihu și-a' lui fapte cântându și descântându :

«Cum elu la među-de-nópte mergea prin Codru-
 negru,

Mergea Mihu Copilulu horindu și chiuindu ;
 Elu cu voióse doine, ér' murgușoru-i negru
 Cu tropotu și nechezuri cei codri deșteptându.
 Er' Ianușu Ungureanulu din hoțomani mai mare

Ingiuru de focu cu soții mîncă și ospătă ;
 La cântecu și nechezuri resare și tresare
 Și cunoscându pe Mihu elu blîndu așa-i grăia :
 Vin', Mihule fîrtate, cu toții dimpreună
 Să ne-ospătăm și 'n urmă la hartă ne vomu luá.
 S'aședă, beu și mîncă cu toți în voiă bună,
 Dar' Ianușu Ungureanulu cu voiă și nu prea.
 Er' după ce mîncară și vinulu ilu gustară,
 Așa Mihu Copilulu lui Ianușu i grăi :
 En vin' acum, fîrtate, colea 'n poéna rară,
 Să vedu de scii la luptă cum scii benchetuí.
 Cu toții se scolară, ieșiră la prelucă,
 Aprinser' unu focu mare câtu codrii se 'nđiliá,
 Și-ací de bráne late la trântă mi s'apucă,
 Er' Ungurii 'mpregiuru-i priviá și tremurá.
 Și Ianușu mi se 'ncórdă, ilu stringe, ilu smâncesce,
 Dar' Mihu ca și stâncea stă 'n locu-i nemișcatu,
 De brâu vrè sè-lu ridice, se 'nvêrte, se stânjesce,
 Și-amaru în dinți crășnesce și 'njură 'nfricoșatu.
 Er' Mihu când ilu stringe, de mijlocu mi-lu înfrange,
 Ilu smulge sus în aeru, lu 'nvêrte svênturându,
 Jos în pămêntu lu 'mplântă și din genunchi mi-lu
frânge,
 Și spada grea mi-o trage și-asupră 'nvêrtegindu
 I sbóră căpêțina bərbósă și hîdósă,
 Și clănțenindu se duce d'adura pe pămêntu,
 Er' Ungurii 'mpregiuru-i de mórtea fiorósă

Păreau c'acum ieșise cu toții din mormântu.
Atunci Mihu Copilulu din graiu așa le ȃice :
Voi hoțomani, veniți-mi să vȃdu de s'ar' află
Din voi atȃta vr'unulu să pȃtă sȃ-mi ridice
Cea ghiogȃ nestrujitȃ și cȃstȃ spad' a mea.
Dar' ȃndeșertu, nici macar a le mișcȃ sȃ pȃtȃ!
Atunci Mihu le ȃice : Muerci de hoțomani,
Nu-mi sunteți voi de luptȃ, potȃi sunteți de glȃtȃ
Și buni de sapȃ latȃ, de jugu și de croncani !
Ușoru apoi ca péna elu armele-și ridicȃ
Și murgușorulu negru din pasu ȃncȃlecȃndu
In nȃptea 'ntunecȃsȃ apucȃ pe poticȃ,
De doine și de tropotu totu codrulu resunȃndu.»

Așa Sorinu le cȃntȃ, ȃr' Negru chiamȃ 'ndatȃ
Pe cȃpitani ȃn cortu-i ; ȃmpulberȃți ei vinu,
Și rȃzimatu pe spadȃ cu stele semȃnatȃ
Așa elu le cuvȃntȃ cuvȃntu adȃncu și plinu :
«Romȃni, fȃrȃȃți de arme, ostași de viȃȃ vechiȃ,
S'apropiȃ minutulu ce-atȃtu l'amu așteptatu.
Acȃstȃ nȃpte 'n viȃȃȃ va fi fȃrȃ pȃrechiȃ,
Sȃu noi sfȃrmȃmu dușmanulu sȃu elu ne-a sfȃrȃmatu.
Danu la Cȃpcȃni și Unguri cerșindu ajutorinȃȃ
Cu-a țerei ȃnchinare solȃȃ le-a trimisu...
Selbatici toți pe carii a prȃȃȃiloru dorinȃȃ
Și 'n iadu i-adimenesce la 'ntorceri nedeschisu,
Dar' ȃn o țȃrȃ c'asta din ceru așa lȃsatȃ :
De farmecu la popȃre și prețu la 'nvingȃtori !

D'acéstă țeră 'n lume viéța ni-i legată,
 Legați cu trupu și sufletu de mii și mii de ori!
 Ea tótă-i frēmēntată cu-alu moșiloru nosti sânge,
 Chiar noi o frēmēntarāmu cu viu sangele nostu.
 De nou ađi Romāniā se nasce séu se stinge,
 De-acum ne-oru đice: étă-i! séu voru șopti: au fostu!
 Și ét' acum alérgă selbatice popóre,
 Căci Mihū și Ochilă vėđură-i nuoru venindu;
 Pān' la lumina đilei de lume 'nālbitóre
 Cu toți ne voru încinge asupră-ne căđēndu.
 Pe Danu noi astă nópte séu ilu sdrobimu în óste
 Séu în cetate-lu stringemu đin óste alungatu,
 Sė nu se pót' atinge și cóste-apoi la cóste
 Sė cad' asupra nóstră cu cei cei-au chiāmatu,
 La luptă dar' la luptă, sė stringemu ađi chiar sórtea
 S'arete 'n fața lūmei ce 'n stele ne-a 'nsemnatu.
 Mai bine toți supt gliă, decātu unu traiu ca mórtea,
 Țerînă, toți țerînă, decātu poporu călcatu!»
 Grăesce; căpitānii prin óste se resfiră
 Și-ostașii 'n noue 'nvingeri i-ațiță și-agerescu,
 Și supt tăcerea nopței în arme mi se 'nșiră
 Și linu ieșindu pe pórță supt umbre 'ncetu pășescu.
 Pāndarii depe valuri ulmāndu a loru venire
 Din bucine resună totu aerulu turbāndu,
 Dar' pān' resaru cu toții din dulcea-și aromire,
 Ce dup'o cruntă luptă i 'nfășurase blāndu,
 Pān' armele-și apucă, pe valuri pān' se sue,

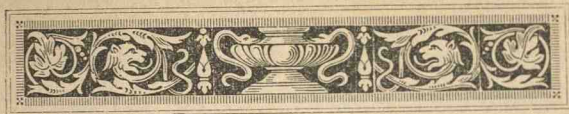
Și, după cum se 'ntemplă, uimiți și 'mpedecați
Pân' armele se 'ncingă și 'n luptă sê-se pue,
La valuri și la pórte Negrenii cadu turbați.
Pe umeri și prin ciunguri, cu scare și cârlige,
Voru valurile unii se 'ncalece suindu,
Er' cu lăstari și ghioge a porților verige
Voru alții sê le frângă tunându și sguduindu.
Dar' étă când pe valuri Negrenii mai atârnă,
Când porțile se 'ndoie sub ghioge și lăstari,
Dănenii, precum ursulu când vede-se 'n cobêrnă
Incinsu de tóte laturi de lănci și săgetari
Se 'niéptă cu turbare la mórte chiar in față
Cu cóma 'nvolburată, cu óchii cruntu întorți :
Și ei s'aruncă 'n doue, la mórte și viéță,
Și-unu orbu omoru începe pe valuri și la porți.
Marmontă, Câmpineanulu din valuri ageru tună,
Și Șerpe și Dudesculu ca fulgere din nuoru
Intórnă și restórnă mulțimea ce nebună
S'avêntă sus pe valuri vêrtegiu spăimêntătoru.
Cadu Vênteșu și cu Cerbu și Ganguru și Grăunte,
Bălauru din Păclișa și Hornea și Têmpeanu,
Cadu Netedulu și Fulgeru, și despicați prin frunte
Păunu dela Cerbía, Candinu și Filiceanu,
Joianu, Fruntosu și Dorulu, Grânolea și Locustă,
Tolanu, Arinu și Blândulu și Frumușanu și Bradu,
Rumelu, Găunu și Gaiță, Mustocea și cu Mustă.
Supt lungile loru spade mulți încă peru și cadu,

Dar' nóptea 'ntunecósă acopere-a' loru nume ;
Și 'n órba, crunta luptă mulți încă mai cădea,
Credeau cu-a loru turbare sě-mi spulbere o lume !
Dar'  t  pe doi arbori prin ramuri se 'nalță
Bociaru și cu Julanulu ; cu st nga valu se sue,
Cu dr pta pe de-asupra mii fulgere 'mpletescu :
Așa v rtegiu 'n mare se 'nalță, urlă, vue,
Și fulgere de-asupra îngiuru se 'nșerpuescu.
Cu spaim' asupra Șerpe și Feru rotindu detună,
De trei ori a' loru spade în m n  le tresaru,
De trei ori mâni și spade păreau că dimpreună
Din umerii loru smulse departe 'n aeru saru.
Ei sfarim  și strig  și mulți se 'nd s' asupr ,
Dar' pintre mii de spade sui , mereu sui ,
Și spadele 'n mii țanduri le zur e de-asupr ,
Și mâni și brațe 'n aeru  iaiate flutură.
O lovitur  doue și sus pe valu se 'mplântă
Și-o p rt  prin mulțime deschidu  nfulger ndu.
Er' Nuorașu într'astea din gardini îmi av nt 
Și porțile prin aeru le-aruncă sf rim ndu.
Precum când primăvéra topesce noulu s re
Troienii 'nalți de ne  , ce munții c runțescu,
Și undele din piscuri spum se, r pit re,
V rs ndu-se pe câmpuri se 'nvolbur , vuescu
In stavilele 'nalte, amestece cumplite
De tufe și trupine, de st nci și de p m ntu,
Ce paru s  stee timpuri pe locu-și neclătite

La țarini și lunceturi înaltu apărământu,
Dar' undele turbate lovindu mereu în maluri
Deschidu o pörtă, dóue, prin ele străbătându,
Se vérsă și 'ntr'o clipă câmpia-i tótă valuri,
Și lucrători și turme se védu pe culmi fugindu :
Asemenea Negrenii rumpându se vérsă 'n castre.
Dănenii sub întunecu se tragu, s'adăpostescu
Intr' a' cetăței ziduri cu fețe verđi-albastre
De Spaimele ce 'n urmă strigându i urmărescu.
Ei porțile-oțelite le-aruncă în zăvóre
Și-o parte se revérsă cetatea răscolându,
O parte sus pe valuri se 'ntinde-apărătóre,
O parte jos la pórté așteptă tremurându.

CANTULU XII

CANTULU XII

CUPRINSULU

Negru lasă pe Romanu să țină pe Danu împresuratu în cetate. ér' pe Nuorașu lu trimite asupra ajutóreloru ce vinu despre Oltu, și pe Mihu Copitululu asupra celoru ce vinu despre Orăți, ér' elu plécă contra celoru ce vinu despre Dunăre. Nuorașu înfrântu de Unguri trimite pe Ușurelu după ajutoriu. Marcu, deși rănitu, încalecă și alérgă în ajutoriu lui Nuorașu. Lupta lui Marcu cu Zordon, care este omorîtu. Dar' lui Marcu desfăcându-i-se ranele și sângerându cade și elu. Nuorașu-și readună poterile și sfărîmă pe Unguri. Mihu risipesce pe Ungurii ce vinu despre Orăți. Danu simțindu apropiarea ajutóreloru, erumpe din cetate, înfrânge cerculu împresurătoriloru și omóre în luptă pe Romanu. Negru, întimpinându pe Căpcâni, ucide pe Santaru căpitanulu loru, i spulberă și se în-

tôrce apoi asupra lui Danu. Vêdându pe Romanu mortu jură resbunare lui Danu. Făcându-se nópte aparu în aeru osti de umbre luminóse, cari se luptă între sine. Peste nópte se gată de âmbe părțile la luptă. Diminéta reîncepe lupta. Danu, vèdându-se strimtoratu, scóte pe soțla și copíi lui Negru, pe cari i adusese Sâmba, pe ziduri și provócă pe Negru să părăsescă țera, căci i dă și soțla și copíi, ér' de nu i ucide, acì în fața lui. Negru refusându, Danu ucide, ínse numai umbrele soțlei și ale copíiloru, căci pe ei i subtrage Cosinziana lăsându umbre în loculu loru. Negru dă asaltu asupra cetății. Nuorașu și Mihu saru întâiu zidurile. Negru sfărîmă pórtă cetății și întră. Aprindu cetatea. Danu fuge și se închide în palatulu seu. Dochia, vèdendu că nu mai este scăpare pentru Danu, se răpede în formă de vulturu și scóte pintre flacări pe Michnea, uniculu copílu alu lui Danu. Negru ajunge la palatu, sfărîmă pórtă și omóre pe Danu. Faime, sciindu de mai nainte căderea lui Danu, alergase prin țeră respândindu perirea lui și risipirea cetății. Flacările cetății întărescu spusele Faimei. In depártare se ridică nouru de pulbere anunțându scolarea moșneniloru, cari alérgă sê-se închine lui Negru.

Trecuse 'ntr' astea nópte din calea jumătate
 Și-a doriloru lumină în ceruri rîurá,
 Er' Negru, căpitaniu pletoși și spate late
 Chiámându îngiuru de sine, din graiu așa grăiá :

«Eroi, fărtați de arme, priviți điuu ce vine ;
 In sinulu seu s'ascunde alu nostru viitoriu !
 Curênda-i revêrsare și rađele-i senine

Ne spunu, că elu grăbesce voiosu, strălucitoriu.
 In cercu de feru acuma Danu geme și se frânge;
 Avemu s'așternemu încă cu fața la pământu
 Selbaticii ce-alérgă la pradă și la sânge,
 Și-atunci in plinu va merge alu sórtei vechiu cuvântu.
 Nemoritóre Romanu, și frate și părinte,
 Pe Danu aici mi-lu ține supt brațu-ți sfărmătoru,
 Er' tu, Nuorașu, te-aruncă cu céta ta ferbinte
 La cei ce-Ochilă spune că despre Oltu coboru.
 Tu, Mihule Copile, cu-a Morțiloru turbare
 Te-avânt' asupra celoru ce vinu despre Orăți,
 Er' eu m' aținu în mijlocu la cei de cătră mare.
 Sě-i dămu pe toți de pradă la câni și la hereți!
 Dar' viulu focu alu luptei și-alu iutei tinerete
 Sě nu lăsați departe de noi a vă mêná,
 Cu toți la grele cumpeni, și juni și bătrânețe,
 Sě ne potemu îndată poterea 'mpreună.»

Așa grăesce Negru și armele-i cumplite
 Incepe să le 'ncingă : întâiu greulu zălaru
 Pe latu-i peptu l'aședă, totu zale oțelite,
 Incâtu din cei d'acuma nici cinci, nici țece chiar
 Nu l'aru poté s'ardice ; ca soldii de bălauru
 Sclipescu a' sale zale, și 'ngiuru se 'mpletecescu,
 La gură și la pólă, șerpi fulgeroși de auru.
 Și Gladu ilu trimisese ca mare daru frățescu
 Lui Băsărabu strămoșulu când tare domniá 'n Alba.
 La brâu încinge spada ne 'nvins' a lui Traianu,

Divinulu arcu în umeru lucindu ca luna, dalba.
 Ridic' apoi și scutul, scumpu daru a' lui Bogdanu ;
 In urmă-și pune coifulu ce 'ngiurulu înfióră,
 Cometulu cum spăimântă pămêntu-amenințându ;
 Schîntei îngiuru revérsă, pe créstă-i se 'nfășóră
 Inaripatu unu șerpe din trei limbi șuerându,
 Er' coifulu îlu făcuse, cum Faima 'n lume spune,
 Măestrulu fără nume ce lucră supt pămêntu,
 Și, când odată Negru vênă prin munți, i-lu pune
 In cale sus p' o stâncă înfiorându în vêntu.

Aprinși cu toți la sufletu în calea loru plecară,
 Și dealuri și vâlcele trecându și retrecându,
 Când cerulu și pămêntulu deplinu se luminară,
 Vêrtegiuri pulberóse se 'nalță negurându,
 Veniá, veniá celu Zordon cu cetele-i turbate
 Cátu munți și văi nainte-i părea că s'așternea.
 Se sguduiá pămêntulu supt urmele 'ndesate,
 Și-a armeloru potere departe străbătea.

Er' Nuorașu le strigă înfiorându din spadă :
 «Dar' pân' aicea numai voi fere și căpcâni,
 Și setea de domniá și dorulu vostu de pradă
 O sê vi-lu stingu aicea și-o sê vi-lu dau la câni!»
 Strigându prin ei s' aruncă, ei toți ca vieri de codru
 Asupra lui s' avêntă urlându, amenințându,
 Și 'ndată-lu împresóră de spade negru codru,
 Dar' capetele 'ngiuru-i îmi sbóră bolborându.
 Vêdêndu că 'n luptă dréptă potere nu-i sê-lu vingă,

Ci toți de lungă-i spadă cadé-voru fulgerați,
Cu măestriă Zordon se 'ncercă să mi-lu stingă,
Și mortu atunci se lasă prin soții sfărîmați,
Și lui Nuorașu, când trece, în urmă-i spada-și stringe
Și pe furișu i-o 'nfige d'adrechtulu între rēni.
Dar' brăulu latu cu ținte poterea i-o resfrânge,
Și nu-lu potù pătrunde, dar' tăiă doue vēni,
Er' Nuorașu atuncea se 'ntorce și mi-lu vede,
Inspăimēntatu elu înse fugia l'ai sei strigādu
Asupră-i sē-s'arunche, căci elu înfrāntu ilu crede,
Dar' Nuorașu în urmă-i s'avēntă 'n dinți crășnindu.
Er' Zordon prin mulțime perindu îmbărbăteză,
Și cu-o turbare nouă asupră-i se răpescu,
Er' Nuorașu în cale-i pe mulți înțerinéză,
Dar' urmele-i când calcă de sânge șiroescu,
Poterea-i lāngeșce, se 'nfrānge de dorere,
Și vinele prin brațe începu a-i amorți.
Deșertu Julanu și Macrea și tót' a loru potere
Alungă și sfăramă, ei nu-i potu contenī.
Precum adese lupii când ierna stinși de fōme
Intimpinādu pe câmpuri unu stolu de călători,
Ori-cātu sē dē, sē strige, și flacări chiar de-aru vōme,
Nu-i lasă pân' nu-i sfășiă în mici de mii de ori:
Asemenea căpcānii s'aruncă cu dārjă,
Și morți și grele spade, nimicu nu-i spăimēntă.
Vedēdu Nuorașu atuncea a lupte-i grea cruđiă
Lui Ușurelu din Feregi chiāmādu-lu i dicea :

«Te-avântă 'n neresuflu și lui Romanu i spune,
 Bociaru aici s'alerge, cumplitulu luptătoru.
 De feru d'aru fi căpcâni, cu elu i voiu rēpune».
 Er' Ușurelu s'avântă cu aripi la picioru.

Dar' Marcu ce simțise a ȃilei mare sōrte
 Pe valuri se suise și oțērītu priviā,
 Și-i se părea viēța cea mai amară mōrte.
 Că 'n lupt' atātu de mare elu unulu nu luptā.
 Pe Ușurelu atuncea vēdēndu-lu cum alērgā
 I strigă depe valuri din graiu așa grāindu :

«Ce cursă-i, Ușurele, căci bine n'o sē mērgā
 De unde 'n neresuflu tu-mi vini așa sborāndu.
 Opresce-te și-mi spune, căci de nu, veđi, îndatā
 Te fulgeru cu-o săgētā prin inimā d'adreptu.»
 ȃicāndu elu arcu 'ntinde, așēđ' o grea săgētā,
 Er' Ușurelu s'opresce și-așa-i grāesce dreptu :

«Nuorașu înfrāntu în luptā d'abia-d'abia se ține,
 Și m'a trimisu s'alerge Bociaru în ajutoriu.
 Dușmanulu este-aicea și valu-vērtēgiu îmi vine,
 Nuorașu mereu se trage strāpunsu, sāngerātoriu.»

Așa grāi, ér' Marcu se 'ntunecā la fațā
 Ca nōptea furtunōsā, și 'n ōste coborīndu,
 Cu brāu își stringe plaga și coifulu își descațā
 Și lunga-și spadā 'ncinge și scutu 'numerāndu
 Incālecā pe Fulgeru și 'ndatā pere 'n zare,
 Și 'n luptā cānd ajunge, Nuorașu încă luptā,
 Er' Zordon cānd ilu vede pālesce și tresare,

Căci nu visă pe Marcu și-aici a-lu mai află.
 De doue ori scăpase cu fuga d'a lui mórte,
 Și-a treia ór' acuma vedea că s'a 'nfundatu.
 Zărindu-lu Marcu-și dice: «Totu mă iubesci tu, sórte,
 Căci astă féră 'n urmă în cale mi-ai mênatu.
 Tu-mi scurgi a' mele țile! Le dau cu mângăere,
 Căci pentru timpuri astăđi eu sufletulu mi-lu saru!»

Așa grăindu în sine își uită de dorere
 Și 'n mijlocu elu trăsnesce cu agerulu fugaru,
 Er' Zordon în o parte din calea lui s'abate
 Și la fugaru în cóstă oțelulu implântându,
 Fugarulu sare, cade, ér' Zordon pe 'ncurcate
 Cređendu că și pe Marcu sě-lu tindă străpungându,
 Și-avěntă rapedu spada și-asupra lui detună,
 Dar' Marcu ca năluca sărindu ușoru din scări
 Infrânge-a lui lovire și spada pân' și-o 'nstrună
 De fug' o 'mpunge Zordon uitându domnfi și țeri,
 Căci a lui Marcu spaimă poteri și fală-i stinge.
 Elu p'o movilă 'naltă în fugă-i ajungându,
 Și 'ntrevěđendu c'aicea se rumpe séu se frânge,
 Lui Marcu 'n graiu de prietenu i dice-așa grăindu :

«Astimpěrá-ți, fărtate, mânia p'o clipită,
 Și lasă-ți numai mintea s'asculte-alu meu cuvěntu.
 De nu-ți va plăcé, 'ndată cu furiă 'nnoită
 Ne-omu apucá la luptă, și până din pământu
 Nu vomu mușcă noi unulu nimicu nu ne desparte!
 En spune-mi în credință de când trăesci luptându

Aici domnesce spada și vorba-i pentru vântu!
 Tu mulțumesc sorței, că ți-a lăsat mărirea
 Să cași învinsu în luptă de mână de bărbatu.
 Vitan cu-ai sei și-aflară rușinea și perirea,
 Căci a Cerbanei spadă pe toți i-a 'nțerinatu. >

Așa grăindu asupra-i cutremurându se 'ndreptă,
 Dar' ca cetate Zordon movila-și apărându,
 Rotunde, negre petri din vârfu în elu iniéptă,
 Dar' tóte 'n scutu-i negru se sfarmă schinteindu.
 Din spadă 'n urmă Zordon detună cu turbare,
 Ca fulgere în Marcu cădeau a' ei luciri,
 Dar' Marcu 'naintéză, mai tare, totu mai tare,
 Și 'n spada-i arborósă se 'nfrângu a' lui loviri,
 Mereu ilu impresórá, mereu spre vârfu lu 'mpinge,
 Și-unde credea să scape, se vede-acuma prinsu,
 Căci a mi-o rumpe 'n vale e singuru a se stinge,
 Atunci asupra-i Marcu s'ar' aruncá ne'nvinsu ;
 Așa la vârfu în urmă pe Zordon Marcu-lu scóte.
 O verde și rotundă poén' aci erá
 Și giuru-impregiuru ochiulu în laturile tóte
 Ca din cetate 'naltă departe străbătea.
 Dar' a lui Marcu plagă, luptându, inviá erá,
 Și sângele prin brâu-i începe-a curge greu,
 Er' Zordon când ilu vede s'aprinde ca și-o fěră,
 Căci elu credea, nebunulu, c'a 'nfipt'o brațulu seu,
 Și cugetându că 'ndată acum ilu póte stinge,
 Din coditoriu s'aruncá mai dárju ca unu táumu ;

Rotindu asupra-i trage și din aprópe-lu stringe,
Și prea târđiu își vede avântulu seu neunu,
Căci Marcu, până-și trage a treia resuflare
Și pân' cu stânga-și stringe pe plagă brâulu seu,
Lovirile lui Zordon le prinde 'n spada-i mare
Și-lu lasă se-se 'ncurce în luptă totu mai greu.
Când elu apoi începe să fulgere din spadă,
Atunci perirea Zordon cu ochii și-o vedea.
Elu nu putea la fugă de nou se-se răpédă,
Căci fulgerulu îndată în creștetu ilu trăsniá,
De nou elu înse 'ncepe să sară, să cotéscă,
Vrêndu tunetulu să 'nșele, și sórtea d'a voí,
(Căci omu 'n gura morții totu crede să trăéscă!)
Déc' a fugí nu póte, să 'ncerce-a mi-lu loví,
Séu valu-vêrtegiu se-lu pórté pân' sângele s'a scurre
Și, brațulu lángeđindu-i, ușoru l'a 'nșeriná.
De trei ori prin poénă ilu face-a mi-lu încurre,
Dar' Marcu totu mai ageru din spad' amenință
Și totu mai greu asupra-i s'avântă și mi-lu stringe,
Căci elu simțiá poterea-i cu sângele curgându
Și că voesce Zordon prin amânări a-lu vinge,
Și-atunci așa grăesce din spad' amenințându :
«Codanu ce-ai fostu, acuma cu șólda numai merge,
O clipă și cu-a lumii mirésă te cununu.
De negru-ți sânge spada pe iérbă îmi voiu șterge
Și te-oiu lăsá la vulturi, d'atâta mai esti bunu.»
Așa grăindu asupra-i spăimêntătoriu s'aruncă

Și cu fețesca-i spadă de doue ori tunându,
 De doue ori îngiurulu resun' adâncu în luncă
 Și a lui Zordon spadă se 'ndoie schînteindu,
 Er' când a treia oră rotesce și trăsnesce
 Prin spadă și prin brațu-i ca fulgerulu trecu,
 Și Marcu, fără spadă vedându-lu, contenesce
 Și-i dice : « Mi-i rușine cu-unu ciungu precum esti tu
 Să-mi mai încruntu a spadă, ci dă-te 'nvinsu cu vieță. »
 Cu stînga Zordon rapedu o pétră iă de jos,
 Lui Marcu 'n peptu o 'niéptă încātu o négră cétă
 Vederile-i încinge și vóme sângerosu,
 La elu apoi s'aruncă și spada cerc' a-i stórcé ;
 Dar' Marcu își revine și-i trage fulgerându,
 Cātu sângerându prin aeru vârtéguiu capu-i se 'ntórcé
 Și pe movilă 'n vale se duce clânțenindu.

Alu luptei focu acuma stingându-i-se 'n vine,
 Ce stinsa lui potere mereu i-o 'nflăcară,
 D'odată lîngedesce și-abia și-abia se ține,
 Și vrîndu să-se re'ntórcă genunchii-i se 'ndoiă,
 Și răzimatu pe spadă încetu-încetu pășesce,
 Dar' unu șiroiu de sânge se scurge p'a' lui pasu.
 Se 'ndoie, ér' se 'ndréptă, mai cade, se tèresce,
 Têrîndu-se ér' cade — căđutu a și remasu !

Er' Nuorașu într'astea poterile-și adună
 Și-(Alinu amara-i plagă stringându-i și-alinându)
 Cu soții dimpreună prin cei-alalți detună
 Și-acopere câmpia sfărmandu și 'nțerînându.

Și singuru numai unulu mai sta încă 'n viेतă,
 Și Tatu asupră-i ghioga de mórte-o svénturá ;
 Dar' Nuorașu i strigă : «Fártate, o lăेतă
 Sэ le-o lăsămu cu đile napoi a se 'ntorná,
 Sэ fiă cin' sэ spună la cei remași acasă,
 Ce dulce și frumósă e țera ce-au călcatu,
 Sэ-i mai împingă dorulu p'aci sэ ne mai iésă,
 S'avemu ce da la fére, la vulturi de măncatu.»

Er' Mihi d'altă parte și-a Moțiloru potere
 S'avéntă cătră Bator ce vine ca unu nuoru,
 Și Bator când ilu vede vederea lui i pere
 Și peptulu i se sbate de spaimă și fiору,
 Căci cunoscù pe Mihi pe calu și spata lată,
 Ce plaiurile cu-óse de Unguri le-a 'nălbitu,
 Er' Mihi Copilașulu amenințându din spată
 I strigă și-i grăesce cu graiulu oțărítu :

«De unde până unde, potăi de țeri străine?
 Ați inchiatu cu rosulu pe unde mi-ați prădatu,
 Și mi-ați ulmatu dór' urma d'o turmă fără căne?
 Cin' v'a mēnatu aicea și capulu v'a măncatu.»

Đicându prin ei s'avéntă și 'ntogmai precum vэntulu
 Rescólă cu-o suflare și-alungă pe câmpii
 A' frunđeloru popóre ce-acoperu desu pămэntulu
 Și tóte cadu în rіuri și peru în vineții :
 Când Mihi și cu Moții prin ei se răpediră,
 Ei ce veniau ca lupii și dărji și flămēnđiți,
 Așa din o suflare pe câmpu i risipiră,

Și mulți periră 'n rîuri, periră mulți striviți.
Er' cari fugindu scăpară din celu vîrtegiu de mórte
In pulbere mușcară sub spada lui Troianu,
Ce nu lăsà nici macar să fiă cin' se pórte
A óstei négră sórte ce sta pe câmpu troianu.

Așa luptau aceștia, ér' Negru de departe
Și cerulu și pămîntulu le vede pulberându,
Și pare că pămîntulu în doue se desparte,
Așa suná 'mpregiurulu vuindu și tremurându.
Veniau, veniau Căpcâni din Dunăre de vale,
Căci ei din Marea-négră pe rîu însus plutindu
La Gura-Ialomîței își iau svêntată cale
Și vinu pe cai ca vîntulu din arme zingăninu,
Cu dorulu după pradă și fete răpitoare
Și-o țeră de moșiă, minune pe pămîntu.
Așa ei auđise din fama șoptitoare,
Er' Lauru în solîă le-a spusu cu viu cuvîntu.
Și-acum din negri codri și trestiose hângiuri
Santaru i duce 'n luptă p'unu calu cu ageru cursu,
Crescutu din tinerețe la pradă și la sângiuri
Și drept îmbrăcăminte portându pele de ursu.
D'a țeriloru dulcêță remasă faimă 'n lume
Aprinsu codreanu-i sufletu adesu elu a cercatu
Să trecă latulu Nistru, dar' numai tristulu nume
A' negrei lui mulțime acasă s'a 'ntornatu;
Acum aici alérgă mai multu se nu se 'ntórne.
Și Crivețulu cum vine vuindu și 'nfiorându

Din négra méđă-nópte pămêntulu sê-lu restórne,
 Dar' în Carpați se frânge și bate 'n stânci urlându :
 Așa Santaru s'aruncă cu cetele-i turbate,
 Dar' ca d'unu valu d'aramă se frânge de Români ;
 Românii-apoi se 'niéptă cu lungitóre spate
 Și-Omorulu prin mulțime turbă cu mii de mâni.

Er' Danu simțîndu într'astea venirea d'ajutóre,
 Ca leulu strinsu în lanțuri începe-a se 'ncrută.
 Iși chiamă căpitanii și 'n vorbe-aprinđetóre
 La luptă pân' la mórte așa le cuvêntă :

«Au nu vedeți acele vêrtegiuri pulberóse
 Și nu simțîți pămêntulu vuindu și tremurându ?
 Vedeți cum din trei laturi cu spade fulgeróse
 Alérgă soții nostri pămêntu 'nfiórându !
 Ađi sórtea va s'aléggă : Cădé-vomu séu vomu vinge ?
 Invinge, cade, omulu e singuru sórtea sa !
 S'o rumpemu toți prin pórté! Pe Romanu ilu vomu
 frânge,

Pe cei-alalți stringându-i pe toți i vomu sfărmă.
 Copii, soții și țeră, viéță și mărire,
 Séu mórte și rușine . . . aicea suntu, vê luați !»

Așa grăindu, cu toții strigară 'ntr'o unire :
 «Viéță și mărire . . . séu toți înțérînați !»
 Și cum prin Cheia-Turđii erumpe Vêntulu-mare,
 Pe porți ei din cetate de trei ori rumpu turbându,
 De trei ori i frângu înse și-i stringu încă mai tare ;
 Și strinși ei după valuri turbau vuindu, urlându.

Când Danu acuma tóte în cumpănă le vede,
 Elu însuși se 'narméză în frunte-a se luptá:
 Imbracă 'ntâiu zălarulu, ce-odată Gladu ilu dede
 Strámoșu-seu, când óspe în Romula erá;
 Venise sê-lu îndoiă cu toții sê-se lege
 Sê-și apere moșia de barbari lătrători,
 Și 'ntorse fără lucru, căci nu voru a 'nțelege
 Nici Argeșulu, nici Oltulu a' fraților durori.
 Și puse-apoi și coifulu din pături de aramă,
 Ce strălucia ca foculu ce-aprindu păstorii 'n munți;
 Tăioșa, lunga spadă la cósă 'ncătăramă,
 Dar' limba-i mai 'nainté (s'auți și sê te 'ncrunți!)
 Cu negru veninu tótă de mórte-o 'nvenineză,
 Veninu ce Samea-i dede furatu din dinți de șerpi,
 Ce-i arde véra 'n sóre și lungu i afomeză,
 Pân' numai veninu limpedu țînescu din dinții șerpí.
 Ridic' apoi și scutulu lucindu ca luna plină,
 Ce-aminte-lu căpétase în Minciu dela Vladu,
 Când l'a rogatu spre Romanu în ajutoriu sê-i vină,
 Dar' elu cu-atâta numai s'a 'ntorsu ér' peste vadu.
 Și, fiă din tēplare séu l'a lui Vladu dorire,
 În scutu erá săpată cetate flăcărându,
 Er' impregiuru mulțimea priviă cu mulțumire
 Cum doi fugari selbatici sburau unu omu tērîndu.
 Așa 'narmatu, pe pörtă erumpu a patra eră,
 Și Danu turbă în frunte mărețu, menințătoriu.
 De trei ori i frāngu eră și mulți din ei dobóră,

De trei ori Danu s'aruncă mai cruntu, spăimântătoriu.
 Er' Romanu când ilu vede asupra lui se 'niéptă
 Arđendu în alu seu sufletu sě-lu tindă la păměntu
 Séu viu sě mi-lu těrască, căci elu de multu l'astăptă,
 Dar' Danu fugiá din ochii-i cu față de morměntu.
 Și Danu vėđendu-lu strigă amenințându din spada :
 « Aici acum, Romane, de viéță te deslegu ;
 De te-a uitatu cea mórte, mi te-a păstratu de pradă,
 Și-aici acum la vulturi o sě te 'ntindu întregu. »

Abia grăi, ér' Romanu asupra lui detună
 Și crésta depe coifu-i i-o sbóră fulgerându,
 Er' coifulu ilu turtesce, dar' bronzulu viță bună
 Infrânge lovitura, și Danu întortorându
 De trei ori trage 'n Romanu cu spada-i veninosă,
 De trei ori i-o respinge și Romanu de trei ori
 Ilu fulgeră, elu înse sub scutu-i, schijă grósă,
 De trei ori s'aricesce cuprinsu de reci fiori,
 Dar' spăiměntosu s'ardică vėđendu că nu-i scăpare,
 Și desperarea-i suflă poteri ce nu le-avea,
 Și față 'n față-acuma trăsnescu cu 'nfiurare
 Și spadele 'nfocate prin aeru schînteia.
 O mare lovitură lui Danu spada-i îndoie
 Și Romanu mi se 'niéptă și-lu stringe mai cumplitu,
 Sub lovituri elu înse ca șerpele se 'ndoie
 Și-acoperitu sub scutu-i pândesce timpu venitu ;
 A treia óră spada în scutu adâncu i-o 'mplântă
 Și până când s'o smulgă din pătura d'oțelu,

Și 'n clip' a fostu și smulsă, Danu spada își avântă
 Și 'n peptu i-o 'mplântă tótă pân' din colo de elu.
 Amaru răcnesce Romanu, dar' încă totu nu cade,
 Ci-asupra lui s'aruncă celu fulgeru vêrtegindu,
 Dar' Danu de bucuriă strigându de fug' o rade,
 Căci leulu în turbare omóre chiar' morindu,—
 Și pe Bujoru în cale lovindu-lu ilu despică,
 Și soți i mai trimite pe Piru și pe Vădaru,
 P' Armatu încă l'așterne, pe Pârvulu și pe Pică,
 Și cade-apoi cum cade uriașu, bêtrânu stejaru,
 Ce-a statu drept o colónă între pămêntu și ceruri,
 Cu fulgerulu, cu vântulu luptându și hărțuindu,
 Și nu-lu puteau rēpune nici trăsnete, nici geruri,
 Dar' cruda de secure tăiindu și sfășiindu
 Ilu curmă și-lu dobóre și 'n marea sa cădere
 Mulți alți copaci gigantulu așterne la pămêntu
 Și văile 'mpregiuru-i resună cu dorere,
 Totu codrulu par' că plânge la marele-i mormêntu :
 Așa cădù și Romanu, a Oltului potere.
 Dănenii și Oltenii ridică pân' la ceru
 Amestecatu unu vuetu de voiă și dorere.
 Se sguduiră munții și tremurându că peru,
 Chiar' ferele prin pesceri s'ascuseră 'nfricate,
 Șiróiele s'opriră, cădură din seninu
 Ne'nspăimêntații vulturi cu-aripile lăsate
 Er' mamele copíii își strinseră la sinu.
 Er' Negru când aude atâta mestecare

Elu pe Miranu ilu chiamă și-i ȃice-așa grăindu :
 «Auȃi acelu amestecu, vre-o mare, rea 'ntemplare !
 Alérgă 'ndat' acolo sborându, neresulfându !»
 Grăindu, se 'niéptă spada rotind'o fulgeresce,
 Er' pulberea la ceruri sub pașii-i se 'nălțá,
 Se sgudue pământulu, eterulu se 'ndesesce,
 Er' Santaru menințându-i sumețu așa strigá :

«Aici cu-acéstă spadă de vieți secerátore,
 Aici te voiu întinde la vulturi și la câni,
 Er' d'alu-de scutu și spadă, minuni de serbátore,
 Le lasu, bétrâna-ți mamă luându-le prin mâni,
 Séu sóța și copíii, sě plângă, sě suspine,
 Și numele-mi cu spaimă sě-lu spună la nepoți.
 Luptat'am eu cu ómeni, nu cu-arétări ca tine,
 Și câți mi-au statu în față suntu țern' acuma toți.»

ȃicându acestea, Negru din graiu așa-i întórece :
 «Ca unu copilu, Capcâne, vorbiși din firu în pėru,
 Ce mamă-sa pe sinu-i ilu légănă, lu 'ntórece,
 Er' elu întinde mâna sě iè luna din ceru.
 Nu-i timpu de vorbe late, ci zoru de grele fapte,
 Și vorbele pe urmă, ér' faptele întăiu.»

Grăindu, din pasu s'avěntă asupră-i sě-se 'niépte.
 Precum unu piscu de munte pornindu din căpėtăiu
 Sfăramă stânci și arbori și sgudue pământulu,
 Și arborii departe l'astăptă tremurându :
 Așa s'aruncă Negru, și aerulu avěntulu
 Naintea lui departe lu 'nvólbă 'nfiorându.

Er' Santaru când ilu vede venindu atâtu de mare,
D'alu spadei sale fulgeru la față gălbini ;
Elu vrù să-și caute 'n spaimă târđia lui scăpare,
Și mai ușoru ca cerbulu la fugă să câmpi.
Er' Negru, când ilu vede, strigând așa-i grăesce :
«Dar' unde-ți lași tu fala și marele-ți cuventu ?
Intórce și cu spada cuvântulú întăresce,
Căpcănu mărețu la vorbă și 'n sufletu numai vĕntu !»
Santaru, voindu să-i fure din tîmpu și din vedere,
Ca fulgerulu se 'ntórce și sulița 'ncordându
O 'niéptă iute 'n Negru, dar' marea lui potere
O taiă dreptu în doue din spadă fulgerându.
Santaru își smulge rapedu cea ghiogă din ciochine,
O' nvĕrte, trage, sbórá prin aeru vĕjeindu,
Dar' indeșertu asupra-i ca trăsnetulu ea vine,
Lovită cade 'n iérbă mii țandări țandărindu.
Și-avĕntă 'n urmă spada și ca unu leu s'aruncă,
Ca leulu când se vede încinsu de vĕnători ;
De 'ntrelöviri de mórte se sgudue cea luncă,
Noianu 'ngiuru resună și saru schĭntei în nuori.
Santaru a sa potere vĕđĕndu cum i se 'nfränge
De nou la fuga-o 'mpunge cu mii de cotituri :
Intogmai precum vulpea când cănele mi-o stringe
Cărnescce și cotesce în rapeđi sărituri.
Dar' Negru p'alu seu vĕnteșu în urmă-i să răpesce,
L'ajunge și-lu străpunge prin cóstă fiorosu,
In spadă mi-lu ridică, prin aerú ilu rotesce

Și 'n pulbere l'aruncă cu-unu răcnetu dorerosu :
Intogmai cum pescariulu din undele fugóse
Unu pește mare, lacomu, ilu prinde unghițându,
Și 'n svêrcoliri deșerte și sbateri doreróse
In pulbere l'aruncă prin aeru svênturându.

Și toți se 'nfiorară d' uriașa lui potere,
Dar' ei vêdându că fuga totu una-i cu se mori,
Innécă 'n alu loru sufletu și spaimă și dorere ;
De nou le-aprindu poterea a' morții reci fiori ;
Și la Negreni s'aruncă, se 'nclést' o cruntă luptă.
Ici spadele prin aeru ca fulgere lucescu,
Și care mi se 'ndóie și care cade ruptă,
Er' altele departe resaru și țândărescu.
Dincólea lănci îmi sbórá ca vipere-ascuțite,
Și se 'ntrețesu prin aeru săgete șuerându.
Unu călărețu cu altulu din sulii oțelite
S'așintă și se 'mplântă sărindu și buestrându,
Și ét' odată unulu pe celu-alaltu l'avêntă
Și 'nvêrtegitu prin aeru l'aruncă la pământu.
Dincolea unu pedestru unu calu turbatu împlântă
Și restornatu elu cade pe domnu-seu mormentu.
Unu roiu colo dîș spade p'unu singuru grindinéză,
Atâta elu se luptă la toți ne-apropiatu,
Dar' elu sfărmandu îngiuru-i cadavre turnuréză.
Omorulu în fiiință părea că s'a scolatu !
Din luptători turbarea trecându în cai s'aprinde,
Și ei dușmani de mórte, se 'nfuriă cumplitu,

S'amestecă 'ntre sine și calu cu calu se 'mprinde
 Și-adesese numai singuru pe domnu a mântuitu.

Dar' cine-i celu ce mână mulțimile 'nainte
 Cu spada-i fulgerosă tunându și restornându,
 Cum Crivețulu alungă și spulberă ferbinte
 Câmpii întregi de turme pe Bărăganu turbându ?
 E Negru-alu luptei fulgeru ! A câmpului verdéță
 Se prefăcuse 'n mare de sânge spumegosu,
 Și arme și cadavre plutiau pe négra-i față
 Intogmai câte frunđe d'alu tómnai vĕntu ghițosu
 Plutescu foindu pe rîuri, pe lacuri și vâlcele.
 Sătulu în urmă Negru de sânge și omoru,
 Elu lui Geranu strigându-i i ție vorbe grele :
 «Ce-a mai remasu, Gerane, din arcu fulgerătoru,
 Iți hereșescu totu ție și sprintenii-ți săgete.
 În urma loru cu soții călcați și-i spulberați,
 Dar', numele și spaima să ducă l'a' loru cete,
 Pe unulu din ei totuși cu ție să-mi scăpați».

Așa grăi, și Negru napoi se 'nvĕrtegesce,
 Dar' Danu turbatu asupra-i cu-ai sei se revĕrsă.
 Miranu, Bociaru, Oltenii tăiau luptându feșesce,
 Dănenii înse valuri asupra se vĕrsă.
 Er' când îmi vĕdu pe Negru venindu vĕrtegiu de pară
 Cutremurați d' odată tresaru cu toți napoi,
 Și toți doriau s'ajungă și să-se 'nchidă érá,
 Dar' Negru-amaru mi-i calcă și-i sfarmă dinapoi.
 Er' nóptea cu-a' ei umbre înnegurându pămĕntulu

Omorulu beatu de sânge în cale-i l'a opritu.
 Dănenii după ziduri cu fața ca mormântulu
 Adăpostiți așteptă amarulu resăritu.
 Er' încărcăți cu arme învinse și cruntate
 Și Nuorașu și Mihu într' astea se 'ntorceau,
 Și patru frați de arme cu capete plecate
 Pe latu-i scutu pe Marcu întinsu ilu aduceau.
 Pe Romanu și pe Marcu când Negru tinși i vede
 Dorerele în peptu-i vulcanu i clocotescu,
 In sufletu-i se luptă, elu vede și-abia crede,
 Și gemete-lu înnecă și lacrimi șiroescu.
 Mulțimea dimpreună îmi lacrimă și geme
 Și óstea tótă sună d'unu greu, adâncu suspinu :
 Cum véra sună lunca când vântulu nóptea freme
 Prin frunțe și prin trestii foindu ușoru și linu.
 Er' recoritu la sufletu prin lacrimi și suspine
 Așa grăesce Negru cu spada sus la ceru :

»Deschidă-se pământulu și 'nghiță-mă mai bine,
 D'unu trăsnetu viu din ceruri aici acum să peru,
 Decātu, divine Romanu, cu-aéstă spadă mâne
 Pe Danu, codrénă féră, să nu-lu tindu la pământu
 Și să restornu d'asupră-i cetatea în ruine!
 Er' tu 'ntăresce, Dómne, așa să fiă sântu!»

Așa grăi și 'ndată, minune negrăită,
 Unu fulgeru roșu pe spadă cădându s'a 'nfășuratu :
 Precum adesu în nae prin valuri rătécită
 Se 'nfășură lumină pe bradulu arboratu.

Er' negurile noptii într'astea se 'ndesase
 Și étă sus în aeru sunându și uruindu.
 Oștiri nenumărate în șiruri s'aședase
 De umbre uriașe în arme strălucindu.
 Și-o luptă grea s' aprinde, și unii ntr'alți se 'niéptă,
 S'amestecă, din spade rotindu și detunându.
 Er' Negru prin amestecu când ochii și-i îndréptă
 Elu pe Traianu și Gelu i vede fulgerându,
 Er' alții vedu pe Neagu, alu Negrului părinte,
 Pe Riscogelu vedu unii sfărmandu spăimântătoriu,
 Și vedu încă și alții căduți mai înainte
 Luptându pentru moșfă și-alu țerei viitoriu.
 Și ét' oștiri de umbre fugiau din a loru față
 Și 'n négra méđă-nópte perindu se cufundá ;
 In urma loru prin aeru o sângerósă cétă
 Vêrsându-se pe ceruri undá și fumegá.
 Er' unulu din mulțime uimitu așa grăesce :
 «Scolatu-s'au strămoșii din vechiulu loru mormentu !
 Și morți încă ne-arétă cum sê luptămu fețeșce
 Pe dalba de moșfă și dulcele-i pămentu !»
 Cu toții dup' acestea merindă și se 'ngustă
 Și somnului se 'nchină poterile 'nnoindu.
 Dar' unulu numai Negru nici dórme nici îmi gustă,
 Ci tótă sânta nópte veghiéză cumpenindu.
 Er' noue mari măestri și cu Manole dece,
 Ei încă d'altă parte veghindu mereu lucrá ;
 D'oțelu îmi căliau unii mari capuri de berbece,

Er' turnuri 'nalte alții și lungi trăgăci durá.
Nici Danu înse nu dórme, ci négra nópte 'ntregă
Prin Romula mi-alérgă și 'mbarbătă mereu,
Și porțile din întru de nou cu feru le légă
Și zidurile 'nalță și drege totu din greu,
Și stânci d'asupra 'ncarcă colțóse, mari și grele,
Și mii de tórțe 'nșiră cu flacări vii și roși.
Femeile și-adună inele și mărgelă,
Scumpeturile tóte din moși dela strămoși,
Sě stee dalbe prețuri și dulce 'mbărbătare
In lupta sângerósă și cumpěna d'apoi.
Er' Danu prin cea mulțime călcându cu pasulu mare
Promite și-amenință cruđimi și daruri noi.
Albinele cum nóptea foescu în coșu și sună,
Și matca pintre ele alérgă 'mbărbătându,
Gătesce și dispune și feții și-i adună
Sě iésă diminéța nou traiu întemeindu :
Și Romula întogmai resună și foesce,
Și Danu alérgă 'ndréptă și-ațiță ne-adormitu,
Căci ađi a lui domniă séu tótă se topesce
Séu din ce-a fostu renasce cu multu mai stră lucitu.
Când nóptea-a' sale stele în ceruri risipite
Din tinsa vinețfă fugindu le adună,
Cu buciumulu de auru din visele 'nflorite
La luptă nouă Negru p'ai sei i deșteptá.
Și Danu din buciumu sună, și 'ndată sus pe valuri
Se 'nșiră toți corónă din arme zingăninu.

Negrenii se aruncă învolburate valuri
Cu scuturile tinse și spadele stringându,
Săgetele d'asupra torente grindinéză,
Dar' lunecându pe scuturi în vântu se risipescu.
Trăgăci alții și turnuri sub ziduri 'naintéză,
Berbeci d'oțelu din córde greu alții răpeșcu
Și 'n ziduri mi-i înieptă, și tóte ca de tunetu
Se sgudue din creștetu și gemu în fundamētu,
Și-ostașii depe valuri. de tremuru și resunetu,
Credeau că cu cetatea s'afundă prin pământu.
Dar' unii punu îndată în locul unde-ațintă
Saci mari cu lână móle, ce se 'nflă și se stringu
Și 'nmoiă lovitura ori-cātu de grea s'avêntă ;
Er' alții cóse lucii în códe lungi îmi stringu
Și-acață din departe și córdele le taiă.

Unu mare turnu Negrenii d'aleși ostași mênându,
De ziduri când l'apropiă și-ostașii sta să saiă,
Dănenii tórte-aprinse asupra-i aruncându
L'aprindu și mulți în sinu-i cu elu încenușeză ;
In alți, sub coperișe de 'mpletituri și piei
Apropiati supt ziduri, cu petri grindinéză ,
Și mulți striviți remas'au și mulți răniți din ei.

De trei ori ei s'aruncă, de trei ori cu putere
Napoi i frângu Dănenii tunându și grindinându.
Nici chiar Delianu și Tatulu scăpară de dorere,
D'o grindă lovitu Tatulu, d'unu stanu Delianu gemându.
Ca vierii cei selbatici, ce toți se 'nchiagă rótă

Când lupii vinu asupră setoși și hemesiți,
 Și-ori-câtu în ei s'aruncă și 'ngiurulu loru se 'nglótă,
 Mereu i-alungă, sfășiă cu colții ascuțiți:
 Așa luptau Dănenii. Er' Danu ca să 'ncunune
 Selbatica-și cruđime pe ziduri scóte sus
 Pe dómna și copíii, lui Negru 'n față-i pune
 (In caru măestru Sâmba prin aeru i-a adusu)
 Și spada ridicându-și din graiu așa grăesce:

«Privesce-aicea, Negre, și-ascultă ce-ți vorbescu;
 In inima ta négră de cumva mai trăesce
 Vr'unu simțu de omeníă și dorulu părintescu,
 Te 'ntrebu: Mai lași p'acestia să mai trăiéscă 'n lume?
 De vrei să-i lași cu viéță, să-mi ieși din ăstu pământu,
 Și étă-i, du-i cu tine! De nu, în alu tĕu nume
 Acéstă spad' aicea i-așterne în mormĕntu,
 Și 'n urmă coborî-voiu să mi te-așternu pe tine,
 Ca să cunosci odată, că Danu încă-i ne'nvinsu,
 Să simți ce va să ăică a te luptă cu mine!
 In scurtu, și unde-i Romanu vei sta și tu întinsu!»

Așa grăi. Copíii vĕđĕndu p'alu loru părinte
 Strigau din ziduri tată! și mânilé-și tindea.
 Er' Negru respundĕndu-i, asemenea cuvinte,
 Adâncu oftându în sufletu, dejos i trimetea:

«Acelu ce 'n luptă merge, nu merge pentru sine,
 Ci pentru sânta țĕră și 'ntregulu viitoru.
 Părinți, copfi, soțĭă, trăescu mai lungu, mai bine,
 Când unulu pentru altulu, toți pentru țĕră moru;

Căci singuru numai lotrulu, elu luptă și omórá,
Răpescce pentru sine și negrulu seu căminu.
Noi amu venitu ori-care se 'nvingă séu se móră,
Părinți, copii, soțfă, și tinéru și bētrānu.
Și noi nu mai întórcemu! Séu toți morimu aice,
Séu tu sub astă spadă în țernă vei mușcă
(Și-așa se dee cerulu, cum sufletu-mi pređice!)
Și peste tin' cetatea cenușiă-oiu resturnă!»

Așa grăescce Negru, și 'n fața lui sborară
Trei capete plăpānde prin aeru sângerāndu.
Er' Danu aprinsu de furiă: «Așa cu toți se péră!»
Dar' dalba Cosinziană de-asupra loru veghindu
Și mama și copiii în cētă-i învélise
Și umbre numai góle lāsase 'n loculu loru,
Er' Danu cu crunta-i spadă elu umbrele-omorise,
Și capulu fiă-cărei căđù sângerătoru
Rotindu-se prin aeru, dar' numai la părere.

Așa Danu își adapă celu sufletu sângerosu,
Er' Negru și Negrenii la crunta de vedere
Cu toții suspinară adāncu și dorerosu.
După suspinu turbarea în suflete s'aprinde
Și fiorosu cu toții strigāndu și-amenințāndu
Mi se răpedu în valuri și nou omoru se 'ntinde;
Și unii 'mpingu pe róte unu țurnu d'armați gemēndu,
Inaltu, ce peste 'ziduri privesce și-amenință,
Și mii săgeți din sinu-i doióse de omoru
Trāsnindu rărescu pe ziduri mulțimea ce menință,

Cu petri și săgete trăgându spăimântătoru.
 Cum naea cătră țermuri se 'niéptă sê-s' alinte,
 Dar' undele ca munții o 'nfrângu ér' înapoi
 Și lopătarii éráși o 'ntorcu și-o 'mpingu 'nainte
 Luptându fără de pregetu cu-a' mării mari nevoi :
 Intogmai luptă turnulu cu undele de arme
 Ce s'ăieptau din ziduri și cerulu înnorau.
 Er' unii cu berbecii încep de nou sê darne,
 Cu scări s'apropiă alții și-ori-câtu i grindinau
 Adăpostiți sub scuturi le-așéđă și se sue,
 Și unulu décă cade se 'nalță dece 'n locu ;
 Er' alții 'ncóce 'ncolo alérgă scări sê pue
 Pe unde 'n valuri turbă mai raru alu luptei focu.
 Dar' Nuorașu și Mihu s'aruncă cu turbare
 Pe unde mai cu spaimă din ziduri grindină.
 O scară grea își 'nalță Nuorașu cu mână tare,
 O 'niéptă sus pe valuri și 'ncepe-a se 'nălță,
 Er' Mihu îmi ridică unu bradu crengosu de munte,
 Și 'nvolburându din spade se 'nalță spăimêntoși :
 Precum doue colóne cu fulgere pe frunte
 Se 'nalță depe mare spre nuorii 'ntunecoși.
 Nici trăsnete de spade, nici plóia de săgete,
 Nici mari ruini de petri, nici rîuri vii de focu,
 Nimicu potu sê-i spăimnête și 'n cale sê-i încete;
 Ei se 'nălțau și zidulu se sguduiá pe locu.
 Er' când ajungu la creste, Dănenii 'n spaimă strigă
 Și-asupra se 'nglotéză, dar' crunții feți d'omoru

Incepu prin ei să taie, să spintece, se 'nfigă,
 Și-amaru rărindu, pe ziduri împlânt' alu loru picioru.
 Cum lupii storși de fóme, ori-cátu câinii mi-i latră
 Și giuru-îngiuru pe staulu alérgă clănțenindu,
 Ei saru îngrăditură și oile din vatră
 Le nécă, le sugrumă, trântindu și sfășiindu :
 Așa Nuorașu și Mihu săriră peste valuri
 Și prin cetate turbă și sfarmă spăimêntosu.
 Er' cei-alalți asupră se răpeșiau ca valuri
 P'o nae ce s'abate pe luciulu furtunosu.

In pórtă mare, négră și tótă oțelită,
 Cátu se părea că 'nchide multu lăcrêmosulu iadu,
 Se 'niéptă 'n urmă Negru cu-o ghiogă nestrujită,
 Și tunete din ceruri părea că 'n pórtă cadu,
 Așa sunându se sguđué, dar' sta ca stânce tare
 Pe grósele-i țîține și nu se spulberá.
 Pe dedesupt^ș în urmă plântându o grindă mare
 Și ridicându, și pórtă și zidulu pârăiá,
 In aeru se revérsă o cétă pulberósă
 Și cerulu și pămêntulu s'acoperu negurându,
 Și zidulu 'naltu și pórtă din răděcine scósé
 D'amestecu se restórnă vuindu, cutremurându,
 Și hău înjos pămêntulu întunecosu se cască,
 Cátu se părù ca iadulu aci-lu descoperi,
 Er' cei din iadu creșurá, că bolta cea ceréscă
 Căđêndu ruine tótă pămêntulu ilu turti.
 Și mulți se 'nmormêntará supt negrele ruine,

Dăneni, ce din cetate strigă menințători :
 Așa prin ploi unu munte mișcatu din rădăcine
 Cădându în văi turtesce și turme și păstori.
 Negrenii se revérsă prin pórtă resturnată,
 Dănenii, fețe mórte, fugiau amaru strigându,
 Dar' în deșertu, din urmă i-ajunge crunta spată,
 Și-Omorulu beatu de sânge alérgă sfărîmându.
 Ostași, copii și mame, și mamele 'ncărcate
 Cu dulcile loru sarcini fugiá și se 'ntorcea
 Să iè ce mai uitase fugindu înspăimântate,
 Părinți fără potere, copii ce le strigá.
 Dar' flacări, spada d'amestecu totu cosesce,
 Din rădăcini să smulgă, să spulbere în vântu,
 Celu negru cuibu ce 'n sinu-i de multu adăpostesce
 Selbaticele fere cădute 'n ăstu pământu.
 Intogmai arătoriulu aflându în moșióră
 Unu cuibu de șerpi ilu stinge cu flacăra și feru.
 Așa sfărmați Dănenii la iadu mi se cobóră,
 Cetatea fumu și flăcări se 'nalță sus în ceru.
 Er' Dochia sus pe munte în sufletu se frémântă,
 Cum alte noué rele se scóță la Români,
 Și 'nturvinată tótă crâșnindu așa cuvântă,
 Amenințându acuma, acum frângându din mâni :
 «Cumplită și ne'nvinsă semință românescă,
 Vênjósă ca stejarulu, ce sguđuitu de vântu
 Și sfășiatu de fulgeru, i place să trăiéscă,
 Atunci elu numai cresce și 'nsus și prin pământu !

Bălauru, ce re'nviă și mai turbatu s'ardică
 Când l'ai tăiatu și 'n ierbă bucăți l'ai semănatu,
 Căci totă fărmitura bălauru se ridică !

Așa.... Români voi érá.... așa v'ați înălțatu !
 De nu potu eu răpune poterea vóstră sântă,
 Să mi-o răpuneți singuri, s'o stingeți voi Români !»

Grăindu, ca negru vulturu prin aeru jos s'avântă
 Și pe plăpândulu Michnea, din ale mamcei mâni
 Ilu smulge și prin flacări sborându din mórte-lu scóte,
 Elu unulu ce mai este din sângele lui Danu,
 Ca négra lui semință s'o scape de se póte,
 Să 'nsângere 'ncă țera lui Negru și Trainu.

Er' Danu fugindu într'astea cu cei mai de credință
 Se duce să-se 'nchidă în 'naltulu seu palatu,
 Dar' Nuorașu și Mihu din spate l'amenință,
 Și mulți din cei din urmă în fugă i-au culcatu.
 Danu la palatu în pórtă s'opresce și-i așteptă
 Săgete 'nveninate din arcu-i fulgerându,
 Er' Norașu și Mihu de trei ori cruntu se 'niéptă,
 De trei ori frânși se 'ntórnă turbându și spumegându.

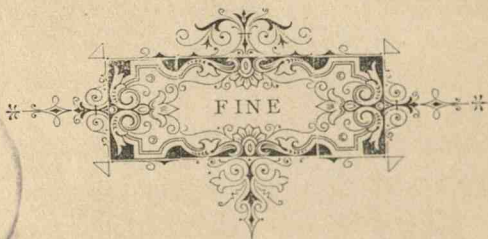
Dar' étă Negru vine mênându vêrtegiu 'nainte
 Și sfărîmându din urmă cumplitu strălucitoriu,
 Intogmai ca cometulu ce-amenință 'nainte
 Intortorându pe ceruri flagelu flăcărătoriu.
 Er' Danu vedându-lu, pórtă o 'nchide și mi-o 'nfundă
 Și-așteptă tremurându-mi și tremur' așteptându,
 Intogmai ca și ursulu ce 'n peșcere s'afundă

Când simte mênătorii venindu și 'ncungiurându.
 O pétră mare, négră, la pórtă sta plântată,
 Din care Danu Români la mórte-i judecă,
 De dece ómeni astăđi ea n'ar' fi ridicată,
 Dar' Negru numai singuru smulgându o ridicá,
 Și 'n pórtă ferecată o 'niéptă cu potere;
 Palatulu și pămêntulu se sgudue vuindu,
 Și pórtă spulberată în marea sa cădere
 Turtesce sub ruine-i pe mulți înmormêntându,
 Er' Danu pâlindu remâne amenințându din spadă:
 «Aici acuma, Negre, séu tu séu eu remânu.
 O! Dómne, dá ca Negru de spada mea să cadă,
 Și tóte-a' mele đile eu ție ți le 'nchinu!»

Dar' cerulu se 'nchisese la négra-i rogăciune!
 Elu în deșertu din spadă de trei ori fulgerà,
 De trei ori ea resfrânsă, în locu d'a mi-lu răpune,
 Depe-a lui Negru spadă în aeru lunecà.
 Er' Negru 'nvêrtegind'o în creștetu ilu trăsnesce,
 Elu amețitu pe spadă se 'nclină sângerându,
 In cóma-i désă Negru cea stângă-și împletesc,
 Cu drépta lunga spadă în peptu-i implântându
 In pulbere-lu întinde, și 'n pulbere elu înse
 Amenință din spadă, din față se 'ncruntá;
 Dar' nóptea ne'nđorită vederile-i încinse
 Și sufletulu lui negru la iadu se coborá.

Er' Faima, ce 'nainte sciá de négră-i sórte,
 Prin țeră-și luase sborulu strigându și respândindu,

Că Danu și-a lui cetate zacu toți întinși de mórte ;
Er' flacăra 'ntăresce totu cerulu aprindându!
Și étă sus prin aeru vêrtegiuri pulberóse
Intunecându pământulu la ceruri se 'nălță :
Moșnenii dela câmpuri, din văile floróse,
Scolându-se la Negru alérg' a se 'nchiná.

ERRATA

PARTEA I

	<i>Greșitu</i>		<i>Indreptatu:</i>
	pag. versu		
	10 după 9 urmédă :		<i>Dar' ce dîcu ? Resburarea se mişcă-acum de sine ; De multu ea totu astepta poterea se ti-o puni !</i>
46	6 veghiase		<i>veghieza</i>
71	20 Marma		<i>Marna</i>
72	22 Brasimu		<i>Barsimu</i>
79	3 Cacoionu		<i>Cocaiionu</i>
79	15 pareau		<i>periau</i>
89	9 ce suna		<i>resuna</i>
146	20 Buioru		<i>Bujoru</i>
153	20 l'a carui dulce bore		<i>tu, ce cu dulcea-ti bore,</i>
161	16 casa		<i>cosa</i>
180	8 pletele		<i>plete</i>
187	1 sîne		<i>tîne</i>
196	22 cuvenite		<i>cuvinte</i>
198	13 dîle ce vinu,		<i>dîlele ce vinu,</i>

PARTEA II

15	2 carii esu		<i>cari iesu</i>
29	27 sinu-iși-ascunde		<i>sinu-i și-ascunde</i>
78	5 care		<i>cere</i>
106	10 plânsă-o		<i>plânsă-o</i>
167	5 căutânduși		<i>căutându și</i>
170	10 arcușu-și		<i>arcu-și</i>
171	12 Strujani		<i>strujani</i>
185	21 se		<i>ei</i>
204	14 cei au		<i>ce i-au</i>
213	10 Morțiloru		<i>Morțiloru</i>

